

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

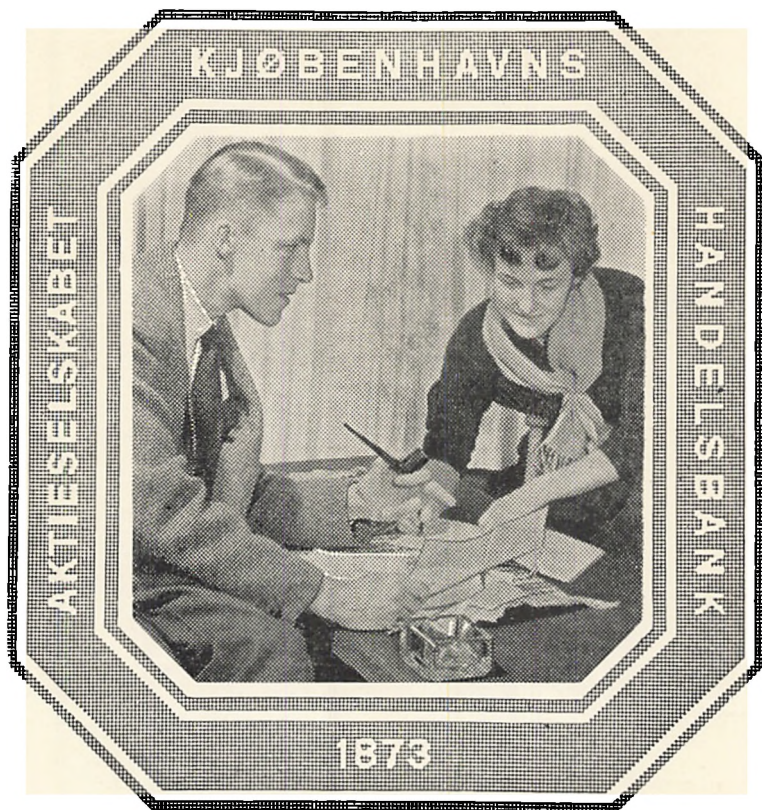
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1960

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Budgetlægningen er et godt grundlag for den daglige økonomi, derfor siger vi:

**EN BANKBOG HAR MAN ALTID
BRUG FOR — DET ER SIKKERT..**

De penge, der er sat i banken, giver mulighed for at få opfyldt naturlige ønsker og for at skabe en reserve til imødegåelse af uforudsete udgifter.

HANDELSBANKEN

112 afdelinger og filialer over hele landet,
heraf 22 i SØNDERJYLLAND.

Sprogforeningens
ALMANAK 1960

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphövener

67. ÅRGANG

HEJMDALS BOGTRYKKERI . AABENRAA

Formørkelser i året 1960

1. **Total måneformørkelse** den 13. marts, usynlig i Danmark.
2. **Partiel solformørkelse** den 27. marts, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Antarktis og Australien og i de mellemiggende havområder.
3. **Total måneformørkelse** den 5. septbr., usynlig i Danmark.
4. **Partiel solformørkelse** den 20.—21. september, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i størstedelen af Nordamerika, den nordvestlige del af Grønland og det nordøstlige Sibirien samt de mellemiggende arktiske havområder.

Planeterne i året 1960

Merkur er i almindelighed solen så nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 24. februar, 19. juni og 15. oktober er den længst øst for solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, 1½ time og ¼ time efter denne. Den 7. april, 5. august og 24. november er Merkur længst vest for solen og står omkring disse dage i København op henholdsvis ½ time, 1¼ time og 2¼ time før solen.

Den 7. november indtræffer en passage af Merkur over solen. Merkur træder med positionsvinklen 148° ind foran solskiven kl. 15. 35'. (Positionsvinklen regnes fra nordpunktet af solranden mod øst). Passagen har en varighed af 4½ time.

Venus er den 22. juni i øvre konjunktion med solen.

Mars vandrer ved årets begyndelse fra Slangeholderen ind i Skytten. Mod slutningen af februar går den videre til Stenbukken og mod slutningen af marts til Vandmanden. I begyndelsen af maj går Mars ind i Fiskene, mod slutningen af henholdsvis juni, juli og september går den ind i Vædderen, Tyren og Tvillingerne, og her forbliver den til årets udgang. Planeten er i opposition til solen den 30. december, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 11, først i april kl. 9½, sidst i juni kl. 8, sidst i september kl. 6 og ved årets udgang ved midnat.

Jupiter står ved årets begyndelse i Slangeholderen og ved dets udgang i Skytten. Grænsen mellem de to stjernebilleder overskrides tre gange i årets løb: i begyndelsen af februar, midt i juli og i slutningen af september. Planeten er i opposition til solen den 20. juni, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 10½, sidst i marts kl. 6, sidst i juni kl. 23½, først i oktober kl. 17 og ved årets udgang kl. 12½.

Saturn står hele året i Skytten. Den er i opposition til solen den 7. juli og står i syd: ved årets begyndelse kl. 12, sidst i marts kl. 7, først i juli kl. 0½, sidst i september kl. 18½ og ved årets udgang kl. 13.

Uranus, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med blotte øjne, opholder sig hele året i Løven. Planeten er i opposition til solen den 8. februar og står da omkring midnat i syd 50° over Københavns horisont.

Neptun, som ikke er synlig for blotte øjne, opholder sig både ved årets begyndelse og slutning i Vægten. Grænsen mellem Vægten og Jomfruen passeres to gange i årets løb. Planeten er i opposition til solen den 28. april og står da omkring midnat i syd 22° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele året i Løven og er i opposition til solen den 24. februar. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end Havneby, må man ved Odden på Rømø (Padborg) lægge 10 minutter til, ved Højer sluse 40, Koldby 30, Ballum sluse 15, Rejsby sluse 30, Vester Vedsted 20, Nordby 35 og ved Esbjerg 30 minutter. Ved Sønderho må man trække 5 minutter fra. Lavvandet indtræder i reglen 6—6¾ timer efter højvandet.

Willy Buch.

1. uge. Fadervor, Matth. 6, 5—13. 1' række, Luk. 2, 21.

		ned		
F.	1	Nytår	19 47	3.58 16.29
L.	2	Abel	21 5	4.43 17.17

**2. uge. Barnemordet i Bethlehem, Matth. 2, 13—18.
1' række, Matth. 2, 19 til enden.**

S.	3	S. e. nytår	22 21	Enoch	5.29 18.05
M.	4	Methusalem	23 34	Jorden nærmest solen	6.13 18.52
Ti.	5	Simcon	—	☾ f. kv. 19. 53'	6.57 19.40
O.	6	Hellig 3 konger	0 44	Sol. op 8. 40', n. 15. 51'	7.42 20.31
				Tusmørket varer 52'	
To.	7	Knud hertug	1 52		8.36 21.32
F.	8	Erhardt	2 58		9.45 22.41
L.	9	Julianus	4 1		11.02 23.42

**3. uge. Jesus velsigner de små børn, Mark. 10, 13—16.
1' række, Luk. 2, 42 til enden.**

S.	10	1. s. e. h. 3 k.	5 2	Paul eremit	— 12.05
M.	11	Hyginus	5 58	☾ fjernest jorden	0.36 12.59
Ti.	12	Reinhold	6 48		1.26 13.48
O.	13	Hilarius	7 32	Sol op 8. 35', n. 16. 2'	2.09 14.29
			op	Tusmørket varer 51'	
To.	14	Felix	17 11	☉ f. m. 0. 51'	2.46 15.06
F.	15	Maurus	18 16		3.20 15.41
L.	16	Marcellus	19 24		3.51 16.15

4. uge. Zakæus, Luk. 19, 1—10. 1' række, Joh. 2, 1—11.

S.	17	2. s. e. h. 3 k.	20 34	Antonius	4.24 16.50
M.	18	Prisca	21 47		4.59 17.26
Ti.	19	Pontianus	23 1		5.31 18.03
O.	20	Fab. og Sebastian	—	Sol. op 8. 27', n. 16. 15'	6.07 18.42
				Tusmørket varer 49'	
To.	21	Agnes	0 16	☾ s. kv. 16. 1'	6.47 19.24
F.	22	Vincentius	1 33		7.34 20.18
L.	23	Emerentius	2 51		8.41 21.32

5. uge. Giv os mere tro, Luk. 17, 5—10. 1' række, Matth. 8, 1—13.

S.	24	3. s. e. h. 3 k.	4 7	Timotheus	10.10 22.55
M.	25	Pauli omvend.	5 18		11.35 —
Ti.	26	Polycarpus	6 20	☾ nærmest jorden	0.10 12.47
O.	27	Chrysostomus	7 12	Sol op 8. 16', n. 16. 29'	1.16 13.50
			ned	Tusmørket varer 47'	
To.	28	Frederik 6. føds.	17 16	Carolus Magnus	2.13 14.44
				☉ n. m. 7. 16'	
F.	29	Chr. 7. føds.	18 36	Valerius	3.01 15.32
L.	30	Adelgunde	19 55		3.45 16.16

6. uge. Jesus vandrer på søen, Matth. 14, 22-33. 1' række, Matth. 8, 23-27.

S.	31	4. s. e. h. 3 k.	21 11	Vigilius	4.28 16.59
----	----	------------------	-------	----------	------------

Januar 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

.....

.....

.....

Februar 1960			O. C. N.	Blidemåned	29 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
			ned				
M.	1	Brigida	22 25	} Sol. op 8. 4', n. 16. 44' Tusmørket varer 46' ☽ f. kv. 15. 27'		5.09	17.42
Ti.	2	Kyndelmisse	23 36			5.48	18.22
O.	3	Blasius	—			6.24	18.59
To.	4	Veronica	0 44			7.01	19.37
F.	5	Agathe	1 49			7.43	20.22
L.	6	Dorothea	2 51			8.39	21.28
7. uge. Skatten, perlen og voddet, Matth. 13, 44—52. 1' række, Matth. 13, 24—30.							
S.	7	5. s. e. h. 3 k.	3 48	Richard. ☽ fjernest jorden	9.58	22.49	
M.	8	Corintha	4 41	Uranus i opp. til solen	11 21	—	
Ti.	9	Apollonia	5 28	} Sol. op 7. 50', n. 16. 59' Tusmørket varer 45'	0.01	12.30	
O.	10	Scholastica	6 8		0.59	13.24	
To.	11	Euphrosyne	6 43		1.47	14.08	
			op				
F.	12	Eulalia	17 12	☽ f. m. 18. 24'	2.26	14.46	
L.	13	Benignus	18 23		3.00	15.21	
8. uge. De betroede talenter, Matth. 25, 14—30. 1' række, Matth. 20, 1—16							
S.	14	Septuagesima	19 35	Valentius	3.33	15.55	
M.	15	Faustinus	20 50		4.06	16.29	
Ti.	16	Juliane	22 5	} Sol. op. 7. 34', n. 17. 14' Tusmørket varer 43'	4.39	15.05	
O.	17	Findanus	23 22		5.14	17.42	
To.	18	Concordia	—		5.49	18.16	
F.	19	Ammon	0 38		6.25	18.56	
L.	20	Eucharis	1 54	☽ s. kv. 0. 48'	7.12	19.49	
9. uge. Sædens vækst, Mark. 4, 26—32. 1' række, Luk. 8, 4—15.							
S.	21	Sexagesima	3 4	Samuel	8.20	21.04	
M.	22	Peters stol	4 8		9.52	22.36	
Ti.	23	Papias	5 2	☽ nærmest jorden	11.26	23.59	
			ned				
O.	24	Skuddag	5 47	} Sol. op 7. 18', n. 17. 30' Tusmørket varer 42' Pluto i opp. til solen Merkur størst østlig elong.	—	12.42	
To.	25	Matthias	6 23		1.07	13.44	
			ned				
F.	26	Victorinus	17 28	☽ n. m. 19. 24'	2.02	14.34	
L.	27	Inger	18 45		2.49	15.18	
10. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden. 1' række, Matth. 3, 13 til enden.							
S.	28	Fastelavn	20 1	} Quinquagesima. Esto mihi Leander	3.30	15.57	
M.	29	Øllegaard	21 14		4.08	16.36	

Februar 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

Marts 1960		O.C.N.	Tordsmåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
			ned			
Ti. 1	Hvide tirsdag	22 25	Albinus		4.44	17.13
O. 2	Aske onsdag	23 32	Simplicius		5.19	17.47
To. 3	Kunigunde	—	Sol. op 7. 0', n. 17. 44'		5.51	18.17
F. 4	Adrianus	0 37	Tusmørket varer 42'		6.24	18.48
L. 5	Theophilus	1 37	☽ f. kv. 12. 6'		7.01	19.27
11. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24—32. 1' række, Matth. 4, 1—11.						
S. 6	1. s. i fasten	2 32	Quadragesima. Invocavit		7.51	20.22
M. 7	Perpetua	3 21	Gottfred. ☿ fjernest jorden		9.00	21.42
Ti. 8	Beata	4 4	40 riddere		10.32	23.16
O. 9	Tamperdag	4 41	Sol. op 6. 43', n. 17. 59'		11.54	—
To. 10	Ædel	5 13	Tusmørket varer 42'		0.26	12.54
F. 11	Frederik 9. føds.	5 41	Thala		1.18	13.40
L. 12	Gregorius	6 6			1.59	14.19
12. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17—29. 1' række, Matth. 15, 21—28.						
S. 13	2. s. i fasten	18 33	op Reminiscere. Macedonius		2.33	14.55
M. 14	Euty chius	19 50	☉ f. m. 9. 26'		3.08	15.31
Ti. 15	Zacharias	21 8			3.43	16.07
O. 16	Gudmund	22 27	Sol op 6. 25', n. 18. 13'		4.20	16.43
To. 17	Gertrud	23 44	Tusmørket varer 42'		4.58	17.20
F. 18	Frederik 3. føds.	—	Alexander		5.33	17.56
L. 19	Joseph	0 56	☿ nærmest jorden		6.13	18.38
13. uge. Løgnens fader, Joh. 8, 42—51. 1' række, Luk. 11, 14—28.						
S. 20	3. s. i fasten	2 2	Oculi. Gordius. Jævndøgn		7.04	19.32
M. 21	Benedictus	2 58	☿ s. kv. 7. 41'		8.13	20.46
Ti. 22	Paulus	3 45			9.46	22.22
O. 23	Fidelis	4 23	Sol. op 6. 6', n. 18. 28'		11.19	23.59
To. 24	Ulrica	4 54	Tusmørket varer 42'		—	12.34
F. 25	Mariæ bebudelse	5 21			0.56	13.32
L. 26	Gabriel	5 45			1.59	14.20
14. uge. Jesus livets brød, Johs. 6, 35—51. 1' række, Johs. 6, 1—15.						
S. 27	Midfaste	18 54	ned Lætare. Kastor		2.31	14.58
M. 28	Dronn. Ingrid	20 6	● n. m. 8. 38'		3.10	15.35
Ti. 29	Jonas	21 15	Eustachius		3.44	16.09
O. 30	Quirinus	22 22	Sol. op 5. 48', n. 18. 41'		4.19	16.42
To. 31	Frederik 5. føds.	23 24	Tusmørket varer 43'		4.50	17.12
			Balbina			

Marts 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

April 1960

O.C.N.

Fåremåned

30 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

			ned		
F.	1	Hugo	—		5.22 17.41
L.	2	Theodosius	0 22	☾ fjernest jorden	5.55 18.12

15. uge. Mariæ lovsang, Luk. 1, 46—56. 1' række, Luk. 1, 26—38.

S.	3	5. s. i fasten	1 14	Judica. Nicætas	6.33 18.50
M.	4	Ambrosius	1 59	☉ f. kv. 8. 5'	7.21 19.40
Ti.	5	Irene	2 38	Sol. op 5. 30', n. 18. 56' Tusmørket varer 44'	8.22 20.47
O.	6	Sixtus	3 12		9.44 22.16
To.	7	Egesippus	3 41	Merkur størst vestl. elong.	11.09 23.38
F.	8	Chr. 9. føds.	4 7	Janus	— 12.14
L.	9	Procopius	4 31		0.38 13.04

16. uge. Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3—9.

1' række, Matth. 21, 1—9.

S.	10	Palmesøndag	4 54	Ezechiel	1.22 13.47
M.	11	Leo	18 46	☉ f. m. 21. 28'	2.02 14.27
Ti.	12	Chr. 4. føds.	20 7	Julius	2.40 15.04
O.	13	Justinus	21 27	Sol. op 5. 12', n. 19. 9' Tusmørket varer 45'	3.20 15.43
To.	14	Skærtorsdag	22 44		Tiburtius
F.	15	Langfredag	23 55	☾ nærmest jorden	4.42 17.03
L.	16	Prs. Margrethe	—	Chr. 5. føds. Olympia Mariane	5.24 17.44

17. uge. Kristi opstandelse, Matth. 28, 1—8. 1' række, Mark. 16, 1—7.

S.	17	Påskedag	0 55	Anicetus	6.10 18.29
M.	18	2. påskedag	1 45	Eleutherius. ☾ s. kv. 13. 57'	7.04 19.25
Ti.	19	Daniel	2 26	Sol. op 4. 55', n. 19. 24' Tusmørket varer 46'	8.13 20.37
O.	20	Sulpicius	2 58		9.40 22.07
To.	21	Flyttedag	3 26	Florentius	11.08 23.33
F.	22	Cajus	3 50		— 12.18
L.	23	Georgius	4 12		0.37 13.13

18. uge. Vogt mine får, Joh. 21, 15—19. 1' række, Joh. 20, 19 til enden.

S.	24	1. s. e. påske	4 34	Quasimodo. Albertus	1.28 13.57
M.	25	Mark. evang.	19 0	☉ n. m. 22. 45'	2.09 14.34
Ti.	26	Cletus	20 8	Ananias	2.47 15.10
O.	27	Charl. Amalie	21 13	Sol. op 4. 38', n. 19. 38' Tusmørket varer 48'	3.21 15.43
To.	28	Vitalis	22 13		Neptun i opp. til solen
F.	29	Peter martyr	23 7		4.27 16.44
L.	30	Severus	23 55	☾ fjernest jorden	5.00 17.14

April 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Maj 1960

O. C. N

Majmåned

31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

19. uge. Hyrden og fårene, Joh. 10, 22—30. 1' række, Joh. 10, 11—16.

		ned	Misericordia Domini		
S.	1	2. s. e. påske	—	Philip og Jacob.	5.34 17.47
M.	2	Athanasius	0 37	Voldermisse	6.14 18.25
Ti.	3	Korsmisse	1 12	Sol. op 4. 23', n. 19. 51'	6.59 19.12
O.	4	Florian	1 42	Tusmørket varer 51'	7.54 20.09
				☽ f. kv. 2. 1'	
To.	5	Danm. befrielse	2 9	Gothard	9.00 21.19
F.	6	Joh. ante portam	2 33	De lyse nætter begynder	10.15 22.37
L.	7	Flavia	2 56		11.24 23.46

20. uge. Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1—11.
1' række, Joh. 16, 16—22.

S.	8	3. s. e. påske	3 18	Jubilate. Stanislaus	— 12.21
M.	9	Caspar	3 42		0.37 13.04
Ti.	10	Gordianus	4 9		1.27 13.54
			op	Sol. op 4. 9', n. 20. 4'	
O.	11	Mamertus	20 22	Tusmørket varer 54'	2.13 14.37
				☉ f. m. 6. 43'	
To.	12	Pancretius	21 38	☾ nærmest jorden	2.58 15.22
F.	13	Bededag	22 46	Ingenuus	3.44 16.07
L.	14	Kristian	23 42		4.32 16.51

21. uge. Sandheden gør fri, Joh. 8, 28—36. 1' række, Joh. 16, 5—15.

S.	15	4. s. e. påske	—	Cantate. Sophie	5.29 17.37
M.	16	Sara	0 27		6.09 18.25
Ti.	17	Bruno	1 3	☾ s. kv. 20. 55'	7.05 19.19
			op	Sol. op 3. 56', n. 20. 17'	
O.	18	Erik	1 32	Tusmørket varer 57'	8.10 20.25
To.	19	Potentiana	1 57		9.26 21.43
F.	20	Angelica	2 19		10.45 23.04
L.	21	Helene	2 40		11.52 —

22. uge. Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1—11.
1' række, Joh. 16, 23—28.

S.	22	5. s. e. påske	3 2	Rogate. Castus	0.09 12.45
M.	23	Desiderius	3 25		1.00 13.29
Ti.	24	Esther	3 50		1.44 14.08
			ned	Sol. op 3. 45', n. 20. 29'	
O.	25	Urbanus	20 5	Tusmørket varer 61'	2.24 14.46
				☉ n. m. 13. 27'	
To.	26	Kristi himmelf.	21 2	Beda	3.01 15.20
F.	27	Lucian	21 53		3.37 15.53
L.	28	Vilhelm	22 37	☾ fjernest jorden	4.11 16.25

23. uge. At de alle må være eet, Joh. 17, 20 til enden.
1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1—4.

S.	29	6. s. e. påske	23 14	Exaudi. Maximinus	4.45 16.55
M.	30	Vigand	23 46		5.21 17.28
Ti.	31	Petronella	—		6.00 18.07

Maj 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Juni 1960		O. C. N.	Skærsommer	30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
O.	1	Nikomedes	ned 0 13	{ Sol. op 3. 37', n. 20. 39' Tusmørket varer 65'	6.42	18.48
To.	2	Marcellinus	0 38	{ ☽ f. kv. 17. 2'	7.28	19.36
F.	3	Frederik 8. føds.	1 0	Erasmus	8.22	20.32
L.	4	Oplatus	1 22		9.24	21.39
21. uge. Helligåndens komme, Joh. 14, 15—21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.						
S.	5	Pinsedag	1 44	{ Grundlovsdag Kong Hans' f. Bonifacius	10.32	22.52
M.	6	2. pinsedag	2 8	Norbertus	11.36	23.58
Ti.	7	Jeremias	2 36	Medardus	—	12.33
O.	8	Tamperdag	3 10	{ Sol. op 3. 31', n. 20. 47' Tusmørket varer 68'	0.56	13.26
To.	9	Primus	20 26	{ ☉ f. m. 14. 2'	1.51	14.17
F.	10	Onuphrius	21 30	☾ nærmest jorden	2.43	15.06
L.	11	Barnabas apost.	22 22		3.35	15.54
25. uge. Dåb i den treenige Guds navn, Math. 28, 18 til enden. 1. række, Joh. 3, 1—15.						
S.	12	Trinitatis	23 3	Basilus	4.24	16.41
M.	13	Cyrillus	23 36		5.14	17.29
Ti.	14	Rufinus	—	Vitus	6.06	18.17
O.	15	Valdemarsdag	0 3	{ Sol. op 3. 28', n. 20. 52' Tusmørket varer 70'	7.00	19.09
To.	16	Tycho	0 26	☾ s. kv. 5. 36'	7.56	20.04
F.	17	Botolphus	0 48		8.59	21.08
L.	18	Leontius	1 9		10.07	22.22
26. uge. Den rige bonde, Luk. 12, 13—21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.						
S.	19	1. s. e. trin.	1 32	{ Gervasius Merkur størst østlig elong.	11.12	23.30
M.	20	Silverius	1 56	Jupiter i opp. til solen	—	12.08
Ti.	21	Albanus	2 23	Solhverv, længste dag	0.27	12.58
O.	22	10 000 martyrer	2 55	{ Sol. op 3. 28', n. 20. 55'	1.16	13.42
To.	23	Paulinus	3 32	{ Tusmørket varer 70'	2.01	14.24
F.	24	St. Hansdag	ned 20 36	{ ☉ n. m. 4. 27'	2.42	15.01
L.	25	Prosper	21 16	☾ fjernest jorden	3.19	15.35
27. uge. Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden. 1' række, Luk. 14, 16—24.						
S.	26	2. s. e. trin.	21 50	Pelagius	3.54	16.07
M.	27	Syvsoverdag	22 19		4.30	16.39
Ti.	28	Caroline Amalie	22 44	Elconora	5.06	17.13
O.	29	Petrus Paulus	23 7	{ Sol. op 3. 32', n. 20. 54'	5.42	17.47
To.	30	Lucina	23 28	{ Tusmørket varer 69'	6.19	18.24

Juni 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

.....

.....

.....

Juli 1960		O. C. N.	Ormemåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
			ned			
F.	1	Chr. 2. føds.	23 49	Fred. 2. føds. Theobaldus	6.59	19.03
L.	2	Mariæ besøg.	—	☾ f. kv. 4. 49' Jorden fjernest solen	7.43	19.49
28. uge. Den fortabte søn, Luk. 15, 11 til enden. 1' række, Luk. 15, 1—10.						
S.	3	3. s. e. trin.	0 12	Cornelius	8.35	20.48
M.	4	Ulricus	0 37		9.40	22.02
Ti.	5	Anshelmus	1 6	Sol. op 3. 38', n. 20. 50' Tusmørket varer 67'	10.53	23.22
O.	6	Dion	1 43		—	12.02
To.	7	Villebaldus	2 29	Saturn i opp. til solen	0.33	13.05
F.	8	Kjeld	20 9 ^{op}	☉ f. m. 20. 37' ☾ nærmest jorden	1.37	14.02
L.	9	Sostrata	20 57		2.33	14.54
29. uge. Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden. 1' række, Luk. 6, 36—42.						
S.	10	4. s. e. trin.	21 35	Knud konge	3.25	15.42
M.	11	Josva	22 5		4.15	16.30
Ti.	12	Henrik	22 31	Sol. op 3. 46', n. 20. 44' Tusmørket varer 63'	5.04	17.17
O.	13	Margarethe	22 54		5.52	18.02
To.	14	Bonaventura	23 16	☾ s. kv. 16. 43'	6.41	18.47
F.	15	Apost. deling	23 38		7.29	19.33
L.	16	Susanne	—		8.18	20.23
30. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13—26. 1' række, Luk. 5, 1—11.						
S.	17	5. s. e. trin.	0 2	Alexius	9.15	21.26
M.	18	Arnolphus	0 28		10.20	22.41
Ti.	19	Justa	0 58	Sol. op 3. 56', n. 20. 34' Tusmørket varer 60'	11.26	23.49
O.	20	Elias	1 33		—	12.25
To.	21	Evenus	2 14	☾ fjernest jorden	0.47	13.17
F.	22	Maria Magd.	3 2	Hundredagene begynder	1.39	14.03
L.	23	Apollinaris	19 53 ^{ned}	☉ n. m. 19. 31'	2.23	14.43
31. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16—26. 1' række, Matth. 5, 20—26.						
S.	24	6. s. e. trin.	20 24	Christina	3.02	15.18
M.	25	Jacobus	20 50		3.39	15.50
Ti.	26	Anna	21 14	Sol. op 4. 8', n. 20. 23' Tusmørket varer 56'	4.13	16.22
O.	27	Martha	21 35		4.46	16.51
To.	28	Aurelius	21 56		5.20	17.26
F.	29	Oluf	22 18		5.54	17.58
L.	30	Abdon	22 41		6.28	18.32
32. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24—31. 1' række, Mark. 8, 1—9.						
S.	31	7. s. e. trin.	23 8	Germanus ☾ f. kv. 13. 39'	7.06	19.13

Juli 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

August 1960

O.C.N.

Høstmåned

31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

		ned			
M.	1	Peters fængsel	23 40		7.53 20.09
Ti.	2	Hannibal	—		8.57 21.27
O.	3	Nikodemus	0 20	} Sol. op 4. 21', n. 20. 9' Tusmørket varer 53' ☾ nærmest jorden Merkur størst vestl. elong.	10.17 22.58
To.	4	Dominicus	1 11		11.40 —
F.	5	Osvaldus	2 14		0.19 12.51
L.	6	Kristi forkl.	3 27		1.27 13.50

33. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden.
1' række, Matth. 7, 15—21.

		op			
S.	7	8. s. e. trin.	20 3	} Donatus De lyse nætter ender ☉ f. m. 3. 41'	2.23 14.43
M.	8	Ruth	20 31		3.14 15.30
Ti.	9	Romanus	20 57	} Sol. op 4. 34', n. 19. 55' Tusmørket varer 50'	4.01 16.14
O.	10	Laurentius	21 20		4.46 16.57
To.	11	Herman	21 42		5.29 17.37
F.	12	Chr. 3. føds.	22 6		6.09 18.16
L.	13	Hippolytus	22 31	Clara	6.49 18.55

34. uge. At vente på herren, Luk. 12, 32—48. 1' række, Luk. 16, 1—9.

S.	14	9. s. e. trin.	23 0	} Eusebius. ☾ s. kv. 6. 37'	7.29 19.35
M.	15	Mariæ himmelf.	23 33		8.14 20.28
Ti.	16	Rochus	—	} Sol. op 4. 48', n. 19. 39 Tusmørket varer 48' ☾ fjernest jorden	9.14 21.42
O.	17	Anastatius	0 12		10.33 23.07
To.	18	Agapetus	0 58		11.48 —
F.	19	Sebaldus	1 50		0.17 12.47
L.	20	Bernhard	2 48	1.13 13.39	

35. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16—24.
1' række, Luk. 19, 41 til enden.

S.	21	10. s. e. trin.	3 50 ned	} Salomon	2.00 14.20
M.	22	Symphorian	19 19		● n. m. 10. 16'
Ti.	23	Zakæus	19 42	} Hundedagene ender Sol. op 5. 1', n. 19. 22' Tusmørket varer 46'	3.13 15.25
O.	24	Bartholomæus	20 3		3.46 15.56
To.	25	Ludvig	20 25		4.19 16.27
F.	26	Irenæus	20 47		4.52 16.58
L.	27	Gebhardus	21 13	5.25 17.32	

36. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden.
1' række, Luk. 18, 9—14.

S.	28	11. s. e. trin.	21 42	} Lovise. Augustinus	5.57 18.05
M.	29	Joh. halsbygg.	22 18		☾ f. kv. 20. 23'
Ti.	30	Benjamin	23 4	} Sol. op 5. 14', n. 19. 4' Tusmørket varer 45'	7.20 19.46
O.	31	Bertha	23 59		8.26 21.08

August 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

		ned		
To. 1	Ægidius	—		9.52 22.46
F. 2	Elisa	1 6	☾ nærmest jorden	11.23 —
L. 3	Seraphia	2 21		0.10 12.39

37. uge. **Bespottelse imod Anden**, Matth. 12, 31—42.
1' række, Mark. 7, 31 til enden.

S. 4	12. s. e. trin.	3 41	Juliane Marie. Theodosia	1.18 13.38
		op		
M. 5	Regina	18 56	☉ f. m. 12. 19'	2.12 14.28
Ti. 6	Magnus	19 21	Robert	2.58 15.11
O. 7	Louise	19 44	Sol. op 5. 28', n. 18. 46'	3.39 15.52
To. 8	Mariæ føds.	20 7	Tusmørket varer 43'	4.20 16.31
F. 9	Gorgonius	20 32		4.59 17.07
L. 10	Burchhardt	21 0		5.35 17.42

38. uge. **Den er størst, som tjener**, Matth. 20, 20—28.
1' række, Luk. 10, 23—37.

S. 11	13. s. e. trin.	21 32	Hillebert	6.08 18.16
M. 12	Guido	22 9	☾ s. kv. 23. 20'	6.41 18.53
Ti. 13	Cyprianus	22 52	Sol. op 5. 41', n. 18. 28'	7.18 19.40
O. 14	† ophøjelse	23 42	Tusmørket varer 42'	8.11 20.49
To. 15	Eskild	—	☾ fjernest jorden	9.27 22.16
F. 16	Euphemia	0 37		11.00 23.39
L. 17	Lambertus	1 38		— 12.13

39. uge. **Den syge ved Bethesda dam**, Joh. 5, 1—15.
1' række, Luk. 17, 11—19.

S. 18	14. s. e. trin.	2 43	Chr. 8. føds. Titus	0.41 13.06
M. 19	Constantia	3 51		1.28 13.48
Ti. 20	Tobias	5 1		2.07 14.21
		ned	Matthæus	
O. 21	Tamperdag	18 29	Sol. op 5. 54', n. 18. 10'	2.40 14.53
To. 22	Mauritius	18 52	Tusmørket varer 42'	3.14 15.27
F. 23	Linus	19 17	☉ n. m. 0. 13'	3.48 16.00
L. 24	Tecla	19 45	Jævndøgn	4.22 16.35

40. uge. **Eet er fornødent**, Luk. 10, 38 til enden.
1' række, Matth. 6, 24 til enden.

S. 25	15. s. e. trin.	20 19	Cleophas	4.57 17.10
M. 26	Chr. 10. føds.	21 1	Adolph	5.32 17.49
Ti. 27	Cosmus	21 53	Sol. op 6. 8', n. 17. 51'	6.12 18.35
O. 28	Venceslaus	22 55	Tusmørket varer 42'	7.01 19.37
			☾ f. kv. 2. 13'	
To. 29	St. Michael	—	☾ nærmest jorden	8.07 21.01
F. 30	Hieronymus	0 5		9.36 22.36

September 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Oktober 1960		O.C.N.	Sædemåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande
		ned			
L. 1	Remigius	1 21			11.10 23.59
41. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19—45. 1' række, Luk. 7, 11—17.					
S. 2	16. s. e. trin.	2 40	Ditlev		— 12.24
M. 3	Mette	4 0			1.02 13.21
		op			
Ti. 4	Franciscus	17 45	☉ f. m. 23. 17'		1.53 14.07
O. 5	Placidus	18 8	Sol. op 6. 22', n. 17. 33'		2.36 14.48
			Tusmørket varer 42'		
To. 6	Frederik 7. føds.	18 32	Broderus		3.14 15.26
F. 7	Frederik 1. føds.	18 59	Amalie		3.52 16.02
L. 8	Ingeborg	19 29			4.27 16.36
42. uge. Jesus som gæst hos tolderen Levi, Mark. 2, 14—22.					
		1' række, Luk. 14, 1—11.			
S. 9	17. s. e. trin.	20 4	Dionysius		4.58 17.09
M. 10	Gereon	20 45			5.28 17.42
Ti. 11	Frederik 4. føds.	21 32			6.00 18.19
			Sol. op 6. 36', n. 17. 15'		
O. 12	Maximilian	22 25	Tusmørket varer 42'		6.38 19.07
To. 13	Angelus	23 24	☾ s. kv. 18. 26'		7.24 20.06
F. 14	Calixtus	—	☾ fjernest jorden		8.00 21.22
L. 15	Hedevig	0 27	Merkur størst østlig elong.		9.54 22.48
43. uge. Det sande vintræ, Joh. 15, 1—11.					
		1' række, Matth. 22, 34 til enden.			
S. 16	18. s. e. trin.	1 33	Gallus		11.21 23.56
M. 17	Florentinus	2 42			— 12.20
Ti. 18	Flyttedag	3 54	Lukas evangelist		0.47 13.05
			Sol. op 6. 50', n. 16. 58'		
O. 19	Balthasar	5 8	Tusmørket varer 43'		1.27 13.43
		ned			
To. 20	Felicianus	17 18	☉ n. m. 13. 3'		2.05 14.19
F. 21	11 000 jomfruer	17 46			2.42 14.57
L. 22	Cordula	18 18			3.18 15.36
44. uge. De første disciple, Joh. 1, 35 til enden.					
		1' række, Matth. 9, 1—8.			
S. 23	19. s. e. trin.	18 58	Søren		3.58 16.14
M. 24	FN's dag	19 47	Proclus. ☾ nærmest jorden		4.35 16.56
Ti. 25	Crispinus	20 47			5.15 17.39
			Sol. op 7. 5', n. 16. 42'		
O. 26	Amandus	21 55	Tusmørket varer 44'		6.00 18.31
To. 27	Sem	23 9	☾ f. kv. 8. 34'		6.50 19.33
F. 28	Marie Soph. Fred.	—	Simon og Judas		7.55 20.53
L. 29	Narcissus	0 26			9.19 22.22
45. uge. De utro vingårdsmænd, Matth. 21, 28—44.					
		1' række, Matth. 22, 1—14.			
S. 30	20. s. e. trin.	1 44	Absalon		10.49 23.40
M. 31	Louise	3 1	Reformationens beg.		— 12.01

Oktober 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

November 1960 O. C. N. Slagtemåned 30 dage Se anm. 3. s.
Højvande

		ned			
Ti.	1	Alle helgen	4 17	Sol. op 7. 20', n. 16. 26' Tusmørket varer 45'	0.39 12.56
O.	2	Alle sjæle	5 32		1.28 13.43
			op		
To.	3	Hubertus	16 59	☉ f. m. 12. 58'	2.10 14.23
F.	4	Otto	17 27		2.46 14.59
L.	5	Malachias	18 0		3.22 15.35

46. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13—16.
1' række, Matth. 5, 1—12.

S.	6	21. s. e. trin.	18 38	Leonhardus	3.56 16.09
M.	7	Engelbrecht	19 23	Merkur passage over solen	4.26 16.41
Ti.	8	Claudius	20 14	Sol. op 7. 34', n. 16. 12' Tusmørket varer 46'	4.57 17.16
O.	9	Theodor	21 10		5.29 17.56
To.	10	Luther	22 11	☾ fjernest jorden	6.08 18.41
F.	11	Morten bisp	23 15	☾ s. kv. 14. 48'	6.53 19.33
L.	12	Torkild	—		7.46 20.35

47. uge. Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1—14.
1' række, Matth. 18, 23 til enden.

S.	13	22. s. e. trin.	0 22	Arcadius	8.52 21.48
M.	14	Frederik	1 32		10.11 22.58
Ti.	15	Leopold	2 44	Sol. op 7. 49', n. 15. 59' Tusmørket varer 48'	11.22 23.56
O.	16	Othenius	3 59		— 12.16
To.	17	Anianus	5 17		0.44 13.04
F.	18	Hesychnus	6 36		1.28 13.48
			ned		
L.	19	Elisabeth	16 51	☉ n. m. 0. 47'	2.11 14.32

48. uge. Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden.
1' række, Matth. 22, 15—22.

S.	20	23. s. e. trin.	17 37	Volkmarus	2.54 15.16
M.	21	Mariæ ofring	18 34	☾ nærmest jorden	3.36 16.01
Ti.	22	Cecilia	19 41	Sol. op 8. 3', n. 15. 49' Tusmørket varer 49'	4.19 16.47
O.	23	Clemens	20 56		5.05 17.36
To.	24	Chrysogonus	22 14	Merkur størst vestl. elong.	5.52 18.30
F.	25	Catharina	23 32	☽ f. kv. 16. 42'	6.44 19.29
L.	26	Conradus	—		7.44 20.39

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9.
2' række, Luk. 4, 16—30.

S.	27	1. s. i advent	0 50	Facundus	8.56 21.58
M.	28	Sophie Magd.	2 5		10.19 23.10
Ti.	29	Saturninus	3 20	Andreas	11.30 —
O.	30	Chr. 6. føds.	4 32	Sol. op 8. 16', n. 15. 41' Tusmørket varer 51'	0.10 12.28

November 1960

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

.....

25

26

27

28

29

30

.....

December 1960			O.C.N.	Kristmåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
			ned				
To.	1	Arnold	5 42			1.00	13.17
F.	2	Bibiana	6 50			1.43	14.00
			op				
L.	3	Svend	16 34	☉ f. m. 5. 25'		2.22	14.39
50. uge. Når menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25—36. 2' række, Matth. 25, 1—13.							
S.	4	2. s. i advent	17 16	Charl. Fr.rikke. Barbara		2.59	15.16
M.	5	Sabina	18 5			3.33	15.51
Ti.	6	Nikolaus	18 59	Sol. op 8. 26', n. 15. 36' Tusmørket varer 52'		4.05	16.25
O.	7	Agathon	19 58		☾ fjernest jorden		4.38
To.	8	Mariæ undf.	21 1			5.11	17.37
F.	9	Rudolph	22 6			5.46	18.08
L.	10	Judith	23 13			6.27	19.02
51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2—10. 2' række, Luk. 1, 67 til enden.							
S.	11	3. s. i advent	—	Damasus. ☾ s. kv. 10. 39'		7.10	19.53
M.	12	Epimachus	0 23			8.00	20.49
Ti.	13	Lucia	1 34	Crispus Sol. op 8. 35', n. 15. 34' Tusmørket varer 53'		9.03	21.54
O.	14	Tamperdag	2 49				10.14
To.	15	Nikatius	4 6			11.25	23.59
F.	16	Lazarus	5 25			—	12.25
L.	17	Albina	6 44			0.55	13.21
52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19—28. 2' række, Joh. 3, 25 til enden.							
			ned				
S.	18	4. s. i advent	16 15	Lovise. ☉ n. m. 11. 47'		1.45	14.13
M.	19	Nemesius	17 19	☾ nærmest jorden		2.34	15.03
Ti.	20	Abraham	18 34	Sol. op 8. 40', n. 15. 36' Tusmørket varer 53'		3.22	15.52
O.	21	Thomas	19 54				4.08
To.	22	Japetus	21 15	Solhverv, korteste dag		4.55	17.31
F.	23	Torlacus	22 36			5.43	18.23
L.	24	Alexandrine	23 53	Adam		6.33	19.16
53. uge. Kristi fødsel, Luk. 2, 1—14. 2' række, Joh. 1, 1—14.							
S.	25	Juledag	—	☉ f. kv. 3. 30'		7.26	20.14
M.	26	St. Stephan	1 9			8.25	21.21
Ti.	27	Johannes evang.	2 22	Sol. op 8. 42', n. 15. 41' Tusmørket varer 53'		9.37	22.31
O.	28	Børnedag	3 32				10.52
To.	29	Noah	4 40			11.56	—
F.	30	David	5 45	Mars i opp. til solen		0.29	12.50
L.	31	Sylvester	6 44			1.19	13.38

December 1960

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX*, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1890, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Bødre: 1. Tronfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 16. april 1940. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Børn: a) *Ellisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935. b) *Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage*, født 17. februar 1940. c) *Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik*, født 22. oktober 1942.

Faders søster: *Dagmar Louise Ellisabeth*, født 23. maj 1890, gift 23. november 1922 med hofjægermester, kammerjunker *Jørgen Carl Gustav Castenskiold* til Kongstedlund, født 30. november 1893.

Faders søskendes børn: a) *Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, formælet 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, formælet 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar*, født 12. december 1914, formælet 22. januar 1937 med greve *Luitpold Alfred Friedrich Karl* til Castell-Castell, født 14. november 1904, død 6. november 1941. d) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, formælet 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bows-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Viggo* (se nedenfor) 3) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, formælet 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. *James O. Greens* datter *Eleanor Margaret*, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

Januar 1961

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Februar 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Marts 1961

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

.....
Palmesøndag

.....
Skærtorsdag

.....
Langfredag

April 1961

- 1
- 2 1. påskedag
- 3 2. påskedag
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

Novelle-konkurrencen

*De tre vindere: Gudrun Gregersen, Holger Jacobsen
og Jens Jakob Jensen*

Med det formål at fremkalde bidrag til den folkeligt prægede litteratur i Sønderjylland udskrev Sprogforeningens Almanak i efteråret 1958 en konkurrence for deltagere, der enten var fødte eller bosat i Sønderjylland. Bedømmelsesudvalget kom til at bestå af forfatterne Chr. Demuth og August F. Schmidt samt almanakkens redaktør. Der kom ialt 50 bidrag, og foruden de tre præmierede noveller er 24 bidrag blevet antaget til optagelse i Sprogforeningens Almanak i løbet af de kommende år.

Efter at de lukkede navne-konvolutter var blevet åbnet, viste det sig, at vinderne af konkurrencen var:

1. præmie: forfatterinden Gudrun Gregersen, Sønderborg.
2. præmie: overassistent Holger Jacobsen, Aabenraa.
2. præmie: pensionist Jens Jakob Jensen, Sønderborg.

Gudrun Gregersen vil være kendt som forfatter af flere romaner og vandt 1944 førstepræmien i Gyldendals konkurrence med romanen »Kommen af Skarnsfolk«. Holger Jacobsen og Jens Jakob Jensen har begge tidligere offentliggjort novellistiske bidrag.

Sprogforeningens Almanak bringer herved alle deltagere i konkurrencen en hjertelig tak for at have medvirket til, at dens formål kunne lykkes med et så godt og glædeligt resultat.

TO ALEN

*Se, hvondt de hæ væt
helle it hæ væt
kan somtinds væ sva't o sefj,
men jen ting e sekkel,
de e slet it så læt
o gå righte o ræt
o nov ny o slet it ken'd vej'j.*

*E skovrirre han ken'd it en jennest kat,
han va jo så temle ny.*

*En monda så tov han sin grønle hat
o gik astej gemmel e by.*

*O lov han haj gown et orndle bedt vej,
han kom te en mand me en bæ'e.
Han tov te sin hat, men tænt sin vel: »Nej,
den slav kan æ li så godt spæ'e!«*

*Sin kegh han å e mand — — sondt op fra o ne'e —
o soj: »De æ statsskovrirre de o de, som Di se'e!«*

*E mand han ne' sin hand i e bows
o rajt en o soj, om æ ræt kan hous:
»E de de? Godav! Men de va jo glant!
Ja æ æ statshusmand de o de så min sandt!«*

Inge Margrethe.

Af almanakkens historie

Af Nicolai Svendsen.

For et par år siden traf jeg en dag på landsbygaden en af mine skolekammerater fra firserne i forrige århundrede. Vi havde som nabobørn haft mange fællesoplevelser i drengeårene, og siden skiltes vore veje. Nu var han blevet gammel, tydelig mærket af årenes tyngde, noget styltervorn i gang og holdning.

Vi førte naturligvis vor samtale på vestslesvigsk folkemål. For at andre kan forstå den gengives den her på skriftsproget, hvilket i og for sig er kedeligt nok.

— Nå, Christian, spurgte jeg, hvad tager du dig for?

— Ingenting, svarede Christian. Han var, takket være den nye sociallovgivning, havnet på alderdomshjemmet og led ingen nød.

— Men hvad får du da din dag til at gå med?

— Jeg læser »Sprogforeningens Almanak«, som jeg henter nede i biblioteket.

Og nu blev Christian ret veltalende. Han begyndte at fortælle oplevelser fra fortiden, som han huskede så grant,

og om de mennesker, vi levede iblandt dengang, og om henfarne dage. Jeg mærkede, at hans tale til dels var påvirket af læsning fra »Sprogforeningens Almanak«. Den optog hans tanker. Den fyldte hans dag og gav hans alderdom et indhold, som vort slægtled næppe fatter.

Vi talte om de andre drenge fra disse år, kammerater fra leg og skolegang. Det livede op i hans hukommelse. Ak ja, det var jo over et halvt århundrede siden. Da var alt jo helt anderledes. Vi dvælede ved hvert hjem fra vore omgivelser, og han vidste god besked med, hvad der var blevet af dem. Mange var rejst til Amerika, måske de fleste. Hele familier var gået den vej. Nogle var forsvundet. Andre havde en tidlang ladet høre fra sig. Det gik dem godt. De skrev hjem i førstningen. Men nu havde den store verden derovre slugt dem, og der var intet eftermæle.

Jeg måtte tænke på Peder Skovrøys skildring af »De Gamles By« i »Sprogforeningens Almanak« for 1898, i hvilken han omtaler dette blodtab og nævner fem huse, hvorfra der i de sidste 30 år var udvandret en hel flok ungdom over den danske statsgrænse og verdenshavet. Der var jo også dem, der var blevet rige folk derovre, og til deres ros skulle det siges, at de ikke havde glemt deres gamle land og fødestavn. Der kunne nævnes een, som sendte en hel formue hjem til uddeling blandt småfolk. Almanakken glemte dem heller ikke. Jeg citerer et par linjer fra en årgang: »Naar Bladet engang vender sig saaledes, at vort kæreste Haab gaar i Opfyldelse, vil mange af Eder, som nu lever i Landflygtighed, vende tilbage, og saa vil det sikkert glæde Eder, naar I kan sige, at I ogsaa har bidraget til, at I genfandt Danskheden saa godt bevaret i Eders gamle Hjemland.« Der findes ogsaa et brev derovre fra, som skildrer en stor dansk grundlovsfest i Amerika i 1899.

Det blev en lang samtale mellem Christian og mig. Han var en almuemand med hjemstavnsans, som mange andre

fra den tid, da sindene ofte var optaget af dagliglivets tilskikkelser og deres enkelte livsførelse præget deraf.

Han nød det ligefrem selv, da han fortalte om det gamle bylag, som havde været den lille verden, af hvilken han var rundet og gemte så mange småtræk om mennesker, der ved deres jævne færd skabte et samfund, som nu er udsløttel.

— Husker du, sagde han, de mange grønne stier ned over agrene — de store gårde med studestaldene og de jydsktjenestekarle — de små huse med jord til en ko — eller de mænd, som gik med plejlen over nakken og tærskede for bønderne om vinteren og slog græs i marsken om sommeren. De kunne tjene en hel »Preusser« om dagen, hvis de forstod at bruge en le. Det var mange penge dengang.

Husker du Peter Willesen, der var lidt stortalende, skomager Hans Terp, hvor kunne han more sig, når han fortalte en krønnik, den gamle smed, som skrannede, så fråden stod ham om mundvigene. — Eller Store Mads, Lille Ingvart, Anders Trop og Tumbe Stinne, som gik rundt og sang for en Punch.

Så kunne han fortsætte med historier om Tammes Trip, Søren Solderup, Ole Kjærskov og Nikolaj Andersens digte om »Gammelgaards Overmand«, »Æ dreng aa æ Præst«, »Jobs Taalmodighed« og meget, meget andet, som tilsammen formede sig som folkelivsbilleder fra tyskertiden, genfortalt og samlet så værdifuldt af Morten Kamphövener i bogen om den sønderjydske digter. Det var nu blevet Christians verden, hans daglige tilflugt i alderdommen, som det er til stadig opmuntring for det nuværende slægtled.

Når jeg har skildret Christians tilværelse på de gamle dage, er det fordi jeg har gjort den iagttagelse, at der mange steder i vor landsdel lever mennesker med vågen sans for tilsvarende foreteelser fra fortiden, hvilket jo har bidraget til en vægning hjemstavnsgranskning. »Sprogfor-

eningens Almanak« er en rig kilde, når oplysninger skal hentes.

*

Min ven Christian er ikke mere, og man søger også forgæves de særprægede typer fra hans tid. Men mindet om dem lever stadig. (Der kunne såmænd lige så godt holdes en radiotale om dem som kammerherreindens om originalerne fra Vægterpladsen i Aabenraa).

Så hændte det en forårsdag i fjor, at jeg modtog et flyvepost-brev fra Des Moines, Seattle, i De Forenede Stater af Nordamerika. Inde i lå en dollarseddel. Dette brev har også sin historie i forbindelse med fortællingen om Christian. Jeg skal gengive indholdet, der var skrevet på et ulasteligt dansk og lød således:

»Kære N. S. Jeg må hellere begynde med at fortælle, hvem jeg er. Mit navn er Pauline Juhler fra Gesing ved Skærbæk. Min mand er fra Ballum, hvor jeg var butiksjomfru i 10 år. Vi har alle dage i de 50 år, vi har boet her, fra en søster fået tilsendt årgang for årgang af »Sprogforeningens Almanak« og været svært glade for dens bidrag derhjemme fra. Jeg ser nu, at Andreas er død, og at Niels Carlsen også er død. Han var jo gift med Marie Oksen, den ældste af den store børneflokk, og lærer Lorenzen og Hansigne, som var vore nærmeste naboer i Ballum, er jo også gået bort. Mine to søstre Lise og Marie er også døde i Danmark. Jeg er den ældste af slægten og er 80 år gammel og var så rask som en ung pige, indtil jeg fik et lettere slagtilfælde. Vi har fejret guldbryllup med åbent hus, og der kom 200 til 300 venner af vort bekendtskab fra de mange år, vi har boet her, hvor vi har det så godt. Vore 2 børn, en søn og en datter og 4 børnebørn og 3 børnebørnsbørn er til megen glæde. Vi har læst bogen om »Landet bag Digerne«, og vi vil gerne have Niels Carlsens bog om et vestslesvigsk småkårs hjem. De kan vel nok læse dette og få meningen ud af det.

*Chris og Pauline Jensen,
Des Moines, Seattle 88.*

Jeg svarede omgående på dette rørende brev, lod dollarsedlen bytte og opfyldte deres ønske. Derefter modtog jeg følgende brev fra Paulines mand:

»Mange tak for bogen, som vi modtog i går i fin tilstand. Det er meget interessant at læse om de gode gamle dage derhjemme. Jeg har oplevet det altsammen som dreng i Ballummarsken. Desuden var jeg to år i Tønder som kommis hos H. P. Grant. Han er død for længe siden. Forretningen lå nærmest ved diggrave Todsens smukke residens og eksisterer ikke mere. Jeg rejste fra Tønder i 1891 til Amerika over Esbjerg, da jeg var militærpligtig og ikke kunne gå ud fra tysk havn. I 1901 var jeg hjemme og mødte her Pauline. I 1907 bosatte vi os i Seattle. Det er en stor og smuk by på 600.000 indbyggere, hvor der også findes et godt bibliotek. Nu er vi jo ved at blive gamle. Jeg fylder 88 år. Men vi er nogenlunde raske. Min hånd er ikke så støt mere. Jeg har ellers skrevet meget til »Den danske Pioner«, også digte. Et jævnt liv er måske det bedste. Tak fordi De sendte os bogen.

Pauline og Chris Jensen.

*

Jeg har nedskrevet denne redegørelse og hovedindholdet af de to breve, fordi begge dele er vidnesbyrd om »Sprogforeningen«s betydning og en sjælden sønderjydsk trofasthed.

1. præmie:

(S.V.)

Der var engang en smed —

Af *Guðrun Gregersen.*

På Als var der en gang en smed, som endnu mindes i de gamles fortællinger. Ikke hans navn, det har de glemt, men de historier, der gik om ham. Han var en dygtig smed, stærk og snild, men han var også en forvoven krybskytte, der færdedes meget ved nattetid og derved gjorde sig så mistænkelig, at mange troede, han havde med mørkets magter at gøre. Ja en gang blev han sågar antaget for den skinbarlige fanden, og tre præster ville til at mane ham i jorden.

Sådan fortæller sagnet kort og knapt, men det er ikke hele historien, den er både længere og bedre. Vil I høre?

Samme smed var et hoved højere end sognets mænd som flest og bred i samme forhold. Han havde mørkt krøllet hår, øjnene gnistrede under et par svære sorte bryn, og når han råbte, rungede hans røst gennem smedien, så den overdøvede hammerslagene og blæsebælgens hvæsen.

Folk var ligesom lidt utrygge ved ham, og det kom sagtens i begyndelsen af, at han var så ulig dem selv, men siden også af al den færden ved nattetid. De forstandige og de besindige sagde ganske vist, at når manden var krybskytte, var det kun rimeligt, at han gik om natten; og de forsagte og klejnmodige sagde ja — jo, det sagde jo sig selv — men alligevel!

Der var kun een ting ved smeden, som alle var enige om at prise, det var hans datter Katrine. Hun var en herlig pige. Hun lignede nok smeden, men alt det der var groft og vrangt på ham, det var fint og mildt på hende. Det mørke krøllede

hår strittede ikke vildt som hans, men lå i blanke bølger om hendes hoved, øjnene under de sorte bryn spillede som faderens, men kun af skælmeri og spøg, og hendes latter var blid og glad. Jo, hun var en herlig pige, og det mente også sognets unge karle; det var mærkværdigt, så tidt de havde ærinde i smedien. Men smeden så bistert til dem alle sammen. Han var enkemand, og dersom nogen lokkede Katrine fra ham, sad han slemt i det; nej, de skulle bare holde sig væk.

»Du går nu vel ikke og kæresterer med Jens?« kunne han spørge, når karlen havde været der. Eller — en anden gang — »med Bertel?«

»Nej, far.«

»Ja, for det må du ikke. Det vil æ ikke vide af.«

»Nej, far,« sagde hun igen og smilede underfundigt, for der var een, faderen aldrig spurgte om. Han hed Anton.

Nu var der et hjørne på Gammelgaards mark, den som kirkestien går langs med, hvor det spøjte. Om det var en sort hund, som gik der, eller en hovedløs kalv, skal jeg ikke kunne sige, men folk gik ikke gerne der forbi, når mørket var faldet på. Der var også lidt dystert. Brombærrankerne snoede sig imellem hassel og hyld på diget og oppe i hjørnet groede en gammel eg, der var hul af ælde. Men netop fordi det var en skummel krog, var det et godt sted at stå på lur og vente efter hare og rå, når de kom ud for at græsse i aftenskumringen og i de første grå morgentimer. Og smeden var ikke ræd for spøgelse, så han stod der.

Et par gange hændte det, at ungdom, der kom fra dans, vovede sig til at gå hjem ad stien, hvis det var begyndt at lysne ad dag, men da de ængstelig skottende til kroen hastede forbi, skimtede de noget mørkt, somme tider endda noget som bevægede sig, og så lød der dæmpede pigehvin og tramp af fødder, der rendte rask på den hårde sti. Når det skete, lød der en lystig gjaldende latter efter dem, og

de rendte raskere og troede at det var fanden selv, der var henne at se til sit hovedløse føl, for den latter kunne ikke komme fra folk. Men smeden godtede sig.

Stedet kom på den måde mere og mere i vanry, og han var mere og mere sikker for snushaner, når han holdt til der. Han havde også fået indrettet sig et gemmested til sin bøsse i den hule eg; somme tider kunne det godt være rart at komme til bys uden den, når morgenjagten havde trukket ud til det var lyst og folk var oppe i gårdene. For om end det var en kendt sag, at smeden var krybskytte, så lod de fleste over for ham, som om de ingen ting vidste. Og så behøvede han jo heller ikke at komme hjem med en fasankok eller to i tasken og bøssten over nakken. Der kunne godt een eller anden blive ondsksfuld af ene misundelse og gå hen og melde ham.

Sådan gik det nu godt og vel i flere år, og snakken om spøgeriet i Gammelgaards mark bredte sig mere og mere, stedet var ved at blive berygtet også uden for sognet, og hver gang folk snakkede om det, blev der pyntet på historierne og lagt noget til, så det blev helt ræddeligt. Til sidst kom det også præsten for øre.

»Jeg hører, at det skal spøge galt omme i det sydøstre hjørne af Gammelgaards mark?« sagde han til sin kusk, der stod og knappede fodposen om pastoren.

»Folk siger så meget«, svarede karlen sindigt.

»Har du hørt noget til det, Anton?« spurgte præsten videre, ligesom han ikke var tilfreds med svaret.

»Ja, en kan jo ikke undgå at høre folk snakke,« svarede karlen, og kravlede op på bukken.

»Det er ikke det, jeg mener« — præstens stemme lød utålmodig — »jeg mener, om du selv har set og hørt noget til det spøgeri; har du været der omme?«

»Stien går jo lige om ved.«

»Jamen, har du været på stedet? har du været inde på

den plet, hvor de siger det spørger?« Præsten undrede sig over, at Anton svarede så trevent, og var karlens ører ikke så sært røde, set her bag fra? Nå, det var vel kulden.

»Jo, når præsten spørger så lige ud, så har æ været der,« sagde han.

»Så du noget?«

Tavshed. Endelig sagde karlen: »Det vil æ helst ikke snakke om.«

Så tav præsten stille, og Anton sagde heller ikke mere. For det var jo sådan, at han og Kathrine havde fundet på at mødes lige netop oppe i det hjørne; der kom aldrig andre end smeden, og skulle han træffe at komme, kunne de bare smutte ud på stien og gå som almindelige vejfarende i mørket. Men han ville ikke nævne det for nogen, ikke engang for sin husbond, for når smeden ikke ville vide af sognets bedste partier til datteren, hvad kunne han så vente, som kun var anden søn fra en af byens almindelige gårde. Han sad og blev helt mismodig imens han kørte præsten hjem.

Både han og Katrine havde altid regnet med, at al den snak om spøgeri var det rene vrøvl, smeden var nok det eneste spøgelse, som gik der, havde de troet, og ham ville han jo ikke røbe. Men nu sad han og fik sine tvivl. Dersom smeden nu alligevel? Eller dersom der gik noget andet? Han mindedes med eet sære lyde, som de havde hørt, en puslen i det visne græs, en fjern tuden, som de havde troet var uglen. Hvis det nu havde været noget andet?

Han spændte fra, og efter nadver gik han om til smedens. Det var ligesom han syntes, det ville klare hans tanker, at se manden og snakke med ham. Og desuden var det bedst, at han fik at vide om ham og Katrine. Det var ikke rart at blive ved at gå bag hans ryg.

Smeden var hjemme. Datteren også, og hun så halv forskrækket på Anton. De havde ikke aftalt noget om at snakke med faderen.

»Har du bud fra præstegården?« spurgte smeden.

Nej, det havde han da ikke.

»Ja, hvad kommer du så ellers efter?« blev smeden ved. Det lød ikke indladende.

Katrine sagde: »Men far dog,« men han lod som han ikke hørte noget.

Nu havde Anton jo tænkt at snakke lidt, ikke om noget bestemt, men sådan ligesom fornemme sig til, om der var noget aparte ved smeden. Skulle han blive hans svigerfar, var det jo godt nok at vide, hvad slags han var. Men han forstod på tonen, at det ikke var meningen, så han bestemte sig til at komme frem med sit andet ærinde.

»Æ kommer for mig selv,« sagde han.

Smeden sagde ikke andet end nå, men han så forbavset ud.

»Æ vil hellere sige dig lige ud, at Katrine og mig, vi er kærester, vi tykkes ikke, vi vil gå bag din ryg med det, og nu vil æ så bede om dit samtykke.«

Han så om på Katrine, imens han satte sig, og hun trak øjenbrynene i vejret i forfærdelse og virrede med hovedet, at dette her skulle han ikke have gjort. Men nu var det for sent, jo. Og det skulle han nok heller ikke, for smeden blev som et uvejr af raseri.

Sådan en snottet hvalp. Vidste han ikke, at bedre folk end han, mænd med både gård og penge, havde været her og fået afslag? Han skulle ikke have Katrine gift endnu, sådan en tyveårs tøs havde ingen forstand på de dele, og når hun endelig skulle giftes, skulle han nok selv bestemme med hvem.

Anton sagde spagfærdig, at de kunne vel snakke om det i mindelighed, men smeden svarede barsk, at han havde ingen ting at snakke med ham om, hverken i mindelighed eller i ufred.

Smeden gik i sin ophidselse op og ned i stuen

»Jamen så Katrine da, hun har vel også noget hun skal have sagt?« blev karlen ved og flyttede sig sådan, at hans vej til døren var fri.

»Nå du går og sætter sådan nogen griller i hovedet på hende? Æ har aldrig hørt magen. Skulle sådan en pjalt tøs også spørges. Katrine lyster sin far, ellers skal æ dølen partere mig lære jer begge to noget andet.«

Han kunne ikke holde sig rolig, han gik i sin ophidselse op og ned i stuen, hans lange arme snurrede som mølle-

vinger, og det var tydeligt, at om de ramte noget, ville de slå som smedens forhammer.

»Gå hellere din vej, Anton,« sagde Katrine, »dette her får du ikke noget ud af; det var ellers en skam, for nu skulle vi lige til at ha' vor kaffe, det havde været morsomt om du kunne have blevet.«

Smeden drejede om imod hende.

»Nå, det kunne du lide,« råbte han, så det rungede i stuen; men da var Katrine allerede ude i køkkenet, og da han vendte sig om efter Anton, for at give ham den sidste salut med på vejen, så lukkede døren sig lige akkurat efter karlen.

Smeden gik nogen gange endnu op og ned ad gulvet, til vreden havde sat sig noget. Så gik han tilbage til sin plads for bordenden, hvor Ugeblad til Menigmand lå åben, og gav sig til at læse der, hvor han slap, da Anton kom. Ude i køkkenet skramlede Katrine med kaffekedelen, hun blev nok der ude til hun regnede med at han var god igen, det var, som det skulle være. Det gik sindigt med at komme igennem bladet, smeden var ingen øvet læser, han sagde hvert ord tydeligt for sig selv indvendig, så der gik en rum tid, inden han var færdig med siden. Der var blevet så stille, men det ænsede han ikke. Ude i køkkenet snurrede kaffekedelen, og uden for døren stod Anton og Katrine.

»Du er en tosk, Anton, du skulle ikke være kommen.«

»Nej,« sagde Anton, og det er uvist, om han svarede på det første eller det sidste af det, hun havde sagt, »men ætænkte jo om ikke han skulle være til at snakke til rette.«

Han svarede sådan, fordi han ikke kunne få sig til at nævne for Katrine de tanker han havde siddet med, mens han kørte præsten hjem. Hvad de mere sagde til hverandre, kommer ikke denne historie ved, men det varede noget, inden de blev færdige, for da Katrine kom ind i køkkenet igen, snurrede kedelen ikke mere. Den kogte over.

Nu gik tiden til hen på foråret. Præsten havde flere gange talt med sine embedsbrødre om dette spøgeri, som hans sognebørn døjede med. Mest med sine to naboer. Og en dag de var sammen alle tre, bestemte de at de ville gøre en ende på det.

»Enten er det noget ondskab, som færdes der,« sagde den Ketting præst, »og det skal vi nok få magt med. Eller også er det kun folks overtro og frygtagtighed, og den må vel forsvinde, når deres sjælesørgere ser stedet efter, og siger dem, at der intet er.«

»Man måtte så være på stedet i midnatstimen,« sagde ham, fra Tandslet, »sådant pusleri går gerne imellem tolv og eet.«

»Det kan vi ikke regne med her,« gensvarede sognepræsten, »her skal være utrygt at færdes fra mørket falder på til det viger igen.«

»Det er en lang nattevagt,« sagde Tandsletpræsten igen og skuttede sig.

»Det får ikke hjælpe,« sagde de andre to, »om vi skal få magt med spøgeriet, må vi også sætte noget ind på det.«

»Men vi kunne da tøve, til luften bliver mildere, og natten kortere,« blev Tandsletpræsten ved.

Det enedes de om, og de tilsagde hverandre højtidelig at tie med dette deres forehavende, at ingen i sognene skulle få nys om det.

Men ved majdagstide sagde de til hverandre, at nu skulle det være, nu inden de lyse nætter. De sad sammen ved en toddy til det begyndte at skumre; da de var ved at forlade det lune studerekammer, standsede den mest klejnmodige af dem, ham fra Tandslet, og sagde: »Om vi nu ikke magter troldtøjet?«

Men den Ketting præst udbrød: »Jeg tror mest, at der ingen ting er; men er der troldtøj eller gengangere eller

andet sligt, så skal vi min sjæl og salighed nok overmande det. Det svarer jeg for,«

De satte sig så til vogns, Anton var kusk, hans husbond sad ved siden af ham, de to andre præster bag i vognen. Karlen vidste ingen ting sikkert, men han regnede nok med, hvad deres ærinde var, og da han fik ordre til at holde der, hvor kirkestien munder ud i kørevejen, blev han helt sikker i sin sag. Han stod af, slog tømmerne om vognhjulet og løste det ene hammelreb, inden han hjalp præsterne af vognen. Hans husbond sagde da til ham, at han skulle blive ved hestene, og ihvad han så så og ihvad han så hørte, måtte han ikke røkke sig der fra.

De gik. Men da de var kommen et stykke hen ad stien, så de ikke kunne ses mere, lod han heste og vogn være og sneg sig efter dem. Helt op til hjørnet fulgte han med, og der dukkede han sig ned mellem buskene på den ydre side af diget, mens præsterne stod inde på marken. De talte dæmpet, Anton kunne kun lige høre dem.

»Nu står vi tæt sammen, mens vi venter,« sagde Ketting præsten, »man ved aldrig, hvad der kan komme brat over os. Og hold jeres bog fast ind til jer; man har hørt om, at den er bleven slået ud af hånden på præsten.«

»Ja, nu er vi her,« sagde Tandslætpræsten, og det var ikke helt frit for, at han skjalv i mælet, »men dersom her nu er noget, hvordan skal vi så forjage det?«

»Dersom det er et genfærd, skal vi mane det ned . . .«

»Jamen *kan* vi —?«

»Vi står her ved et trebundet skel,« sagde Antons husbond, som hidtil havde tiet stille, »vore sogne støder sammen i dette hjørne. I sådan et skel er genfærdet magtesløst, og vi kan mane det ned — om her da ellers er noget, hvad jeg betvivler,« sluttede han.

I det øjeblik nøs Anton omme bag diget, han prøvede at kvæle det, men just derved blev det til en underlig lyd.

De tre præster fo'r sammen og trådte nærmere til hverandre.

»Hvad var det?« sagde de, men der hørtes ikke mere, og nattevagten begyndte.

Den samme aften stod smeden ved essen til langt over midnat. Han var i gang med forårsarbejderne for bønderne på denne her tid, men han var kommen bag ud, for når man går ude om natten, må man sove om dagen, det siger sig selv, sin søvn skal man have. Og nu havde både den ene og den anden været ved ham, vognhjul skulle beslås, plov og harve skulle sanses og det hastede. Derfor stod smeden ved essen. Og han var ikke ked af det. For jo mere han forstod, at folk troede, der var noget aparte ved ham, jo mere morede det ham at styrke dem i den tro. Og om nu nogen kom forbi og så det flakkende lys fra ilden i essen og gnisterne, som fløj under hammerslagene, så skulle de nok gå hjem og fortælle, at det ikke var rigtig fat der omme i smedien. Smeden morede sig og lo, en gjaldende overmodig latter. Og da gik der just en forbi ude på vejen, og det skal siges, at den latter fik hårene til at rejse sig på hovedet af nattevandreren, for den lød, som den kom fra et menneske.

Da smeden var færdig, var klokken over eet. Han gik lidt og puslede til ilden var forsvarlig slukket, og så skulle han jo have været i seng. Men da han kom udenfor, var natten så skøn, månen var gået ned, men stjernerne glitrede som blege prikker på en majnats himmel. Han stod og kom i tanker om, at han havde sat snarer i hegnet helt oppe ved den hule eg, og han sagde til sig selv, at de skulle ses efter. Der- som han ventede til i morgen tidlig, kunne både mikkell og lækatten have skamferet dem for ham. Og så gik smeden.

Han var lige inden for og fik skyderen med sig, det var ikke godt at vide, om han kunne træffe at rende på en buk eller på mikkell, selv når han kom hjem fra jagt. Men i mørket så han ikke, at Trofast klemte sig ud af døren og

rendte efter ham. Han fulgte vejen op mod kirken et stykke, så bøjede han om ad stien langs markhegnet. Der opdagede han hunden. »Vil du gå hjem Trofast, »kommanderede han, »hjem med dig, hund. Nå.« Hunden lystrede tøvende, den blev lidt tilbage, så smuttede den gennem hegnet og fulgte med på den anden side.

Lige oppe ved den hule eg, måske et par favne inden han kom til den, havde smeden sit hul, som han plejede at gå igennem. Det gjorde han også nu, men derved gik han så nær om ved Anton, som lå og dukkede sig der, at karlen kunne have rørt ved ham. Han så ham ikke, men Anton, som så op mod himlen, kendte sin svigerfar, og det rislede ham koldt ned ad ryggen. Hvad nu? Enten var det smeden, og så var han en vildttyv, og det ville blive vitterligt for de tre præster, og det var uvist, om de ville skåne ham. Eller også var det ikke ham, men — — jamen hvad var det så? Eller var det ham, men havde han samkvem med det en nødig tør nævne? Anton rørte sig ikke, han holdt vejret, mens disse her forvirrede tanker fo'r gennem hans hoved og smeden krøb gennem hegnet. Så rettede han sig og krøb bag efter, men ikke længere, end at han var skjult mellem buskene.

Præsterne frøs. De tog hverandre under armen og gik ti skridt frem og ti tilbage, men de trådte varligt, for her måtte ikke gøres støj. De gik een vending, og de gik een til, men lige som de skal tage det sidste skridt, kommer der en sort pudel rendende med snuden mod jorden. Det gav et ryk i dem og de greb til bogen, de holdt knuget ind til sig, men inden de havde besindet sig, var hunden væk.

»Nå, det er sådan noget, der går her«, sagde den Tandslæt præst.

»Jeg tror, det var en naturlig hund,« sagde ham fra Ketting, »dersom det havde været troldtøj, var den kommen mere rolig; den vimsede sådan omkring.«

Præsten blev afbrudt af en spottende latter

De stod alle tre og stirrede ind i mørket i den retning, hvor hunden var forsvunden. Lige med eet frøs de ikke mere. Præsten fra Hørup havde sin lygte med, een af den slags, der kan lukkes med en skodde, så lyset ikke ses. Han havde sat den fra sig på jorden, da de begyndte at gå, nu bukkede han sig for at tage den op. Men lige som han havde fattet den, fornåm han et hårdt greb om sin arm.

Han så op, og dér i ly af hegnet var der noget, der rørte sig, bevægede sig langsomt frem, som han kunne tænke sig

en ganganger ville gå. De stod sådan, at de så mod øst, himlen lysnede svagt dér, men selv stod de med det mørke hegn bag ved sig. Da løftede præsten sin lygte mod det der bevægede sig og »Er du et menneske, så tal, er du«, begyndte han, og rev skodden op, så lyset faldt på smedens ansigt.

Videre kom han ikke, han blev afbrudt af en spottende latter, der klang uhyggelig nok i sig selv, men blev ræddeligere ved det at den kom ud af smedens sodede fjæs. Håret strittede til alle sider på ham, og det hvide i øjnene skinde som de eneste lysende pletter. Han morede sig, her var igen nogen, der tog ham for et spøgelse eller hvad det nu var de troede.

Men så svajede lygten i præstens dirrende hånd, og lyset faldt på dem, der stod ved siden af ham, og smeden så, at det var tre præster, han havde for sig. Hans latter standsede. Hans morskab blev til uro. Passede det, at der var noget, som gik her? Og kom de for at få det til at holde op? Og i så fald, troede de, at han havde med det at gøre? Og selv om de forstod, at han var smeden, så forstod de nok også, at han var krybskytte — — og om de så meldte ham? Det gjorde de vel aller snarest. Præstens var gerne gode venner med de store på gårdene.

De tre præster havde dannet en halvkreds, de gik frem mod smeden, mens alle disse tanker gik gennem hans hoved, og tvang ham skridt for skridt tilbage mod den hule eg, mod det trebundne skel, alt imens de mumlede sagte for sig selv. Smeden kunne ikke høre, hvad de sagde, men en forfærdelig angst greb ham. Ville de mane ham ned? Han havde hørt fortælle om sådant, også om, at når de var godt på vej, kunne det ikke gøres ugjort, så måtte staklen synke. Han havde hånet den tro og grinset ad den, men nu slog gruen sin klo i ham, for om det nu alligevel var

sandt —? Han syntes ligefrem han fornam, hvordan jorden blev blød under ham — begyndte han nu at synke?

I sin sanseløse rædsel sprang han frem og slog om sig til alle sider, de lange arme svingede som møllevinger og ramte den Ketting præst, så han faldt. Men i det samme greb de to andre om hans ene arm og Anton om den anden. Der stod han. Han rystede endnu, ellers havde han vel kunnet magte dem, nu stod han stille.

»Æ er jo æ smej, hr. pastor,« hviskede han.

»Jeg ser det,« svarede præsten, »men så meget værre, hvis han har indladt sig med onde magter.«

»Ok nej, hr. pastor, i den henseende er æ uskyltlig som et nyfødt barn,« forsikrede smeden.

»Jamen hvad færdes han så for her på denne døgnets tid?« blev præsten ved.

Smeden vred sig. »Det vil en jo ikke så gerne forklare,« sagde han.

Dette lød mistænkeligt. Men så tog Anton ordet.

»Han sætter et par doner i hegnet, og han skyder en hare eller to, dersom de kommer ind på smedejorden.«

Nu så præsterne om på karlen, ligesom de ikke før havde sanset, at han var der.

»Jamen, du skulle jo være blevet ved hestene, Anton,« sagde hans husbond.

»De står nok,« svarede han, »og æ tænkte, I ville måske nok have brug for mig.«

»Det kan jo siges, at det blev der,« indrømmede præsten, og vendte sig mod smeden. »Ja, Per smed, han er jo så ingen genganger, så han kan gå uantastet hjem; gå hjem i fred.«

»Æ siger tak, hr. pastor, men lover I så, at I vil ingen snakke til om dette her?«

Præsten så hen på sin embedsbroder fra Ketting, som stod og holdt på sin underkæbe.

»Ja,« sagde han, »vi skal lie. Men på een betingelse. Han har hverken set eller hørt os i nat, han ved intet som helst om, at vi har været her. Forstår han?«

Smeden smilede skævt. »Ja,« sagde han.

De begav sig nu sammen ned ad stien ned mod byen og præstens vogn. Anton og smeden gik forrest.

»Nu kan en vel lide på, at du heller ikke snakker over dig om dette her,« sagde smeden.

»Æ ved snart ikke,« svarede karlen. »Det var jo en konstig historie at have at fortælle, når en er til aftensæde. Men en vil jo heller ikke så gerne gøre sin svigerfar til grin.«

»Nej, det er jo lige det,« sagde smeden lettet.

»Ja, er vi så enige om den ting?«

»Det er vi vel,« sagde smeden, og dermed skiltes de.

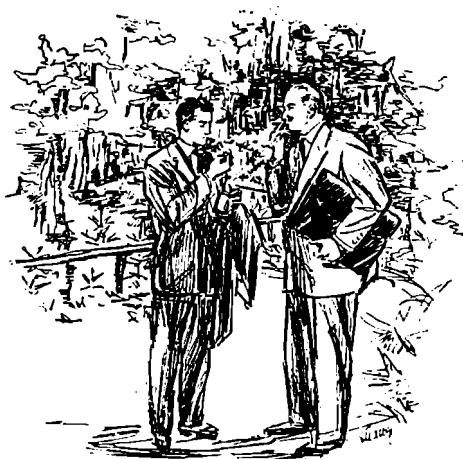
Hvordan så sagen siden er kommen ud, er ikke godt at sige, men måske har een af de fem snakket over sig i et lystigt lag. Og forresten, er der nogen, der tror, at en hemmelighed, som fem ved, bliver ved at være en hemmelighed?

Min søn, det er ingen skam at være bange, men det er forkasteligt at vise sig ængstelig.

Winston Churchill.

Begærlighed til at bagtale og beklikke uskyldige folk forblinder somme så vidt, at de ikke sanse, hvad de sige, skrive og gøre.

Griffenfeld.

NATIONAL

»Ingen gjøre sig til Hund for et Bens skyld«.

— En kån snart komm til å brækk sig,
ja, det er en hiel skandal,
som folk hér i Sønderjylland
vil, en skal vær' national —
ja, ved bassel og begravvels,
hven en lønn og skal betal',
er der kun jen ting, di krøvve:
å vær' dansk og national! —

Ja, såndt snakked' et par herre
med et akademisk snit,
mens di skridtet' ad e skovvej
med hielt sikke, åvmåld skridt.
— Skal der speeles — so den venstre —
sættes ålt ind o et bredt! —
— Det er farlet — svar' den høje.
— Farlet, ja, men klogt herr Smith!

— *Og dit sommerhuss skal seeles? —*
— *Ja, e stover er for lav'.*
Men e udsigt er no dejle
mod e skov og øv'r e hav!
Så æ finder nok en kyfer,
skønt æ stiller stoer krav.
Ålt kontant! Men der hæv meldt sig
jen fro Kiel forleeren dav. —

Såndt fortoeld Jøn Bæk og harmed's,
han var nabo til e månd,
og der kam mæld ålt det hiele
no og da en krafte bånd',
for e Satan, som han kåldt ham,
skyldt ham for dæ' villest' spånd,
som var gann til bunds og drouned'
i hans kæld, da han hint' vånd.

— *Æ vild' godt hå køvt hans ejendom,*
om e pris ho vælt normal,
men han soeld en til en tysker,
der ho pæng og kunn' betal'.
Han var bankmånd og forstov sig
skum o pæng — en dygte ka'!
Han var fro e Nationalbank,
men minseel itt national!

Martin N. Hansen.

*Livet er vækst. Livets trappe fører ikke fra oven nedefter,
bort fra Gud, men fra neden opefter, nærmere mod Gud.*

Troels Lund.

2. præmie:

(2/3)

Af en guldgravers dagbog

Af Holger Jacobsen.

Om bord på skonnerten Coquet, den 1. februar 1883.

Skønt jeg nu har sejlet i næsten et år som tømmersmand på denne skonnert, er jeg fast besluttet på at gå fra borde i næste havn. Grunden dertil er, at kaptajnen på vor sidste rejse til Valparaiso en nat beskyldte mig for en forseelse, som han mente var begået, og da jeg roligt og beskedent svarede, at jeg ikke vidste noget derom, og at i det mindste jeg var uskyldig deri, slog han mig pludselig med knyttet næve lige i ansigtet, som derefter hovnede således op, at jeg næppe kunne se ud af øjnene. Bagefter viste det sig, at den forseelse, jeg var blevet beskyldt for, slet ikke var begået. (Det er både første og sidste gang, nogen af mine foresatte har slået mig).

San Francisco, den 3. marts 1883.

Netop på min toogtyvende fødselsdag anløb vi San Francisco, og jeg tænkte straks, om det ville være det rette sted at gå i land, og om det ikke var et godt varsel, at det var på min fødselsdag, vi anløb pladsen.

Jeg havde besluttet at forsøge, om jeg ikke ad rettens vej kunne tvinge kaptajnen til at afmønstre mig på grund af den mig vederfarne handling, mod hvis gentagelse jeg jo ikke er sikret.

San Francisco, den 10. marts 1883.

Gennem en advokat anlagde jeg sag mod kaptajnen, og efter et par dages forløb mødte vi i retten, hvor dommen lød, at han skulle lade mig forlade skibet samt udbetale mig hele min tilgodehavende hyre.

Advokaten log naturligvis broderparten, og nu sidder jeg

i mit logis i San Francisco. Letmatros Erik Søberg, som ofte er blevet mishandlet om bord, har gjort som jeg. Et par stykker af mandskabet deserterede, men jeg ville trods alt ikke gerne bære mig ad på den måde. Det er og bliver dog ulovligt.

Nu er jeg en fri mand og finder nok noget arbejde i mit fag som skibsbygger. Mine tanker går ofte hjem til det kære Sønderjylland, til min fødeby Aabenraa. Hvor jeg dog beundrer mine landsmænd, at de efter alle de skuffelser og nederlag, de har lidt, 1864, 1871 og nu annulleringen af § 5, det løfte om selvbestemmelsesretten, hvortil vi alle klyngede os, stadig holder modet oppe og tror på genforeningen med Danmark. Den gode Gud vil bistå dem, så de ikke vil blive skuffede i denne deres tro på retfærdigheden.

San Francisco, den 12. marts 1883

Jeg har nu begyndt at arbejde hos en bådebygger. Det er sandelig også godt, at jeg nu tjener nogle penge, thi alt er dyrt her på kysten. Erik Søberg har fået arbejde hos en bygmester, hvor han arbejder som tømrer. Når vi har fået lidt penge sammen, går vi på jagt efter guldet.

Forleden var vi med vor vært, der er dansker, til en fest i den danske forening. Der hilste jeg på en Løjting, der hjemme havde bekendt sig til Slesvig Holstenismen, »men her, hvor der ikke tales politik, er det jo sproget, der betyder noget,« sagde han, da jeg lidt forundret spurgte ham, om han dog ikke hørte hjemme i en tysk hjemstavnsforening. Han påstod endvidere, at så godt som alle slesvigholstenske nordslesvigere herovre sluttede sig til de danske foreninger. Ja, så indviklet er livet. Hjemme bekæmper de deres modersmål, her klynger de sig til det.

San Francisco, den 1. juni 1883.

Vi er ikke så få danske herovre, især mange sønderjyder, der er udvandrede for at undgå at blive preussiske soldater. Sønderjyderne er næsten i flertal i de danske foreninger. Det kniber somme tider for amerikanerne med de danske navne. Mit navn, Søren Møller, er blevet til Soren Miller. Det er ellers mange eventyrere, der er samlede herude på kysten. Dog så galt som i de vilde halvtredser er det dog ikke mere. Alligevel

er det ikke mange år siden følgende tildragelse hændte her i Maitlands pensionat.

To banditter og drukkenbolte, Johnny Devine og Jack Nyland, var ude at ture. Begge havde pistoler, og Nyland tilmed en vældig kniv, som han prælede med, han havde stjålet fra en dræbt politibetjent. De skød og stak adskillige mennesker, dog ikke dødeligt, i Billy Lewis bar Battery street, og så dryssede de ind i Maitlands bar i Front street. Der sårede Nyland to mænd med sin kniv, medens Devine skød et halvt dusin skud efter flaskerne på hylden bag baren og adskillige efter barten-deren. Da kom Billy Maitland, en stor og stærk kæmpe, velkendt som en rå slagsbroder, ind i baren. Han tog kniven og vristede den ud af hånden på Nyland og sparkede ham ud på gaden. Med kniven i hånden vendte han så tilbage til baren, hvor Devine stod og sigtede med en pistol efter ham. Maitland kastede sig ind på ham, så Devine tabte pistolen og løftede sin arm for at beskytte sin hals mod kniven, og den store kniv skar lige gennem håndleddets kød og knogler. Medens Devine hylede op af smerte, smed Maitland ham ud på gaden til Nyland, og smækkede døren i. Devine råbte op og forbandede Maitland, men så råbte han pludselig:

»Hov Billy, din beskidte bastard, smid min hånd ud til mig.«

Maitland åbnede døren og smed den afskårne hånd ud til de to på fortovet. Støttet af Nyland bar Devine den hen til Dr. Simpsons drug-store ved Davis street, hvor han kastede den på disken.

»Hør, dr.«, stønnede han, »sæt den på igen i en fart.«

Inden doktoren kunne gøre ham begribeligt, at en sådan operation var umulig, var Devine sunket besvimet om. Han blev sendt til hospitalet, hvor han efter et langt sygeleje fik en jernkrog fæstnet til armstumpen. Men derefter blev han farligere end nogensinde, fortælles der. Han filede nemlig krogen syle-spids og brugte den som våben i sine slagsmål indtil han tilsidst blev indhentet af lovens arm. I maj 1871 skød han en sømand. Efter dette mord blev han pågrebet og hængt.

Slet så uhyggelige er forholdene vel ikke mere, men der er dog stadig kvarterer i byen, som man gør bedst i at holde sig fra, og i et såkaldt rædselskabinet i Montgomery street kan man endnu se gangsteren Joaquins hovede i sprit. En makaber udstillingsgenstand, synes jeg.

Corduas Bar, den 12. juli 1883.

Erik Sjøberg, Jens Thuesen og jeg, alle tre aabenraaere, er nu taget sammen afsted til guldminerne. Vi har sparet en lille kapital sammen for at komme i gang. Det er jo ikke mere det store eventyr som i halvtredserne, men stundom gøres der gode fund, og det er naturligvis det, vi håber vil ske for os. Tænk, om vi kunne vende hjem som holdne mænd, så vi kunne få foden under eget bord. Ja, hjem, derom taler vi i al vor fritid. Den 1. juli forlod vi San Francisco og sejlede med damper op ad Sacramentofloden og arriverede næste morgen i byen Sacramento, hvorfra vi med et mindre skib sejlede langt længere op ad floden til byen Nicolaus. Derfra kørte vi pr. vogn til den smukt beliggende by Marysville, hvor vi lejede en vogn og kørte til Long Bar ved Yubafloden. Da det snart viste sig, at vi ikke kunne tjene en ordentlig dagløn der, foretog vi flere udflugter i omegnen for at anstille nærmere undersøgelser, og resultatet deraf blev, at vi efter 5 dages forløb tog fast ophold på Corduas Bar, hvor vi rejste et lille telt til at sove i, og hvor vi førte egen husholdning.

Corduas Bar, den 10. oktober 1883.

I aftes troede jeg, at min sidste time var kommet. Jeg lå alene i teltet. Erik og Jens var redet til Marysville for at få undersøgt nogle fund, som vi havde gjort. Jeg lå og ventede på deres hjemkomst og havde derfor lagt mig fuldt påklædt på mit leje, så jeg kunne være parat til at hjælpe dem med hestene. Jeg lå i en tilstand, hvor jeg hverken sov eller var vågen, og tænkte på vort dejlige land omkring Aabenraa. Jeg tænkte på de saftige kløvermarker, de grønne bøgeskove og den afvekslende fjord. Længslen efter mine kære vældede op i mig.

Atter vandrede jeg turen om til kilden og Aubæk med min egen Lise ved min side. Det var som om jeg indåndede den tangmættede strandluft, blandet med duften af forårsskovbund og hendes yndige lokker. Åh, at indånde alle disse dufte igen. Det er min længsel her, hvor solen svider, så alt er brændt bort.

Lille Lise, i mine tanker lovede jeg dig, at det første guld jeg fandt, hvis jeg da fandt noget, skulle være til en ring til et pant på min kærlighed.

Mens jeg således hengav mig i fantasiens verden, var månen kommet frem over højene. Teltdugen blev lysere og lysere, og jeg kunne skimte alle enkeltheder inde i teltet meget tydeligt. Ved

Udsigt over Aabenraa by fra Galgebakken

min fodende blev jeg en lille bylt var, som ikke burde være der, og i min halvvågne tilstand skubbede jeg til den med foden. Da lød den uhyggeligste lyd, jeg nogensinde har hørt i mit liv. En lyd, som får det til at løbe koldt ned ad ryggen på mennesker og får heste til at ryste som espeløv, en klapperslanges raslen. En sådan var på en eller anden måde kommet ind i teltet. Jeg mærkede et stød mod mit ben. Den havde hugget, men heldigvis havde jeg slet ikke taget mine lange støvler af.

I teltet var der nu blevet så lyst, at jeg ganske tydeligt så bæstet svaje frem og tilbage med hovedet, parat til at hugge igen. Først var det, som om rædselen fik min forstand til at stå stille. Ville den næste gang ramme ovenfor støvlerne. Et bid af en klapperslange betød den visse død.

Så begyndte min hjerne at virke. Ganske forsigtigt lod jeg min ene hånd glide op under hovedgærdet, hvor der altid lå en ladt revolver. For selv om vi ikke levede i de vilde guldfbertilstande, så hændte det ikke så sjældent, at der blev rettet overfald mod guldgravernes telte. Jeg fik den listet frem, sigtede omhyggeligt, skød — og ramte.

Slangen faldt atter sammen til en bylt, og i samme øjeblik trak jeg benene til mig og fo'r tilbage til et hjørne af teltet.

Længe iagttog jeg klapperslangen, der lå ganske ubevægelig. Med Eriks fiskestang pirrede jeg til den, jo — den var død. Mød fiskestangen fik jeg den forsigtigt bugseret ud af teltet. Den var sine 5 fod lang. Jeg ville have den ud, thi her lever den myte, at en slange dør ikke rigtigt, før ved solnedgang, og jeg havde hørt om mange tilfælde, hvor folk var blevet bidt af slanger, som de troede var døde.

Hvor jeg takkede Gud for min frelse. Da Erik og Jens kom hjem, var min uhyggelige oplevelse i første omgang lige ved at overskygge de gode nyheder, som de kom med. Det viste sig nemlig, at de prøver, som de havde haft med til analysering, indeholdt guldstøv, eller »nugget«, som de kalder det her. Når vi nu arbejder hårdt, og vandet ikke tørrer helt bort i flodlejet, er der mulighed for at tjene en pæn sum penge i løbet af et års tid.

Corduas Bar, den 6. juli 1884.

Vi har slidt hårdt i det, siden jeg sidst skrev i min dagbog, og ikke haft særlige oplevelser, men i dag modtog jeg brev fra min elskede Lise. Et brev, som har gjort et dybt indtryk på mig, og som sandsynligvis vil ændre mine planer for fremtiden. Jeg lægger dette brev i min dagbog, så kan det tale for sig selv.

Aabenraa, den 16. juni 1884.

Min kæreste ven.

Ak, så nødig vil jeg bedrøve dig, og lad mig straks sige, at der ingen af alle vore kære er bortrevne af døden eller ligger i sygdom, og dog er der hændt os noget ganske forfærdeligt. Vi er blevet udviste. Udviste af den by og det land, hvor vi og vore forfædre har levet i generationer. Fra den by, hvorfra de af slægten, der fo'r til søs, drog ud under Dannebrog, og hvortil de, hvis da døden ikke indhentede dem undervejs, vendte hjem for at ende deres dage. Udvisningsordren, ak, tårerne drypper på brevet, når jeg skal skrive dette frygtelige ord. Udvisningsordren lød: »Inden 14 dage at være ude af landet«. Når, du, min kære ven, modtager dette sørgelige brev, er vore stuer tomme og forladte. Ja, hvem véd, måske beboede af fremmede mennesker. Endnu kan jeg intet bestemt sige om, hvor vi tager hen, men først bliver det nok til farfader og farmoder i Ribe.

Ak Søren, husker du, når vi som børn gik over dæmningen

til Jørgensgaard skov for at finde de første skovmærker. Husker du de frodige pilebuske og træer, der voksede ved Lindsnakkekilderne. Der var de første gæslinger sprunget ud, og der var læ, og der var sol. Jeg var så lille, at jeg ikke selv kunne nå de eftertragtede grene. Solen spillede i de sølvglinsende gæslinger, å, hvor gerne ville jeg ikke bringe en buket hjem til moder, alle de andre børn, de tænkte kun på at plukke til sig selv. De blev grebet af en iver, der nærmede sig gridskhed. Da kom du hen og løftede mig op i et træ og trak de fineste grene ned til mig, så jeg selv kunne plukke alt det, jeg ville, og da jeg bagefter af min hule hånd havde drukket af de klare kildevæld, der strømmer frem derovre og løber ned til stranden, tørrede du mine hænder og varmede mine vanter i dine bukse-lommer, for at jeg ikke skulle komme til at fryse fingrene i den friske martsblæst.

Jeg tror, at denne lille hændelse netop rinder mig i hu nu, fordi jeg trænger så meget til den tryghedsfølelse, som din nærværelse allerede den gang gav mig. Også billedet ind over byen ovre fra dette sted har ligesom indprentet sig i mit sind, nu, da jeg snart aldrig mere skal gense det. Den flittige mølle dernede på engene, der allerede nu fik det første sarte skær af grønt over sig, havnen med de stolte sejlskibe, det lille toldkammer, der ligger som en rugende høne, dronning Margrethes Brundlund, omgivet af voldgravene og de dejlige store træer, og hele byen, der ligesom kravlede op ad bakken omkring vor kære Sct. Nicolaj kirke, hvor vi og vore fædre er døbt og konfirmerede, og mange af dem viede.

Moder og fader er helt sønderknuste og ser ingen udvej for at få realiseret forretningen i så kort tid uden tab. Nej, jeg må hellere fortælle dig det hele fra begyndelsen. Det vil lette mit sind at tale ud derom til dig og vide, at du deler den hårde tilskikkelse, som vi er ramt af, med os.

Mine forældre ville en tur til Ribe for at besøge farfader og farmoder i anledning af farfaders 80 års fødselsdag. Det viste sig så, at der samme dag var arrangeret en fællesrejse for sønderjyder til Ringkøbing over Ribe. Fader er jo som bekendt optant og fik derfor betæneligheder og opgav rejsen, men moder, som var preussisk statsborger, sluttede sig til det glade rejseselskab, men steg naturligvis ud i Ribe.

Det var blevet en stor udflugt, idet henved 2000 sønderjyder fik en begejstret og hjertelig modtagelse af vestjyderne. Denne

store nationale tilkendegivelse, til trods for udslættelsen af § 5 og al tvangspolitik, vakte selvfølgelig myndighedernes raseri, og de slog ned, hvor de kunne ramme. Da fader ikke havde deltaget i turen, og moder allerede havde forladt toget i Ribe, og således ikke havde været deltager i selve festen, blev vi ikke urolige, da politibetjent Meyer om tirsdagen kom og afleverede et brev, hvorfor han ønskede kvittering.

Vi sad netop så hyggeligt sammen i kontoret, hvor moder læste højt af David Copperfield. Ak ja, vi lo netop så hjerteligt af Davids tante, der ikke kunne lide æfler på grønsværet uden for sit hus, men jeg skal love for, at lystigheden fik en brat ende, da fader læste brevets ubarmhjertige indhold. Fader fattede sig dog hurtigt. Når han blot gik til landråden og forklarede sagens sammenhæng, så ville alt ordne sig. Så stor en uret ville man dog sikkert ikke udøve.

Håbet steg, og vi blev helt sangvinske, da kom vor nabo, Hans Lorenzen, farende ind ad døren og fortalte, at købmand Barsballe var blevet udvist, fordi hans lærling havde deltaget i udflugten. Det lød jo ganske usandsynligt, så fader styrtede af sted op ad gaden til Barsballes, for lidt efter dybt rystet at vende tilbage. Han havde fået rygtet bekræftet. Det var kun alt for sandt.

Jeg behøver vist ikke at fortælle dig om den søvnløse nat, der fulgte. Næste dag skyndte fader sig ud på Brundlund og fik foretræde for landråd von Lewetzau. Men han var hård og ubøjjelig. Tilsidst henviste han til regeringspræsident von Steinmann i Slesvig.

Fader spurgte ham tilsidst, om han dog ikke kunne blive, hvis han lod sig skille. »Det mener De jo ikke, hr. Bergh,« svarede landråden. »Nej,« sagde fader, »hellere lide uret end at udøve uret.« Dermed forlod han slottet, hvor danske konger, dronninger og prinser har holdt hvil på deres gennemrejser gennem det danske monarki. Bag dets port sidder nu en embedsmand med et hårdt hjerte, en fjende af den indfødte befolkning.

Hr. Barsballe og fader rejste den næste dag til Slesvig, hvor de allernådigst fik en samtale med regeringspræsidenten, overfor hvem de beviste deres uskyldighed. Overpræsidenten erklærede: »Det er meget muligt, at De personligt er uskyldige i, hvad der er sket, men vi kan ikke sidde her og pille med en pennekniv. Vi må slå til med øksen.« — Vi må slå til med øksen, ja, sådan

var ordene, og de har sandelig ramt os med et frygteligt økse-
hug.

Min ven, nu kan du vist forstå, at jeg trænger til dig mere end nogensinde, og din hjemkomst er det lyspunkt, hvortil jeg klynger mig. Der bliver ellers næppe tid til at sørge, så mange praktiske spørgsmål der skal løses. Det vigtigste er jo nu i første omgang, at fader kan skaffe sig en ny eksistens. Gud vil stå os bi. Det føler jeg. Der vises os megen sympati, også fra tysk side.

Lise Jørgensen ude fra teglværket ved Skelbækken kom ind i forretningen, henvendte sig til fader med disse ord: »Dette her er uret«, hvorpå hun løb grædende ud. Slige tilkendegivelser er naturligvis en trøst i al vor kummer, og vor tro på, at retten skal sejre til sidst, er urokkelig.

Jeg slutter nu her, min egen ven, thi det er sent, og jeg må have friske kræfter til dagens gerning i morgen.

Din egen Lise.

Corduas Bar, den samme dag 1884.

Jeg har ingen ro på mig mere, efter at jeg har modtaget dette brev fra min elskede lille pige, som så tappert må stride mod denne verdens ondskab. Min plads er nu ved hendes side. Jeg vil sælge min part i minen, lade mig udbetale min andel i udbyttet og så vende hjem og gå i landflygtighed sammen med hende, indtil retfærdigheden sker fyldest, og vi atter kan sætte vore fødder på fædrenes jord. Gud være lovet, det er dog vort eget fædreland, vi kan tage ophold i.

Om bord på Dronning Maud 9. februar 1920.

Mere end tredive år er gået, siden jeg sidst skrev i denne dagbog. Da jeg kom hjem fra Californien i 1884 med en pæn lille skilling på lommen, fandt jeg Lise og hendes forældre i Assens, hvor de havde begyndt en ny forretning. Jeg begyndte en skibshandel samme sted, og der blev ingen stunder til at skrive dagbog. Glæder og sorger fyldte vor tilværelse. Mest dog de første. Længslen efter hjemmet nagede dog stadig. Om sommeraftnerne vandrede vi ofte nede langs havnen og stirrede over mod indsejlingen til Aabenraa fjord, og kun i smug kunne vi rejste på besøg dernede i det omstridte land.

Så kom den frygtelige verdenskrig, hvor vi var helt adskilt fra vore landsmænd, og hvor de måtte bringe så dyre ofre, og nu sidder vi som næsten 60-årige og skal opleve det store eventyr. Ja, vi oplever det allerede. Vi er på vej til Aabenraa sammen med hundreder af landsmænd, der har fristet samme skæbne som vi, for at stemme vor gamle by hjem til moderlandet igen. Alle de, der er født i Nordslesvig, kan afgive deres stemme; en bestemmelse, der forøvrigt gavner tyskerne mere end os, idet en hærskaar børn af tyske embedsmænd, der bosatte sig i Nordslesvig efter 1864, nu alle kan stemme, når de har nået valgretsalderen. Dog er vi lykkelige, at vi kan være med.

Der har været gensynsglæde med mange om bord. Nu sidder Lise og jeg godt i læ med tæpper om os, og jeg skriver i min dagbog. Vi nærmer os Varnæshoved og ser ned gennem Alsund, hvor Rolf Krake lå. Til styrbords har vi Barsø, hvis beboere så tappert hjalp kaptajnløjtnant Aarøe i 1864, og hvis mandlige beboere alle måtte vandre i fængsel, da verdenskrigen brød ud, fordi man frygtede, at de atter ville skride til handling. Nu har vi Løjt land med de dejlige bakkedrag og åser, og til bagbords ser vi Varnæsvig med den smukke Tykskov. Hvor ofte har disse egne ikke været målet for skønne udflugter i sejlåde sammen med andre unge. Mange, mange spande brombær har vi plukket omkring den idylliske skovsø, hvis beliggenhed vises os af de omkransende bøgetræer.

Vi nærmer os nu Aabenraa. Solen, som har skinnet hele dagen fra en skyfri himmel, der har forlenet vandet med den klareste blå farve, begynder at synke mod de store skove vest for byen, og nu myldrer vore medpassagerer ud af de lune saloner. Alle vil de være parat til at overvære modtagelsen i deres gamle by, og dér ligger den med sine røde tegltage omkranset af skove og bakker. Den gamle havneplads er sort af mennesker, som vifter med flag. Tårerne får nu frit løb. Øjeblikket er for gribende. Der spilles fædrelandssange inde fra land, og byens borgmester udbringer et leve for et godt valg i morgen.

Jeg står sammen med Lise ved rælingen. Vi trykker hinanden i hånden, men kan intet sige. Mens jeg ser ud over alle de glade ansigter, tænker jeg på Jomfru Fanny's spådom: »Jeg synes slet ingen bekendte jeg ser«. Jeg glemmer et øjeblik, at de alle er ældede og hvidhårede. Men Lise og jeg er hjemme igen efter 36 år, 36 lange år.

Gadebillede fra afstemningsdagen i Aabenraa

Aabenraa, den 11. februar 1920.

Nordslesvig kommer hjem. Ja, vi har jo aldrig tvivlet derom, men nu er det en kendsgerning. Med overvældende majoritet stemte den nordslesvigske befolkning sig hjem efter 56 års tvangsstyre. Vi har vandret rundt i de gamle gader, hvor Dannebrog nu atter vajer. Vi har hilst på venner og bekendte. Mange har fristet hårde kår under den frygtelige verdenskrig og mistet pårørende på slagmarkerne. Ak, Sønderjylland, hvor har du lidt. Alt ser så forfaldent og medtaget ud. Men det vil snart forandre sig. Jeg vil ønske, at alle landsmænd, både tyske og danske, må finde sammen og bygge vor elskede landsdel op igen, thi kærligheden til hjemstavnen er vi trods alt fælles om.

Med dette ønske og en tak til Gud, fordi han lod os opleve disse vidunderlige dage, vil jeg slutte min dagbog. I morgen drager vi tilbage til Assens, som nu er blevet vort andet hjem, men vi har bevidstheden om, at vi kan drage til vor fødeby, så ofte vi ønsker. Det er en vidunderlig følelse.

2. præmie:

(skt)

Pølsefabrikanten

Af Jens Jakob Jensen.

Sebaldus var et skvat, altid beskidt og langhåret, dertil gik han med sortrandet gummiflip og en slagterkittel af ubestemmelig farve. Det sorte hår, som hang ham langt ned i øjnene, gav ham et zigeuneragtigt udseende, selv påstod han at være østriger.

Af profession var han slagter og et sort får indenfor sine fagfællers kreds. Han hutlede sig gennem tilværelsen, som det bedst kunne lade sig gøre. Af og til slagtede han et kreatur, som han så sjakrede rundt med fra dør til dør. Han var kendt af hele byens befolkning under navnet Manchet Sebaldus. Navnet havde han erhvervet sig, fordi han altid havde et par fedtede manchetter hængende helt ud over neglene. Disse manchetter og Sebaldus var uadskillige. Engang havde han slagtet et gedekid, lagt et lammeslag om, og solgt det til en bagermester som lam.

Uheldet ville, at fidusen blev opdaget, og der blev sendt bud efter Sebaldus; der blev ført en kort, men bevæget samtale, som endte med at geden eller lammet og Sebaldus i skøn fordragelighed foretog en luftrejse på en halv snes meter. Bagermesteren var nemlig meget vred og meget stærk. Under luftfarten tabte Sebaldus den ene manchet. Han opdagede først sit tab, efter at han havde fået sig samlet sig op og var sluppet ud på gaden. Han lagde det ulykkelige lam fra sig på en trappesten og listede tilbage for at sætte sig i besiddelse af sin ejendom. Manchetten var landet ved foden af et i gården voksende pæretræ. Med en hurtig-

hed, som var en bedre sag værdig, sprang Sebalduſ hen og greb manchetten, og fulgt af et rasende brøl fra bageren røg han ſom en raket igen ud på gaden.

I farten væltede han en gammel kone, der i det ſamme kom forbi med en barnevogn, hvori der lå et to måneders ſvøbelseskarn. Lammet var ſporløſt forsvundet, men et rasende hundeflagsmål et ſtykke nede i gaden fortalte på en tydelig måde gedekiddets ſkæbne. Hele gadens ungdom råbte hurra, og Sebalduſ følte at ſlaget var tabt. Med knyttede hænder forlod han valpladsen, idet han lovede bageren at komme frygtelelig tilbage.

Diſſe tildragelſer foregik i året 1914. Altså i de gode gamle dage. Verdenskrigen kom, og med den det ſtore vendepunkt i Sebalduſ' liv. Det begyndte med pølſer. Hvor han fik de nødvendige pengemidler fra er en gåde, men han lejede et gammelt nedlagt ſlagteri, ſom lå ved ſiden af en gammel garveplads. Her ſtod han hver dag og arbejdede. Når han havde fået ſå mange pølſer færdige, ſom røgeovnen kunne tage, og de havde fået den fornødne brune kulør, blev de pakket i kasser og ſendt til ukendt opkøber.

Men krigen forlanger mange pølſer, og ſnart kunne Sebalduſ ikke alene tilfredsſtille krigens krav. Så fik han ſorte Anton til at hjælpe ſig med at parlere dyrekroppene, og nu kom der ſtraks mere gang i forretningen. Men opkøberen forlangte ſtadig flere og flere pølſer, ſå det varede ikke længe inden Sebalduſ havde en halv ſnes mennesker i arbejde. Reſultatet af denne blomſtrende virksomhed viſte ſig i form af en bankkonto og nye manchetter. Nu kaldte man ham ikke mere Manchet Sebalduſ, ſelv byens bagermeſter ſagde pølſefabrikant Petersen.

Efter ſom forretningen voksede fik han kontor, nu handlede han ikke mere gennem opkøbere, hans ſagfører afſluttede nu direkte kontrakt med de krigsførende landes repræſentanter. Alt hvad der var ſpiſeligt var også ſælgeligt. Se-

baldus' stjerne og bankkonto steg stadig og alt tegnede såre godt. Tiden gik, og vanskelighederne begyndte at vise sig. De gamle pølsekøer, alderdomssvækkede orner og søer var forlængst gået pølsernes gang. Det var umuligt mere at opdrive et gammelt udlevet droskeøg. Kvarterets hunde og katte havde allerede i flere måneder undgået at komme i nærheden af Sebaldus Petersens pølsefabrik. Det var bleven for livsfarligt. Da det begyndte at knibe for Sebaldus at fremskaffe animalske stoffer, og han ikke kunne lave pølser uden at have noget at komme i pølsekindene, var han nødt til at holde sig til de mere vegetabiliske ting som mel og gamle kartofler.

Tørrede kålrabi var et udmærket fyld, de svulmede så rart, når de blev opblødte, og så havde de vitaminer, den gang kendte man ikke noget til vitaminer, men Sebaldus har måske haft en anelse. Det fik pølserne også inden de nåede at opfylde deres mission som menneskeføde.

Gammelt muggent brød var også bleven knapt, hvilket var sørgeligt, det gav sådan en pikant smag, og så var det sundt. Nej, det var ikke let at være pølsefabrikant. Brændenælderne og forskelligt andet grøntfoder var noget sejt kram, som næsten ikke var til at drive igennem pølsemaskinens kværn. Når sådan en blanding pølsemad så fik tilsat dobbelt portion salt og peber, særlig godt med salt, det var nemlig det billigste, så var der ingen som kunne smage, hvad pølserne var runden af, og det var heller ikke meningen.

Det er så viseligt indrettet her i livet, at der er grænser, som man ikke kan overskride. Gør man det, så kommer den slemme mand. Det må Sebaldus have glemt, for han begyndte med at tilsætte lidt gips og cement til pølsemoden, det bandt så dejligt sammen på det hele og gav pølserne den fornødne fasthed, så kunne de også tage noget mere vand, og det fyldte jo alt sammen og var tilmed gratis, van-

Under luffarten tabte Sebaldus den ene manchet —

det altså. Sebaldus har måske tænkt på det gamle ord: At lidt skidt i megen mad skader ikke. Men nu havde lykkens gudinde også fået nok af Sebaldus og hans pølser. I retfærdig vrede svor hun ham en frygtelig hævn.

Et sted på den lange frontlinje lå der nogle forsultne og

dødtrætte soldater, som ikke havde fået noget spiseligt i flere dage. Efter megen anstrengelse og store tab var en kasse af Sebaldus pølser endelig nået ud til de udmattede og forkomne mennesker. Da låget var bleven brækket af kassen, bredte der sig en ulidelig stank ud over skyttegrave og ingenmandsland, selv det mest ondarterede gasangreb kom til kort overfor den os, som pølserne udsendte.

Under den lange transport og oplagring på forskellige levnedsmiddeldepoter havde pølserne gennemgået så mange forskellige kemiske forandringer, at selv en professor i giftgas ville have blegnet af forfærdelse. Den kommanderende officer sendte en harmdirrende protest ind til bataillonskontoret. Obersten læste rapporten og smed den så med et skuldertræk i papirkurven. Hermed skulle den sag så have været ude af verden! Men pølserne lod sig ikke sådan gå på, da de nu havde begyndt at røre på sig forlangte de hårdnakket, at der blev taget hensyn til dem.

En lille halv lime efter at obersten havde kastet pølsernes første offensiv i papirkurven, foretog de et nyt fremstød. Det kom i form af et brev fra en lille dame, som obersten havde sendt en kasse af pølserne.

Hvad omtalte dame skrev og kaldte den ædle pølsegiver, er det bedst at dække tavshedens kåbe over. Da obersten havde læst brevet, blev han både gul og grøn og gav sig til at tænke over det, som den lille dame havde skrevet. Hermed var Sebaldus Petersens skæbne beseglet. For da obersten var færdig med at tænke skrev han et brev, som havnede oppe i de højere stabe. Her blev man straks interesseret. Rådne pølser? Og med den grundighed, som er en pølseispisende nations særkende, blev en undersøgelse igangsat. Da man var færdig blev der slået op i en bog, og man standsede ved navnet Sebaldus Petersen. Og så blev der skrevet et nyt brev.

I den tid der var gået inden Sebaldus' pølser begyndte at

arbejde på egen hånd og satte en hel del mennesker i bevægelse, var Sebaldus bleven en fin mand med en svulmende bankkonto; han begyndte at sætte sin hat som han selv ville. Hvor meget han egentlig ejede og havde tilgode for leverede pølser vidste kun hans sagfører, der ordnede alle de mere indviklede forretningsager. Sebaldus' opgave var at fremstille så mange pølser som muligt, spiselige eller uspiselige.

Men noget ubehageligt var ved at trække sammen om den gode pølsefabrikant, og en varm sommerdag kom hans skæbne i form af et brev, som i høflige vendinger indbød ham til at aflægge et besøg i det lands hovedstad, som havde aftaget hans pølser. Det var det brev, som blev skrevet, da man havde konstateret, hvem der var fader til de urolige pølser.

Omtalte land skrev, at han kunne hente sit tilgodehavende, samt at der var forskellige andre spørgsmål, som gjorde at man ønskede hans personlige nærværelse. Sebaldus tog afsted, skønt hans gode engel sagde, at han skulle lade være. Rejsen gik glat, uden at der skete noget nævneværdigt. Da han nåede sin rejses mål, blev han på banegården modtaget af en venlig herre, der talte det samme sprog som Sebaldus. Det kunne ikke være bedre. Sebaldus havde nemlig spekuleret over, hvordan han skulle klare sprogvanskelighederne, han kunne jo risikere at blive snydt, når han skulle skrive ny kontrakt om levering af nye pølser, og det var jo ikke meningen med hans rejse. Nu var denne sorg slukket. Da Sebaldus og hans ledsager havde nået deres bestemmelsessted, blev Sebaldus straks ført ind på et kontor, hvor han blev modtaget af en streng udseende herre. Sebaldus kunne ikke lide den måde, som denne herre betragtede ham på. En kold gysen begyndte at liste sig ned ad ryggen på ham. Er De pølsefabrikant Sebaldus Petersen, spurgte den strenge herre. Ja, det kunne Sebaldus

ikke nægte. Herren så endnu engang bøst på ham og sagde så noget, som Sebaldus ikke kunne forstå, men som skulle betyde: før den svinhund bort. Efter at Sebaldus således var bleven sat i klasse med en endnu ikke kendt dyreart blev han ført ind i et pænt værelse, hvor man bad ham vente.

Han lod sig blasert synke ned i en blød lænestol og følte sig som en lille greve, der er situationen voksen. At døren blev låst udefra tog ganske vist noget af hans værdighed, men det var der ingen, som så — han var enc.

Der var gået nogle timer. Sebaldus var stadig overladt til sig selv, tiden begyndte at blive ham lang, en uhyggefølelse var ved at liste sig over ham. Sulten var han også, det var mange timer siden han sidst havde indtaget sit måltid.

I dørkarmen var anbragt en knap til et elektrisk ringeapparat; han havde flere gange nærmet sig knappen, men hver gang veg han tilbage; han havde på følelsen, at trykkelige han på den, ville der ske noget ubehageligt. Endelig blev døren åbnet og en uniformeret tjener kom ind med en bakke og et krus, som han satte fra sig på bordet. Sebaldus forsøgte at indlede en samtale, tjeneren rystede uforstående på hovedet og forlod værelset. Døren blev igen lukket og låset. Sebaldus nærmede sig forsigtig bordet, hans næsebor begyndte at udvide sig, en underlig lugt syntes at fylde værelset. Med væmmelse så han en langagtig slimet masse ligge på et fad. Massen osede og stank som en fed synder i skærsilden. I kruset var der vand; ved siden af lå der en beskrevet seddel. Han greb vandkruset og sedlen og trak sig tilbage i værelsets modsatte ende.

Da han havde kastet et blik på det skrevne gik der en kuldegysen gennem hele hans syndige skrog. Han læste: »Her sender vi Dem Deres aftensmad; det er en af Deres egne pølser, håber den må bekomme Dem godt.« Sebaldus sank tilintetgjort sammen; det vil være håbløst at beskrive hans følelser.

»Her sender vi Dem Deres aftensmad — — a

En række billeder begyndte at passere revy gennem hans hjerne. Han så en tønne gamle klipfisk glide gennem pølsemaskinens kværn, medens gamle Maren gik og listede rundt ude på garvepladsen og kaldte »mis, mis, lille mis!«

Hvordan gik det til at grønthandlerens Karo pludselig

forsvandt? Sebaldus turde ikke tænke derpå, hvis det nu var Karo, som lå og ventede på ham der henne på bordet. Alle hans synder overfor pølserne og deres indmad stod lyslevende for ham. Han blev revet ud af sine triste tanker ved at døren igen blev åbnet, og herren, som havde afhentet ham på banegården, kom ind sammen med en soldat. Nå, nå, hvordan smager aftensmaden, spurgte herren. Jeg føler mig ikke sulten, stønnede Sebaldus. Det er jo kedeligt, lød svaret, for pølsen skal spises! Vi ønsker ikke at vore gæster lider sult, så De må hellere se at få begyndt. Ikke for alt i verden, hvædede Sebaldus i fortvivlelse. Soldaten havde imidlertid trukket en lang, blank bajonet frem. Sebaldus mærkede det kolde stål kildre sig i siden. Langsomt, men ubønhørligt blev han tvunget hen mod bordet, bønligt så han på sine plageånder, men han forstod at her var ingen medlidenhed at vente. Bajonetten begyndte så småt at arbejde sig ind i siden på ham, og med en forfærdelig grimasse tog han fat på måltidet, og lige meget hvordan han vred sig, slap han ikke før det hele var fortæret.

Således levede Sebaldus i flere dage. Hver dag måtte han sætte en pølse til livs. I tiden mellem måltiderne blev hans værelse fyldt med duften af stegt bøf, brunede løg, kaffe og frisk bagværk. Disse lugte, som blev sendt ind til ham gennem en ventil i væggen, var nær ved at bringe ham til vanviddets rand. Men alt får jo en ende. Den femte dag blev Sebaldus igen ført ind til den strenge herre. Vi har gjort Deres konto op, sagde herren. De har noget over 200.000 kroner tilgode. Vi har erfaret, at De har besluttet at skænke dette beløb til efterladte enker og børn efter soldater, som er døde af pølseforgiftning. Er det Deres virkelige mening? Såfremt De ønsker at tænke nærmere over sagen, vil jeg gerne give Dem yderligere tre dage til at betænke Dem i. Sebaldus ønskede ikke nogen betænkningstid, men skrev straks

under på det gavebrev, som blev forelagt, hvorefter han blev puttet ind i et tog og sendt hjem til sine egne kødgryder.

Egentlig kunne historien godt slutte her. Men Sebaldus' trængsler var endnu ikke tilende, og hans skæbne blev krank. Nogle måneder efter at han var kommet tilbage fra sin udenlandsrejse gik hans sagfører fallit. Og alt hvad Sebaldus havde skrabet sammen var tabt. Han havde, efter at pølsefabrikationen var bleven opgivet, ladet sagføreren spekulere med den erhvervede formue. Og sagføreren havde spekuleret forkert.

Da Sebaldus havde gjort sit bo op og var kommet til det resultat, at der af det gyldne eventyr ikke var andet tilbage end den gamle Manchet Sebaldus, gik han hen og stjal borgmesterens flagsnor og hængte sig i det pæretræ, som stod i den vrede bagermesters gård. Han indfrieede således sit løfte om at komme frygtelig tilbage. Bageren fik et chok, og Sebaldus blev begravet på kommunens regning.

*Folk, som véd
hvad der er bedst,
hærger verden
som en pest.*

Kumbel.

De gik' som de skuld' —

Af F. Matzen.

Følgende beretning, duftende af frisk saltvand, er sendt os af kaplajn F. Matzen fra Det karaimiske Hav, ombord på M/S Brazilian Reefer.

De, der har oplevet det, glemmer sikkert aldrig den særprægede stemning, som under fremmedherredømmet lå i luften i Sønderjylland op imod et valg. Der var jo dengang ikke tale om partipolitik i ordets bogstavelige forstand, men om, hvorvidt en mand stemte dansk eller tysk. Ved valg til den tyske rigsdag stod striden som bekendt i en årrække mellem H. P. Hanssen og hans tyske modkandidat, dr. Hahn. Gennem samtaler, vi havde hørt i vort barndomshjem, havde vi drenge, så langt vi kan huske tilbage, et indgående kendskab til, hvem i byen der stemte dansk eller tysk. Det står endnu så klart for mig, med hvilke mistroiske, for ikke at sige halvfjendske, blikke, vi så på en fattig, halvgammel mand, om hvem det blev sagt, at han havde ladet sig forlede til at stemme tysk ved at modtage en »femmarge« af en stedlig øvrighedsperson. Alle kneb benyttedes.

For min fødeby Adsbøls vedkommende foregik valget på restaurationen »Jægerslyst« i Fiskebækskov. Hertil kørte de tyske herremænd på Graasten og Fiskebæk herregårde i store kassevogne deres fremmede, fra Østtyskland importerede arbejdskraft, som egnens befolkning under eet kaldte polakkerne, for at stemme på dr. Hahn. Når deres stemmebånd i dagens anledning var blevet løsnet efter en almindeligvis ukendt fløthed fra herremændenes side som gratis grog og kaffepuns, sang de tyske sange.

Før valgene blev der fra begge sider drevet en intensiv og snu valgpropaganda. I skipperbyer som Alnor og Egersund drejede det sig naturligvis i første række om på valg-

dagen at have så mange søfolk hjemme som muligt, og der var da også skippere, som tog hensyn dertil ved tilrettelæggelsen af deres sejlads. Herefter kunne de deles i tre grupper i overensstemmelse med deres politiske indstilling:

1. De dansksindede, for hvem en dansk valgsejr var en hjertesag.
2. De, der stemte tysk, enten af overbevisning eller af forskellige andre grunde, for eksempel kunne de have solgt sig ved at modtage lån til et skib fra een af de tyske teglværksejere.
3. De, der, som det hed, hverken var varme eller kolde, og muligvis ingen politisk overbevisning havde, hvorfor de helst undgik at være hjemme, når der var valg.

I sommeren 1913 skulle der være valg til den tyske rigsdag. Jeg var den gang forhyret med sloopen »CHRISTINA DORTHEA« af Egersund, en af de forhenværende tyske toldkrydsere, der på grund af sin fortid mand og mand imellem populært gik under betegnelsen »Æ Krysse«. Skibet var naturligvis ualmindelig skarpt bygget og derfor meget velsejlende under alle forhold, men især »bi de vind«. Det var kobberforhudet i bunden og lastede 45 tons.

Krydsrens ejer og fører var Hans Peder Nielsen fra Alnor. Han var født i Vejsnæs på Ærø, men var kommet til egnen i sin allertidligste barndom, idet hans fader, som var specialist i at bygge teglværker, da havde bosat sig i Egersund. Da han var dansk statsborger fra fødslen, havde han været marinesoldat under Dannebrog ombord i kystforsvarsskibet »PEDER SKRAM«, men senere, da han var bleven gift med »Stino«, krydsrens navnemoder, havde han opteret for Tyskland og bygget sit hus i Alnor ved Flensborg fjord. Begge hans brødre var derimod født på Alnor og således tyske undersåtter. De havde af tjent deres værnepligt i den tyske marine, var også skippere og ejede hver sin galcase. Forresten boede disse tre skipperbrødre med deres familier og deres gamle mor i Hans Peders smukke hus på brinken ved fjorden.

Hans Peder følte sig selv og betragtedes af alle som fuld-blods sønderjyde. Deres far opholdt sig forresten en årrække i nærheden af Wladiwostok i Sibirien, hvor han byggede teglværker for den russiske regering. Her var han sammen med en sønderjyde, der, da han kom tilbage derudefra, købte

et landsted i Kobberholm, som i min barndom altid betegnedes som »æ siberiemands stej«.

Da min skipper engang i sine unge dage kom til Wladivostok som matros med en fuldrigger fra Flensborg, gik han i land og tilbragte fire måneder hos sin far, hvorefter han mønstrede i den amerikanske teklipper »MARY TAYLOR« på en rejse til New York. Han var sejskibssømand af Guds nåde. Da jeg sejlede med ham, hang der et kinesisk maleri af »MARY TAYLOR« på væggen i hans dagligstue, hvorfra der den dag i dag er den prægtigste udsigt over Flensborg fjord. Jeg har gennem flere år, desværre uden held, forsøgt at opspore kinesermaleriet af »MARY TAYLOR«.

Det var altså i sommeren 1913, og der skulle være rigsdagsvalg. Skipper Ryborg fra Adsbøl var valgdagen gået til ankers ud for Adsbøl bæk med sin galease »MARIE«. Han skulle stemme på Jægerslyst og regnedes for »en god dansk mand«. Det var krydserens skipper naturligvis også. Med liv og sjæl. Dagen før valget lå vi ved vandmøllens bro i det østlige hjørne af Nybølner og lastede mursten til Nykøbing Falster. Da skibet var tillastet henimod aften, satte vi sejl, krydsede ud af Noret, ud gennem »æ Sonegaf«, og ankrede ved mørkets frembrud på Sundhovedet udfør skipperens hus, for at blive liggende til valget var forbi den sølgende dag. Der var spænding i luften. Krydseren var ikke den eneste ankerligger på Sundhovedet den nat; der lå adskillige andre, deriblandt en gammel galease, som vi kan kalde »MERETE«. Dens skipper regnedes for at stå et sted mellem den anden og tredje af de førnævnte politiske kategorier og var forøvrigt nabo til min skipper og alles gode ven. Der snakkedes naturligvis en del om, hvem der mon ville blive liggende eller lette anker næste morgen, hvis den gode vind blev stående natten igennem.

Da ankerlanternen var bleven sat ombord i krydseren, og jeg havde roet skipperen, der tilbragte natten i sit hjem, i land, gik jeg til køjs og sov trygt til solen stod op den næste morgen. Fra alle sider lød allerede ankerspillenes travle og muntre klip klap, og da solens første stråler kærtgnede Broager kirkes tvillingetårne og hvide mure på bakken i sydøst og legende strøg hen over de frodige agre og fjordens klukkende hølger, fyldte den friske vestenvind sejlene på de omkringliggende skibe, efterhånden som de lettede anker,

Skipperen stod uden for huset mod syd . . .

lagde roret op og satte kursen udefter mod Brunsnæs og yderfjorden. Iblandt dem var galeasen »MERETE«.

Min skipper var forlængst oppe, da jeg kom iland for at drikke morgenkaffe. Han stod udenfor huset mod syd og fulgte med sine hvasse øjne de bortdragende skibe. Med respekt for sandheden må det bemærkes, at de ramsaltede, slående udtalel-

ser, han sendte i hælene på nogle af dem, ikke nemt kunne opfattes som komplimenter. På den anden side betød afsejlingerne dog også færre tyske stemmer ved det forestående valg.

Så begav skipperen sig op på Alnor kro for at afgive sin stemme, medens jeg fik ordre til at gøre skibet klar til at sejle, såsnart valget var overstået og udfaldet kendt. Da jeg kom i land med jollen ved totiden om eftermiddagen, blev jeg modtaget af en langt over det almindelige strålende og venlig skipper, der ved denne særlige lejlighed ovenikøbet var en ganske lille smule animeret. Her var ikke noget at tage fejl af, aldeles ikke, alt tydede på en dansk sejr i Alnor kro, og sådan var det. H. P. Hanssen havde vundet over dr. Hahn. Stino, skipperens kone, serverede omgående en kop ekstra god valg- og afskedskaffe, kurve og andre beholdere med mad for de nærmeste dage blev i en fart båret ned i jollen, og da vi så roede ombord, håndterede skipperen, som for at understrege, at vi nu havde fået travlt for alvor, selv den agterste åre med stor eftertrykkelighed.

Ankret blev lettet i rekordtid, og mens Stino vinkede med et stort, hvidt klæde oppe fra haven, fyldtes krydserens hvide sejl, også det, jeg holdt mest af, gaffeltopsejlet, et for et af den føjelige vestenvind, og med kurs mod yderfjorden, affiredede skøder. Med skum for boven hastede skibet udefter, som var det opsat på at indhente makkerne, der havde et godt forspring fra morgenstunden af. Snart lå Holnæs og Brunsnæs agterude, Skeldevig og Borreshoved passeredes, og da mørket faldt på og lanterneerne tændtes, havde vi en del skibe i sigte forude. Galeasen »MERETE« var iblandt dem. De lå åbenbart og drev for flovt og vindstille.

I skjul af natten halede krydseren langsomt, men sikkert ind på de andre sejlere, og henimod midnat kunne vi skimte deres lys og høre stemmer i mørket. Fra det nærmeste af dem lød der taktfaste træskotramp. Det var »MERETES« skipper, der gik aftentur på dækket, frem og tilbage, frem og tilbage. Efterhånden som vi gled op på siden af skibet tonede dets skrog og rigning frem gennem mørket om styrbord.

Så stoppedes skipperens træskotramp derovre, og efter et øjeblik stilhed lød hans stemme: »Gojovden, — — — Nå, hvordan gik de så med e vaal??«

»Det var, hvad min skipper havde ventet på, så han havde svaret på rede hånd, og det faldt omgående:

»De gik, som de skuld, Hans Pede vandt, o vi hæ klippe e vinge a e kok! (Dr. Hahn).

Replik derovre fra:

»De va som s...s!«

Pause. Men ikke nok med det, min skipper fortsatte ubarmhertigt:

— »Ja, o Skødt, (den dansksindede bogholder hos den tysksindede købmand Bojsen på Trappen) hæ deponce en tyvmarge o Alnor kro te o drik op ejovden!«

Omgående svar fra »MERETE«s skipper:

»Nej d... . teje, haj æ da bare bløvn lichen hjem te mon!«

Pause igen, et par enkelte, ureglementerede træskotramp, der understregede øjeblikkets alvor og sindsbevægelse, så lød stemmen igen gennem mørket:

— »Nå, men no mo do ha godnat o en goj rejs, fo do hæ jo so traffelt.«

Og som for yderligere at understrege, at sagen dermed var uddebatteret fra hans side, hørtes der taktfaste træskotramp igen derovre fra, indtil de døde hen, efterhånden som »Æ Krysses« større fart lod »MERETE« sakke mere og mere agterud. Der var god tid og passende lejlighed til at tænke over valgets udfald under den lange og ensomme nattevagt i de dage.

Naturen, mennesket, selv den store kærlighed, skal nu altid håbe.

Troels Lund.

Minder er som sølvtøj. Man tager dem af og til frem, pudser dem, og holder dem så blanke, at de skinner klarere for hvert år, der går.

Alexander Kielland.

Fruen på Grund

En historie fra Island, meddelt ved Carl Roos.

Fruen på Grund hed Valgerda og er en historisk person; Grund er en storgård højt mod nord. Historien om Fruen på Grund lever i hendes efterslægt, der har bredt sig med en gren til Danmark, men som den her skal berettes er den ført i pennen af den islandske forfatterinde Kirstin Sigfusdottir, der blev født og levede sin første ungdom i nabo-skabet af Grund på den lille gård Helgestad. For en fremmed at se var Helgestad fattig, for dem der hørte til var det en rigdom. »Velsignede gård!« hørte Kristin sin bedstemoder sige, da hun gammel og forslidt, på vej fra marken, standsede foran synet i aftensol med en baggrund af land og hav. Da Kristin selv havde nået bedstemoderens alder, og ejendommen forlængst var gået ud af slægten, mindedes hun den fuld af lykkelig længsel: »Helgestad, sagde hun, slipper ingen, som har levet sin ungdom der«.

Kristin var et vågent barn og en stor læsehest, men da hun 25 år gammel blev gift og husmandskone med en voksende børneflokk, måtte hun sætte bøgerne på hylden; først 20 år senere, da børnene var fra hånden, turde hun genoptage den gamle kære syssel, livet i fantasien og binding af tanker i skrift, og hun blev da en over hele Island kendt forfatterinde.

Historien om Fruen på Grund — der aftrykkes med forfatterindens tilladelse — er oversat af et islandsk medlem af slægten til fordel for hendes danske slægtninge, men

enhver læser vil gennem den lære en mærkelig kvinde at kende og tillige få en fornemmelse af Island i en fortid, der nu er forbi.

De danske slægtninge nedstammer fra en søn af Valgerda, Gunlaugur Briem, der blev præst hernede og ægtede en vis jomfru Snitker, en datter af H. C. Andersens og Ingemanns lærer i Slagelse latinskole. Han sad først i et kald på den jydsk hede som nabo til Steen Steensen Blicher, hvis skriftefader han lejlighedsvis var; siden forflyttedes han til det frodige Falster, hvor hans livsglæde ret blomstrede op. Endnu som hvidhåret olding dansede han med sit barnebarn gennem præstegårdshavens nøddegang, mens han selv sang for.

Han glemte imidlertid ikke, at han var kommet af storfolk. På døren til sin lukkede vogn lod han som våbenskjold male et stadseligt signet, der var arveligt i slægten. Som emeritus byggede han hus i Slangerup, Kingos by, hvor hans svigersøn var præst, og her kunne man søndag efter søndag se samme procession til og fra kirke: Forrest børnebørnene i stiven stads, så præsteparret i kjole og krave, tilsidst stammens ældste, bedsteforældrene, i sort silke og diplomatfrakke, hvidt om halsen og hvide lokker ned over skuldrene. En trinpyramide på marsch. Middagen efter gudstjenesten indtoges skiftevis hos de gamle og de unge, men med iagttagelse af samme ceremoni: Den gamle skænkede rødvinen, løftede sit glas og sagde med værdighed: »Hans Majestæt Kongens skål!« Man drak i tavshed og ventede, thi atter hævede bedstefader glasset, den gang med et sirligt buk mod ægtehustruen ved hans side, der med smil modtog hans hilsen: »Min Lina, mit liv!« Først så vendte man sig til suppen, og tungebåndene blev løst.

Sagamanden sad den gamle islænder i blodet. Han skrev lærd om guldhornene fra Gallehus, og han var desuden som så mange af slægten et stykke af en poet. Fra hedesagnet Kousted udsendte han 1840 et drama *Ridderen Niels Ebbe-*

sen, som vandt i det mindste een beundrer. Under et tilfældigt møde på en høj trappe fik digterpræsten lejlighed til at bistå en jævnaldrende fremmed, der var ved at snuble. Den fremmede udbad sig med høflig tak sin »Hr. vens« navn og udbrød ved at høre det: »Hvilken uventet lykke! Træffer jeg virkelig *Niels Ebbesens* digter? Tillad mig at forebringe min kompliment. Jeg har læst det med stor interesse.« Man trykkede hinandens hånd og den fremmede præsenterede sig på sin hr. vens begæring som Prins Hans, Christian IX's broder.

Dramaet er mærkeligt ved at skildre Grev Gert med forstående sympati.

Efterretningen om Fruen på Grunds død nåede først sønnen i Danmark, da hun forlængst var lagt i muld, postgangen på Island var dengang sparsom, men hendes portræt, som endnu er bevaret, hang i hans stue. Det viser en gammel kone i den nationale islandske højtidsdragt; to lange hvide lokker indrammer et stærkt og mildt ansigt og falder frem over skuldrene.

Historien om Fruen på Grund lyder i Kristins form således:

»Fra min barndom har jeg haft megen glæde af at høre gamle mennesker fortælle om gamle dage. Helst hørte jeg om folk, der havde været fremragende på en eller anden måde. Jeg var så heldig, at der i mit barndomshjem altid færdedes nogle gamle mennesker. De var født tidligt i det 19. århundrede og kunne derfor fortælle om svundne dage.

Senere har jeg truffet andre, som forøgede oplysningerne. Især var der en meget gammel kone, som jeg kendte for 30 år siden. Hun havde en udmærket hukommelse og havde tjent på flere af de store gårde i Ejafjord, deriblandt på *Grund*.

De usammenhængende historier, som jeg har hørt, prøver

jeg her på at samle til en kort fortælling. Jeg ser bort fra slægtsregistre og årstal, men prøver på at bevare de gamle folks fortællemåde.

Den kone jeg hørte alle tale om med mest beundring var Fruen på Grund. Således kaldte folk fru Valgerdur Arnadottir Briem, Gunnlaug Briems ægtehustru på høvdingsædet Grund i Ejafjord. Ofte hørte jeg folk tale om hendes store begavelse og skønhed, oftere dog om hendes barmhjertighed og vennesælhed mod alle småfolk, som søgte hendes hjælp. Så udmærket syntes man Fruen på Grund var, dengang forskellen var langt større end nu mellem de fattige og lavest stillede i samfundet og de rige og højtstående. Derfor huskede mange hele deres liv, at Fruen på Grund havde talt med dem som ligemænd, glædet deres børn eller sendt dem en gave, når de mest trængte dertil. Så vidt jeg ved, er der kun skrevet lidt om denne mærkelige, højbyrdige kvinde. Kun to gange har jeg set hendes navn nævnt, men en dattersøn fortalte følgende om sin bedstemoder for at advare mod for hastigt at erklære folk døde: Da hun var ung blev hun pludselig meget syg og faldt i en slags besvimelse, så at alle troede hun var død. Hun hørte imidlertid alt omkring sig, de nærmestes gråd og sorg og alle forberedelser til hendes begravelse. Men hvor gerne hun end ville, var det hende ikke muligt at røre sig det allermindste. End ikke øjenlåget. Tilsidst da man var ved at folde ligklædet om hendes fødder, lykkedes det hende at bevæge den ene tå en lille smule. Da anstrængte man sig, og det lykkedes at vække hende til live igen. Hun kom sig fuldstændig og havde derpå et godt helbred hele sit lange liv.

Den anden historie fortælles i et folkesagn. Det beretter om et syn, som en storbonde i Ejafjord så, da han stod ved sit arbejde uden for gården sammen med sine karle, samme dag som Fru Valgerdur døde. De syntes de så en lysstråle stige fra gården på Grund. Dette viser godt de følelser, folk

i Ejafjord nærrede for hende, at de fandt det naturligt, at hendes død måtte være herligere end andres, fordi hendes liv havde været så fuldt af gode gerninger.

Fru Valgerdur blev i hovedsagen opdraget hos sin morbroder, der dengang var sysselmand i Ejafjord; han boede på Espihol. Han var meget afholdt af befolkningen, fordi han var god mod alle, og ikke hård i inddrivning af skatter hos småfolk. Penge var dengang ikke i hver mands hånd. Man sagde, at han tog sig det så nær, hvis han ikke kunne hjælpe alle, som bad ham om hjælp, at han ofte græd derover. Alligevel var han kraftig at se på og så stærk, at der gik sagn over hele landet af hans kræfter. Om hans kone fortaltes der andre historier. Hun sagdes at være gerig, hård mod sit tyende og ikke god mod landstrygere. Man må imidlertid ikke glemme, at der var mange landstrygere dengang, og det er uvist, om huset har været så vel forsynet som man almindeligvis troede, fordi sysselmanden havde stort folkehold både inde og ude. Mange sagde, at Espihol i hans dage havde været den største og smukkeste gård på Nordlandet.

Fru Valgerdur sagde, at hun ikke havde været glad ved slægtskabet med sysselmandens kone. Hun vogtede kvæg på marken, tit barfodet, i kulde og regn, så at naboerne forfærdedes derover. Godhjertede koner gav hende strømper og sko. Hun fortæller, at hun dengang havde svoret at betale dem derfor, hvis hun fik råd; tillige at hvis hun nogensinde kom til at stå for et hus, skulle hun aldrig byde unge mennesker samme behandling. Dertil havde Gud hjulpet hende, at hun kunne holde begge løfter.

Ung blev hun gift med en af landets mest fremragende jurister, og kort efter blev hun sysselmandsfrue i Ejafjord — Fruen på Grund.

Dengang, ligesom ofte før og siden, var der mange folk på Grund. Det var forsamlingsstedet for hele bygden, og

Fruen satte sig ved pigens side

derhen søgte de fleste rejsende. Den unge frue havde meget at bestille, fordi børnene var mange og kom hurtigt efter

hinanden. Men hun fyldte sin plads som husmoder og hendes omsorg nåede alle, både store og små.

De, som engang havde tilhørt husstanden på Grund, citerede altid siden fruens ord og gerninger. Dog er vist kun få gået så vidt som en bonde, der før i tiden havde tjent der for karl, men som nu var bleven gift og boede på en gård for sig selv. Da hans kone fødte sit første barn, sagde han til hende: »Skrig højere, kære Helga, skrig meget højere, — Fruen på Grund skreg højere.«

Alle var enige om, at Fruen på Grund havde været en smuk og stadselig kvinde, stor af vækst og værdig i fremtræden. Hun havde altid haft et meget stort hår; oprindelig lysende blondt, men med alderen hvidt. Hendes ansigt var fornemt og åbent; hendes øjne usædvanlig kloge og smukke. Det var ligesom der lyste menneskekærlighed og mildhed af dem mod alle, som hun talte med. Hun var ikke i stadsen tit daglig, fordi hun arbejdede i huset sommer og vinter sammen med sine døtre og tjenestepiger, efter som hun havde tid til. Naboerskerne søgte råd hos hende i deres vanskeligheder. »Hun er som en af os«, sagde de, men de mærkede, at hun var noget langt mere, fordi hun kunne hjælpe og opmuntre dem, og de gik altid gladere fra hende.

Nogle sagde, at hendes mand ikke syntes om, at hun blandede sig så meget med småfolk fra omegnen. Det ved jeg ikke noget om. Jeg hørte ikke tale om sysselmand Gunnlaug Briem, udover at han havde været en dygtig øvrighed og flersidig begavet. Han blev kaldt til mange vanskelige opgaver og var ofte hjemmefra. Derfor hvilede styret af huset mest på hans kones skuldre. Ellers synes jeg at forstå, at småbønder nærrede frygtblandet ærbødighed for ham og havde svært ved at komme til ham med deres vanskeligheder. Gunnlaug Briem blev ikke gammel; han døde 1834. Efter hans død boede Fruen på Grund hos sin søn, snedkermester Olafur Briem, der i adskillige år førte stort hus på

Grund og blev anset for bygdens høvding, ja hele Nordlandets. Han døde midt i sine manddomsår, og hans kone også. Deres børn rejste hjemmefra, og da var Fruen på Grund bleven alene tilbage uden slægtninge. Hun boede ovenpå på Grund sammen med en gammel pige, der ikke forlod hende, mens hun levede.

Fru Valgerdur levede næsten 40 år efter sønnen Olafurs død. Hun blev med alderen meget svær og havde vanskelig ved at røre sig. Derfor sad hun som oftest på sit værelse og talte med slægtninge og venner, der aflagde besøg. Det blev skik, at de mødre, der tog børnene med i kirke på Grund, tog dem med ovenpå til fru Valgerdur. Derved opfyldte de hendes ønske, eftersom hun elskede børn. Hun gav dem af det sukkergodt, som slægt og venner forærede hende. Så bad hun for børnene og velsignede dem. Mange børn huskede disse besøg hele deres liv.

Hun læste gerne i gode bøger, så længe hendes syn tillod det. Hun ejede mange gode bøger, deriblandt 1. udgaven af Bjarni Thorarensens digte med hans egen dedikation. Han var kommen på besøg på Grund, og de havde talt meget med hinanden. Hun sagde, at han var en af de elskværdigste mænd, hun havde truffet, og at hans digte var et af hendes dyrebareste klenodier.

Hendes tanker dvælede ofte hos børn og børnebørn, denne begavede og prægtige flok, som da var spredt over landet i høje stillinger eller ved studeringer. Der er vistnok kun få islandske kvinder, som har været så lykkelige at opleve en så stor flok håbefulde efterkommere som Fruen på Grund. Hun talte ofte om sønnesønnen Valdemar, hvad han havde været for et elskeligt barn, lapper og allerede udviklet, da han 11 år gammel rejste hjemmefra og til sin onkel, provsten i Hruna. En bekendt, stærk og dygtig rejsefører, Sigurdur, fulgte drengen syd over højlandet. Da de kom til Hvidaa, syntes Sigurdur, at den så ufarbar ud; han

ville derfor først prøve at ride over den alene: »Men hvad vil du gøre, hvis jeg drukner?« siger han til drengen. »Gå langs med elven, til jeg kommer til folk og hus«, svarede drengen straks.

Dette syntes Sigurdur var et godt svar. Klogt og modigt. Siden blev denne dreng den landskendte høvding og digter, provst Valdemar Briem. Om ham sagde gamle folk, at han lignede sin bedstemoder, Fruen på Grund, meget.

Til slut vil jeg her fortælle den historie, som har gjort dybest indtryk på mig af alt hvad jeg hørte om Fruen på Grund. Det var to gamle kvinder, der talte sammen om denne begivenhed med så stor ærbødighed, at det blev mig klart, hvor stærkt den må have grebet dem, der var tilstede:

Pastor Jon den Lærde var dengang præst til Grund. Han var, som hans tilnavn lader forstå, en meget lærd mand, tillige samvittighedsfuld i sit embede. De der ikke kom til kirke hver helligdag, irettesatte han, hvis de ikke havde lovligt forfald. Han vogtede strengt over moralen, særlig over forholdet mellem mand og kvinde. Hørtes der om nærmere bekendtskab mellem to på samme gård, befalede han dem at gifte sig eller skilles med det samme. Det skete efter hans ord.

Men så hændte det, at en af hans egne døtre i selve præstegården blev frugtsommelig ved en ringe karl, der tjente på gården. Man kan tænke sig, hvor nær han har taget sig slig opførsel hos sin egen datter. Karlén blev øjeblikkelig sendt bort efter streng påtale og sagtens pengebøde, hvis han har haft noget at betale med. Pigens søster, der boede hjemme, tog faderens parti. Pigebarnet fik et dødfødt barn før tiden. Det siges, at søsteren pegede på liget og sagde: »Det er høvdingeæt, det der.« Nogle syntes, det gik for vidt, men ingen turde gå mod præsten og hans slægt.

Såsnart den unge moder var rask nok, skulle hun stå.

offentlig skrifte og bede om syndsforladelse i kirken på Grund. Det blev den sidste gang dette skete i Ejafjord.

Folk strømmede til kirken, endnu flere end sædvanlig, som altid, når der skal ske noget overordentligt. Dengang havde hver sin plads i kirken efter rigdom og anseelse. Alle gik til deres sted. Den inderste plads på nordsiden tilhørte den mest ansete kone i menigheden, men i hjørnebænken på samme side sad de kvinder, som intel tilholdssted havde, og som alle så ned på. Dér skulle synderinden sidde denne dag. Hun, som før sad hos sin søster på en af de mest ansete pladser, sad nu dér alene og forskudt, indtil hun havde fået æresoprejsning og syndsforladelse hos menigheden, hvilket dog aldrig ville give hende fuld oprejsning hos almenen.

Det var nemt at se, at mange af menigheden var meget forventningsfulde, medens de ventede på, at handlingen skulle begynde. Nogle hviskede til hinanden, andre så sig om efter hende, der sad i hjørnebænken. Mange har der sikkert været, som syntes, det var synd for hende, men mange var der også, som dømte hende hårdt, fordi hun, skønt opdraget i guds frygt og gode sæder, alligevel var kommet på afveje.

Nogle var der også, som hoverede i deres hjerte over at denne strenge præst nu måtte stå ydmyget foran sin menighed, fordi hans datter havde krænket sædelighedsbuddet i hans eget hus.

Da blev kirkedøren åbnet, langsomt og stille, og Fruen på Grund stod i døren. Alles øjne vendtes mod hende. Hun stod der statelig, og med sine udtryksfulde, dybe, alvorlige øjne så hun fra den ene til den anden. Så standsede de ved hjørnebænken, hvor præstedatteren sad sørgmodig og skælvende. Derhen gik fruene og satte sig ved hendes side og så på hende som en kærlig moder, der vil trøste sit syge barn.

Da gik der ligesom en stærk strøm gennem kirken. Mange

højede hovedet og græd, ligesom om det var *dem*, der på denne dag skulle søge syndsforladelse. Denne stærke kvinde med den rene karakter, som aldrig betænkte sig på at gøre det hun syntes var ret, havde et øjeblik løftet menigheden over dømmesygge, kulde og ligegyldighed. Hvad må det da have været for præstedatteren.

Fruen på Grund levede længe efter denne begivenhed, men når hun gik i kirke på Grund, sad hun altid på hjørnebænken. Man sagde, at hun gjorde det for at minde sig selv om ydmyghed overfor Gud.

Fru Valgerdur døde den 17. juli 1872. Hun blev 92 år gammel. Hun blev begravet på kirkegården ved Grund i nærværelse af et stort følge. Der hviler hun nu ved siden af sin ægtemand og sin søn, der sammen med hende i et halvt århundrede havde gjort det historiske sted, Grund i Ejaafjord, berømt«.

Det store og frygtelige lader sig i kunsten meget lettere fremstille end de små og pudsige. De ægyptiske troldmænd kunne gøre Moses mange kunststykker efter, men da de frembragte utøjet, tilstod de deres afmagt. De kunne intet utøj gøre efter.

Heinrich Heine.

Personnel

Knud Skæggemand

Af Hans Schmidt.

I min fødeby Øster Lindet boede i min barndom en gammel mand med et stort hvidt skæg ned over brystet. Han hed Knud og blev kaldt Skæggemand. Jeg er aldrig bleven klar over, hvad hans familienavn var. Første gang jeg besøgte ham, var på hans 85-års fødselsdag, sammen med min »Moster Trine«, der ville ønske ham til lykke. Hun havde et pund tobak med som fødselsdagsgave.

— Du bliver ellers gammel nu Knud, sagde hun.

— Um, sagde Knud, det er ikke så galt, min oldefar blev 104, men han havde også været med oppe ved Island og fange hvalfisk, um, og havhest, um, og havkré.

Så blev vi så kloge, og der var ingen af os, der protesterede. Knud havde en livlig fantasi, det vidste vi alle. Jeg var vist en 7—8 år dengang, men jeg var da klar over, at det med de havheste og havkré måtte være galt.

Knud boede i et hus, der lå lige øst for den gamle præstegård, ja, det ligger der endnu, men dengang hørte det til vor gård, Fyrrelund, og det var det gamle stuehus fra den ene halvgård med østermarken, der endnu hører til gården.

Der var tre lejligheder i huset. Knud havde en lille stue ud til syd med to vinduer og lergulv, ud til nord var der et lille køkken med almindelig stenbro til gulv. Knuds seng stod inde i stuen ind til køkkenvæggen, mellem den og væggen var der en flettet halmmåtte af rughalm, der var så fin, så jeg beundrede den hver gang jeg så den.

Knud var en stor »bimand« han havde en lang række kuber, som brugtes på den tid, og for at få honningen, måtte bierne slås ihjel, hvilket skete ved at sætte en svovlprås i flyvehullet. For at bestanden ikke skulle formindskes, gjaldt det om at være på tærne, når bierne sværmede. Da løb man bagefter dem og

slog på grydelåg og den slags ting og lavede et farligt spektakel for at få bierne til at sætte sig.

En gang, da Knud var blevet syg, mente far, da han besøgte ham, at det nok var bedst at få doktoren hentet.

— Nej, sagde Knud, når A har peber og hvidløg og brændevin, så vild A nok véd, hvad doktoren ku' mere.

Så måtte far skænke en stor snaps, slå en teskefuld peber i glasset, og den tog Knud så. Den skulle også nok rense op i kal-lunet.

En vinterdag far kom ind til ham, lå han på lergulvet ifærd med at gøre indvoldene, æ »indle«, som vi kaldte det, istand. Indvoldene havde han fået foræret, og dem blev der lavet store »plukkefinker« af, navnlig af mavesækken. Det var herlig mad, min livret som barn. Til »småplukkefinker« brugtes nyre, hjerter og noget af hovedet, som blev kogt til en suppe og spist med ske med brød til. Det var surt og sødt og stærkt.

Nu havde Knud slagtemad for lange tider.

Knud var daglejer ved far, så længe han kunne arbejde. Engang, da de kørte korn ind, overbød han og en karl, vi havde fra Fyn, hinanden med historier. Knud fortalte om, da han i sine unge dage tjente oppe ved Viuf ved Kolding, og dér var der en mand, der havde nogle mægtig store bier, og jo længere Knud fortalte, desto større blev bierne, tilsidst var bierne så store som en barnehånd.

Så sagde fynboen: Sig mig engang, hvordan fik de dem stokket (anbragt i kuberne).

— Dem om det, sagde Knud, hvorpå fynboen fortalte, at han engang havde tjent på en gård, der havde så stor en lade, at de kørte læssene op ad en snelegang og væltede dem ovenfra ned i laden.

Da sagde Knud kun *um*, den kunne han ikke stikke. Fynboen har nok hørt noget om Rundetårn. Hvis han da ikke selv havde set det.

Knud var absolut ikke uden selvfølelse. En dag i hans yngre dage sagde han til far:

— Var du i kirke i søndags?

— Ja.

— Ham der tov æ ton fra æ degn, det var mæ.

En vinteraften i sine yngre dage, da han besøgte os, sad far og talte med karlene efter nadveren. Knud kom om på lang-

Knud gjorde »Indle« i stand

bænken og havde jo også et og andet at berette, men så sagde han:

— Mit ærinde var forresten, om I ikke vild' hente æ fostemor til min kone.

Far blev gal og jagede en karl ud efter hestene, en anden ud, at få vognen ud.

— Og så sidder du her og snakker og siger det ikke straks, råbte han.

— Å, det travler ikke, sagde Knud, så han må jo have kendt tiden.

Knuds børn var rejst til Amerika på nær en datter, Else Marie, der som enke blev gift i Grønnebæk. Hun tog Knud med derover, og her døde han, da han var 94. I dag kan man undre sig over, hvordan sådanne gamle folk fik føden. Selvfølgelig var den private godgørenhed meget større i sådan et lille bysamfund, hvor alle kendte hinanden, meget større end nu. Når der blev bagt brød, fik de fattige folk et, og det var et stort. Når der blev slagtet, blev der bragt slagtemad ud. Men alligevel, aldersrente og den slags eksisterede ikke, og komme på sognet ville folk ikke, det var en stor skam. Mange af dem var som Knud, fuldblods mandfolk.

Musiken ved bryllupsfester bringer mig altid til at tænke på musikken foran de i slaget dragende soldater.

Heinrich Heine.

Det er til fattigdom i ånden, der bringer folk til flid. De nødes til at søge fremmede tanker for at udfylde tomheden i deres hoved.

Poul Martin Møller.

(sli)

Aldrig mere krig...

Af *Elise Heitmann*.

Vort lille hospital var overfyldt dengang. Vi lå med seks på en stue, hvor der ellers måske var plads til en tre, fire syge. Sengen ved væggen stod tom. Den unge frihedskæmper var død af sine kvæstelser i nat. Han var ikke kommet hurtigt nok af vejen ved en af de livsfarlige sprængninger. Men kammeraterne havde dog nået at gemme ham her, inden tyskerne fik fat i ham.

Hvem kommer nu ind i den seng? Det var vores samtallemne i disse morgentimer. Vi spurgte sygeplejersken.

»Det bliver en helt gammel mand, ældre end i alle sammen.«

»Å, han kan vel ikke være hundrede år!«

»Næsten — han er halvfems, så meget som jeg ved.«

»Hvad fejler han?«

»Kompliceret hoftebrud. Jeg ved ikke rigtig om han faldt ned af et møglæs eller om han rutschede i en tom silo. I hvert fald skal det sømmes, og han ligger på operationsbordet nu.«

En time senere kom han ind. Et mejslet oldingehoved med skarp næse og stridet hår over det hvide tæppe. De smalle, men knoglede hænder lå som tørre træødder helt livløse ved siden af kroppen.

Først stirrede vi kun på ham. Men da han slet ikke rørte på sig, begyndte vi at hviske og pludre løs om ham, kom helt ugeneret med formodninger og iagttagelser.

Pludselig sagde en: »Han mimrer.«

Vi satte os allesammen op i vore senge og støttede på

albuen. Ja, de smalle læber skiltes ad og underkæben bevægede sig. Hvad mon han ville sige? Hvad ville være det første ord?

Nu kom en sagte hvæsen. Vi bøjede hovederne frem for endelig ikke at gå glip af dette første ord. Og så kom det, tørt og besværgende:

»Aldrig mere krig«

Vi stirrede på hinanden, næsten rædde.

Hans store adamsæble gled et par gange op og ned under den gule hud. Han sank. Så skiltes læberne ad igen, og endnu engang kom det:

»Aldrig mere krig«

Ikke mere. Ikke andet. Og med et bønfaldende tryk på ordet »aldrig«.

Hvad var dog det? Hvad måtte han have oplevet! Vi turde ikke engang hviske sammen, talte kun med øjnene til hinanden.

Og stirrede ind imellem på ham. Det varede meget længe inden han vågnede. Sygeplejersken, ja selv lægen, kom flere gange og så til ham, men han sov stadig.

Så lagde vi allesammen mærke til, at de næsten genemsigtige øjenlåg gled langsomt tilbage og de store vandblå og endnu lidt tomme øjne kom til syne. De så ingen. De stirrede lige op mod loftet.

Men nu kunne den snakkesaligste af os ikke mere holde sig.

»Velkommen, bedstefar, her i vores hyggelige forening,« sagde han spøgende.

Men så gled øjenlågene ned igen, og hovedet drejede en lille smule til væggen. Bebrejdende så vi på den unge mand, og der blev næsten ikke talt mere den dag.

Naturligvis blev vi ikke ved med at være så hensynfulde de næste dage. Han talte og spiste næsten ingenting. De eneste ord, sygeplejersken kunne få ud af ham, var et

»ja tak« eller »nej tak«. Så begyndte vi igen at interessere os mere for vore egne små lidelser, for sygeplejerskerne og hospitalssladder, for Hitler og hele den forbandede krig.

Der var vist gået en otte tages tid, da han pludselig helt af sig selv sagde noget til os.

»Se blåmejsen på pæretræet. Ligesom hjemme hos os.«

Vi fulgte hans blik og så nu kilden til hans glæde gennem det store trefløjede vindue.

»Nå, blåmejsen har I altså også derovre i det barske Vestjylland, for det er dog vel der, du har hjemme, ikke sandt?« skyndte sig vores snakkesalige at få indføjet.

»Jeg mente nu ikke blåmejsen og pæretræet på »Klitgården«, selv om vi også der har begge dele. Jeg tænkte på min fødegård i Frisland.«

»Så, det er der, du kommer fra. Jeg syntes jo nok, dit dansk lød lidt fremmed.«

Han svarede ikke mere, så bare stift på blåmejsens muntre hop.

»Er det længe siden, at du kom herop, jeg mener, at du rejste fra Frisland?« prøvede den anden endnu engang. Men nu gled øjenlågene ned, og hovedet vendte sig til væggen.

Næste dag blev sengen ved vinduet fri, den midaldrende mand blev udskrevet. Vi havde altid kæmpet om den plads. Men nu var vi enige om: Den gamle skulle ligge ved vinduet.

Han sagde ikke tak til vores tilbud, men der gled et sagte smil hen over de tusind små rynker. Nu behøvede han slet ikke mere at se på os, når han ikke ville. Han havde himlen, pæretræet og blåmejsen. Og alligevel syntes isen at være brudt, for pludselig sagde han midt ind i vores overfladiske samtale:

»Jeg var tretten, da jeg drog hjemmefra, det var i 1864.«

Med det samme sad vi lyttende, støttet på albuerne. De

andre blinkede til mig, nu skulle jeg prøve at få en samtale i gang, for jeg var jo lærer. Det skulle ikke ødelægges endnu engang af ham den snakkesalige. Hvad skulle jeg dog sige, uden at støde ham, uden at få ham til at trække sig tilbage i sig selv.

»Du ville vel ikke springe tysk soldat,« sagde jeg på må og få.«

»Netop,« sagde han næsten livlig. »Det vil sige, mine to store brødre ville ikke og tog mig med.«

»Blev dine forældre i Frisland?«

»Min far faldt som gammel dansk frivillig ved Danevirke, og mor«

Stemmen tav. Blikket hang stift ved pæretræet. Og vi var allerede indstillet på, at nu kom der ikke mere. I hvert fald gjorde jeg tegn til de andre, at de ikke måtte spørge.

Så kom stemmen langt borte og i tonefald, som vi kendte:

»Aldrig mere krig Det gentog mor igen og igen. Hun sad og pressede håndfladerne imod de tørre øjne. Ikke da budskabet om fars død kom, men nogle uger senere, da vi fik at vide, at min ældste bror, som var gift i Holsten, havde kæmpet på prøjsernes side, og at han også var faldet i krigen. Far og søn. Som fjender. Hver på sin side. Mor græd ikke, da vi drog af sted.«

*

Snart blev jeg udskrevet. Jeg kom til Sjælland, for ellers ville jeg gerne have besøgt den gamle, da han sikkert skulle ligge mange uger. Gamle knogler læger langsomt.

Da min vej efter år og dag og efter krigens slutning førte mig til Jylland igen, læste jeg en aften på hotellet en avisnotits, som jeg med det samme bragte i forbindelse med min gamle ven.

Der var tale om et ulykkestilfælde. En fireårig dreng var kravlet gennem afspærringen til klitterne, som ikke var

Aldrig mere krig, det gentog mor . . .

ryddet for landminer endnu. Efter lange eftersøgninger havde man fundet oldefaderen, som var gået på egen hånd for at lede efter gårdens lille solstråle, siddende mellem klitterne med den fuldstændigt lemlæstede dreng i skødet.

Et par gange havde han ladet en lille bemærkning falde om sit lille oldebarn. Derfor stod det ganske klart for mig, at det måtte være min gamle ven fra sygehuset.

Sommeren efter kom jeg ud på den egn, hvor »Klit-

gården« måtte ligge. Jeg spurgte en husmand, som ren-sede sin vejgrøft.

»Klitgården?« Ak, ja, den ulykkesgård! Den ligger ad de kanter ud.«

»Ja, det var jo et tragisk tilfælde med den lille dreng.«

»Og så ved man dog ikke, om det ikke var mere tragisk at hans far var en værnemager og nu sidder i Fårhus-lejren. Det var nok også et søm til den gamle oldefars kiste.«

»Er han død, den gamle?« spurgte jeg forfærdet.

»Ja, jeg var selv med til begravelsen for fjorten dage siden.«

*

Jeg ved ikke hvorfor, men jeg kørte til »Klitgården.« En ung sortklædt kone lå og lugede i køkkenhaven. Da jeg standsede bilen, tørrede hun hænderne af i sækkelær-redsforklædet og kom hen til mig. Det måtte være barnets mor.

Jeg fortalte hende, at jeg havde ligget på hospitalet sammen med den gamle, og at jeg gerne ville høre noget om hans sidste dage.

Hun bød mig indenfor, gav mig en lille forfriskning og fortalte så med sagte stemme.

»Efter drengens død var han ikke mere rigtig den same. Han måtte holde sengen. Han lå og tegnede streger med fingrene på dynen. Så bad han om et stykke papir. Vi kunne næsten ikke kende, hvad det skulle være. Men han forklarede: Det er vores fødegård, der ligger kirke-gården, der åen. Og så skal I tage ned og se til dem. Måske er der slægtinge tilbage endnu. Sig til dem, at slægten her har vokset sig stor. At vi har det godt. Men krigen volder alt ondt Aldrig mere krig Det var det sidste, han sagde.«

Vi tav længe sammen.

»Og har De været dernede?« spurgte jeg tilsidst.

»Ja, gården står ikke mere, men ved hjælp af kirke-
registre og venlige mennesker fandt vi mange slægtninge.«

»Ville ville den gamle have glædet sig over dem?«

»Der var dem, som han ville have glædet sig meget over,
ligesom vi er glade for, at vi har fundet dem. Men der var
også en del, som ville have mindet ham om faderen og
den ældste brors død og om moderens ord Der er
altid et både — og . . . «

(D)

Vodt og tørt

*Han haj lette sin pung fo eledt me'e som han vil'd,
det haj bløwn te et orndle fredagsgil'd.*

*No kom han sin hjem a nov kroghre vej'j
o tænt å, va enle hans ku'en vild sej'j.*

*Men hon soj kons, elov nov øjn hon ham lo'end:
»E sild hæ snærret i me'e sto'end!«*

*Te hind mand va galant, det målt hon no san'd!
Ve e sko'sten han løjt e lågh a e pan'd*

*o soj te e sild me en galt skrap stem'm:
»Ska æ snæ ette Mo'e, ven Fu'e it æ hjem'm?«*

Inge Margrethe. (F)

(5/1)

Den trange vej

Af Chr. Schøning.

Fra alle verdenshjørner kunne man se den lille by. Skjoldet »bar« den jo og hævede den — om også kun 8—12 m — over mose og kær, over hede og eng. De gamle gav byen navn derefter. Den lå der så »ophøjet« og var dem til trøst og glæde under dagens slid og slæb, men særligt, når endelig solen sank bag skoven, — så kunne de traske hjem til aftenro og hvile i de lave stuer under halmtaget. I gloende solhede måtte de slide hårdt i det, når de med deres krumme, nøgne overkrop stod dybt nede i mosehullet for at grave tørv, eller når de foroverbøjet lod leen glide hen over engen, og værre var det, når de med klamme fingre ravede rundt på markerne i storm og slud og tog vind og vejr på første hånd, fra tidlig morgen indtil stjerne ved stjerne stod, bare for at fylde lo og lade med sul til ungerne og samle brænde sammen til varme i vintertiden.

Men de vidste også, at jorden »bar« godt. Det lille plateau var en oase med korn og kartofler. Som en træstamme eller en gran sætter ring efter ring, år for år, sådan blev lo og længe til et stamtræ, hvor man kunne læse om fremgang i tiårsperioder — helt uden snak og sludder om planer og projekter.

Vel var der rigeligt med sten, som voldte dem uhyre besvær, men de måtte være isbræen taknemmelig, fordi den slæbte dem med sig. Under stenene var der altid vand til afgrøder, til dyr og mennesker. Og der var sten til dige og dæmning, til huse og veje. Ikke som ved de stakkels nabobønder derovre bag søen. De vidste aldrig, hvor mange tønder land der var hjemme. En del fløj og flød altid rundt i storm og uvejr. Alligevel mente de, at høre til Angel. »Lusangel«, hviskede vore folk og holdt hånden op for munden. Byen og dens folk var ofte til grin for nabo-byerne. Med urette. Vel lå den lidt tilbage og afsides bag mosen, midt imellem to hovedveje mod syd og sydvest. Kun usle, snoede

forte og stier førte ud til de faste veje, hvor liv og trav gik byens næse forbi. Men det var flittige og dygtige folk. Før i tiden har det nok været slemt, inden aviserne kom til daglig, — inden biskolen derude ved moseranden brændte og flyttede ind i selve byen med samt et klodset køkkenskab, der først måtte gøre det for bogskab med sine rummelige hylder, — inden kirkestien over markerne og to broer over å og strøm viste den korteste vej til herrens hus. Inden den tid kom man ikke let forbi kroen. Et lille bank på ruden af de første gæster i kro-stuen kunne blive til et slag kort fra lørdag middag til mandag morgen med lidt søvn på kakkelovnsbænken og tarregrød og flæskebrød ind imellem. Og når man abonnerede, gav det 7 punche for 1 mark. — Flasken og tobakskassen stod til behagelig afbenyttelse på bordet. Men nu var der ingen dranker, ingen dagdriver eller kortenspiller af profession, derimod mangt et kløgtigt mandshoved, flere kvikke kvinder, som tænkte over tingene og vidste, at byens vorden og historie lå langt dybere end de andres rundt omkring.

Hver aften tøfledede den gamle Mette-Line hen ad vejen. Hun havde andel i flere ejendomme, i tørvelader og skure, i hø- og halmhiste. Det gjaldt om at holde øje med lys og lygter, med fæ og børn og alskens skidtfolk på vej gennem byen. Skolemesteren var sædvanlig også på rundtur gennem byen. Rundt om »Helgoland«, som han sagde; et trekantet stykke af byens jorder, hvor sidemålene temmelig nøje svarede til den lille ø derude i havet. Når han gik »øen« rundt, måtte han møde Mette-Line. Hvad mon det var, som den gamle gik og småmumlede om? Hvad ville hun derhenne på den lave brink med udsyn over mosen? Nu kom hun, hænderne foldet under forklædet, på fødderne de flade trætrøfler, et uldent klæde om hovedet.

»God aften, Mette-Line, nå, er der noget nyt?« — »Ude i mosen, ja, der er altid noget, særligt nu i denne tid.« —

De så på hinanden, så godt det lod sig gøre i skumringen. — »Men det kender du ikke noget til, det er du for ung til, skolelærer.« — »Vel så, men det er en fejl, som hver dag ta'r en skive af.« — »Kom med indenfor, så skal du høre.« Han blev bænket bag bordet, som omhyggeligt blev skubbet på plads igen, så han ikke kunne smutte, inden Mette-Line stod op igen ved den anden side og gav bordet fri. Hun vidste godt, at han var en urolig sjæl, der ikke ville spille tiden, når snakken ikke gav udbytte. Så stak han af, når han kunne se sit snit dertil. Den gamle tog

så til lakke med en høj, hård skammel og så kun skævt efter den magelige plads ved ovnen.

»Jo, jeg så lygteemanden derude i mosen. Men hvem er det, er det dronning Margrethes rytter? Eller er det Freddo? — Det kan jo godt være dronningens krigsmand. Min oldefar fortalte om ham, efter hvad hans oldefar vidste. Vi har altid været en sejlivet slægt, ikke som folk nutildags. — Dronningens stridsmænd kom dengang fra Nordfrisland. Der havde de haft let spil, for vore frisere var for største delen venlige imod dem. Men krig og kamp er altid det samme. Værre gik det med ejderfrisernerne, som holstenerne og den Krumme Erik — han hed nu anderledes — holdt »ved stangen«. Med stort bytte gik den lille hær ad omveje op på det højere liggende land, op på geesten, for at komme ind i havnebyen, hvor dronningens mænd var i gang med at bygge og befæste »Flensborghus« på Ivar Juuls jorder, et tilliggende fra den gamle slægtsgård »Ætbo«. Det faste hus lå på Mariebjerget — den senere Duborg —, som vågede over havnen og byen. — Det var en grim march derude på geesten, en ensom og forladt egn med lyng og mandshøjt krat, gennem sump og mose. Det eneste heldige: der var ofte vidt udsyn. Men det blev også deres fordærv. På Sollerup hede gik det galt. Der fik holstenerne fat på dem. Det blev til kamp og hyl. Med sværd og spyd og skjolde slog de danske fra sig. Omsider havde de begge »vundet«, som ved Sankelmark i 64. Dog blev deres march til borg og Østersø slemt forstyrret. Hvad værre var, holstenerne havde sat sig fast inde i byen og ude på hærvejen. Ad den vej kunne dronningens mænd ikke nå derind. Omsider red de her gennem vor by, for senere at nå borgen vestfra ad friservejen. — Men nu lygteemanden.

Lige nord for vor by ligger endnu den dag i dag mosen, ufremkommeligt for en hær, særligt for en skare ryttere. Men det var raske svende. Rundt omkring var der nok af store træer. Bønderne hjalp dem med økser og save og køretøjer. Det var et fælt slæberi med de tunge stammer. Alligevel fik de hurtigt bygget en vej gennem det våde land, den vej, som fortsætter langs skovkanten, forbi brudestenen og dens afløser: tingstedet, forbi galgebakken, gennem IIsøen ved Margretehøjen og Arrildshøjen, op til Simondys. — Vejen har vi længe nydt godt af, indtil en skønne dag jernbanen kom og ranede den. Den vej ved siden af sporene er ny, men navnet har den holdt fast ved: Margretevejen. Nogle kalder den også for Sorte Vej, de tænker

nok på Sorte Margaret, men hun har ikke haft noget med den at gøre. Måske kommer det navn også deraf, at det ofte er så mørkt og tåget, så sort og snusket derude. — Dog er en lille stump af den gamle vej velforvaret der, hvor man fra skjoldet skråner ned til den nye vej. Når man har øre for det, kan man endnu høre den dumpe lyd efter hestenes hove, særligt i begyndende frostvejr. Dernede i dybet ligger nok endnu de store træstammer fra den tid, da kampen om Flensborg begyndte. — Det var ikke så ligetil at lægge en fast vej derude. Soldaterne med heste og køretøj måtte foreløbig grave sig ind i skrænten og søge ly og skjul mod vind og vejr, storm og sus. — Når sådanne unge svende holder til på samme sted et stykke tid, sker der altid noget. Vi ved ikke mere, hvad der var faret i den ene rytter. Hver aften forsvandt han østerud i mosen. Soldater higer altid efter en madkæreste. Men ikke det alene, arnen og pigen gælder langt højere. Og folks underligheder derude i ensomheden, med deres halmvisk foran gærdet eller en oprejst fejkost af pilekviste udenfor døren for at afværge »dyvelen«, det gjaldt ikke for en gammel kriger, ej heller de hårde rids eller kruseduller i sandet. — Det har nok været en af de mørke piger derude i de lave hytter bag Jens Danmarks hus, der trak på den lyse viking. Den ene af dem, en med langt sort hår bølgende ned ad ryggen, nedkom året efter med en lille yndig pige. De gamle sagde, at fra den tid har vi her både de helt lyse og de helt mørke skikkelser. — Men rytteren forsvandt, man så ham aldrig mere. Ingen ved, om han deserterede, eller om holsterne jog ham. Måske var det også fortvivlelsen over at skulle forlade den kære pige. Han druknede i et mosehul. Soldaterne forsvandt, men vejen og mandsminde holdt. — Kun den, som har øre og øje, fornemmer svunden tid.◊

»Ja, ja, Madeleine, det var den ene lygteemand.◊

»Hvad var det? Hvem er Matte-Lene?◊

»Nå, skidt, lad gå, sådan hed altid de yndigste piger i Frankrig, Madeleine og Yvonne.◊

»Kan du fransk? Kan du også italiensk? Når en italiener mener vejret, — og vejret spiller heroppe i norden en stor rolle for en sydlænding — siger han altid *freddo* eller *caldo*. Hvad tror du det er?◊ —

»Ja, *caldo* er vel koldt.◊

»Nej, varmt. Derfor kender jeg også bedst *freddo*, det er koldt.◊

»Hvor har du lært italiensk?»

»Hør om den anden lygteemand.«

»Det er så længe siden, jeg var endnu helt ung, og når jeg nu selv skal sige det: Jeg må have været smuk, med lange gule fletninger, sådan sagde altid de gamle, der kom her på kroen. Dengang havde vi et utroligt »Leben« her i huset. Lo og loft var fulde af unge arbejdsfolk, tyske, polske og italienske, lutter vandrende svende. Det var jernbanen, som havde hyret dem. Og arbejde var der nok af: køre sand og grus, sveller og skinner. Der var meget at holde vedlige, og dæmningen med det enkle spor skulle gøres bredere, for underlaget var for blødt. Og efterhånden kom hegn og hæk i orden. Ofte måtte den fyrige eliasvogn stoppe op for køer og heste. — Far mente altid, der arbejdedes nok for bedre at kunne flytte rundt med soldater og kanoner i krigstid; men jeg synes, folk er så rejsegale og så kørevilde nutildags. Før tog vi et smut til stads på træsko, nu ruller vi frem og tilbage, dag og nat. Ingen helligdag er udskilt fra hverdag. Vi kunne først ikke fatte det, selv julenatten var fuld af larm og skingrende fløjt. — Jeg kan endnu høre og se det, hvordan de fremmede folk efter takt og tal slæbte rundt med de tunge sveller og skinner, i bagende sol, i junis lumre høhøstdage, de nøgne brune kroppe, — i regn og rusk — i deres luvslidte islandske trøjer. Opsynsmændene var nogen værre knaste: afbrækkede underofficerer, handelsrejsende, vandrende teglværksarbejdere, tærskfolk og bondesønner uden land og lov. Når kolonnen var opdelt til arbejdet, nøjedes de med at sidde i en lille kigkasse med hul i væggen til begge sider og kun i nødstilfælde at komme frem, for at hundske med deres folk. Selv hjælpe til? nej, de var jernbanens nye aristokrater, en ny stand, hvis selvforherligelse endnu ses på gravstenene:

»Her hviler Reserve-Kolonnefører
Heinrich Agricola«

Forslæbt og smudsige vendte vore indlogerende om aftenen tilbage til kroen. En lærredspose i snor over skulderen, dinglende ved hoften i tasken, nu kun brødpapir og blikflasken til vand, hvidtøl eller brændevin. Jeg havde i forvejen fyldt det store trug på gårdspladsen med vand. En kort stund efter stod der mange smukke fyre omkring det og skrubbete sig rene for snavs og sved. Den stateligste var nok Freddo, med det sorte

— Freddo tog mig i sine stærke arme

skæg, de blåsorte uldkrøller og de blanke mørke øjne. Han hed nok anderledes. Men han stod ofte med hænderne i lommen og skultede sig eller slog arme og hænder om bryst og ryg så det dunkede og knaldede i kroppen, indtil han blev varm. »Freddo, freddo!« sagde han så. Han frøs, den stakkels fyr, han var jo fra appelsinernes land. Når han fortalte om sin afbrudte livsbane, flugten hjemmefra og hvordan han var kommet til »fodfolket« på landevejen, så endte også det med »freddo!« Han gøs indvendig. Vi forstod langtfra det hele, godt det samme. — Natmaden gled hurtigt i dem, efter davren var det det første varme måltid helt fra morgenstunden. — Når de så sad pænt bænket ved hinanden langs med loens vægge, så kom smilet og snakken på glet, ansigt og sjæl lå igen i de rette folder, livet var værd at leve. Der var altid en, tit

flere, som var mestre på mundharpe, violin, harmonika og tromme. Ja, Freddo kunne endda spille trompet. Så stod han op, skrævede på de lange stærke ben, holdt venstre hånd i siden og blæste af hjertens lyst. Så kunne det ske, at piger og karle fra nabogårdene kom i hop og løb. I spring og træskoklap fandt så nord og syd og øst hinanden: dansen gik. — De gamle i skænkestuen skævede med et halvt øje ud til dem. Den gamle Lars Hop, som havde døjet meget, både ondt og godt, syntes: »Sådan skulle det altid være.« — Og under bordet tog højre ben, det bedste han havde, et lille nap med i takt til musikken. — Men som krig og nød sætter også forspildte chancer og den tabte kærlighed skæl og mærkepæle.

Så skete det en aften under dansen. Jeg kom netop inde fra krostuen og stod i døren foran den lille trappe, som førte ned til loen. Freddo gjorde tegn til mig. Jeg forstod, satte bakken med punch, øl og snaps fra mig. Freddo tog mig i sine stærke arme, og rundt fo'r vi, hen over det stampede lergulv, jeg i blanke træøfler, med det struttende brogede forklæde og de svingende fletninger. Fra hanebjælken »lyste« flagermuslygten. Jeg så intet mere, alt gik rundt og rundt. Musikken tav, og pludselig følte jeg Freddos varme læber og strittende skæg på min pande. Men da stod mor også deroppe i døren. »Hvad var det?« Jeg følte gløden i ansigtet og forsvandt ud i det mørke bryggers. Mor kunne sådan nedstirre mig, at jeg kun så opvaskevandet og viskestykket. Det blev ikke til mere dans for mig den aften. — Tiden gik, og vejen til arbejdet blev længere og længere. Vi kunne regne ud, når hele arbejdsstyrken måtte flyttes. — Og mor glemte ikke. — Jeg fik ikke mere lov til at fylde vandtruget, kun til at sætte mad på bordet og dække fra, og én ting mere: Jeg skulle hælde olie på lampen og hænge den på plads, inden hele karavanen vendte hjem. —

Og så nåede vi den sidste lørdag aften. Far kom hjem fra marked, »Simmerjyt«^{*)} i den store stad derinde. Han var vel oplagt; jeg hørte ham inde i stuen lægge sølvdalerne i en lille kasse og låse skatollet. Vore to fine føl, som jeg havde grædt for om morgenen, var blevet til klingende mønt. Mor gik rundt og holdt øje med alle og enhver. Jeg selv havde klædt mig i min skotskternede hjemmevævede kjole og i hvidt forklæde. Mine fletninger var stukket op i en krans om issen og holdtes på

^{*)} Simon og Juda, 28. 10. (Dronn. Margretes dødsdag).

plads af et stribet bånd i kjolens farver. Mest stolt var jeg af mine sorte sko med det fine sølvspænde. Aftensmaden — »naren« — faldt for os alle lidt finere ud. Det blev ikke til bare grød og grydemad i denne uge. Alle skulle vide, at der var »mærken« i byen, dans og sang i teltene og »Jakob fra Amerika« med sine spotbillige ting, som han truede med at kaste i havnen, når ingen ville købe. Far havde endog taget brogede papirslanger og lanterner med sig hjem til at pynte op i loen. Vi fik spist, denne aften ikke med fire mand rundt om fadet og med ske i hånd. Hvilken jubel, da italienerne mødte op med en stor kande vin, polakkerne med en demijon ægte kornbrændevin, og de hjemmehørende med et anker øl. Dansen kunne begynde. Tøfler og lange støvler slog i takt mod lergulvet. — Mor syslede i køkkenet. Kun af og til, når det blev alt for højrøstet på loen, stod hun i døren, med hænder og arme støttet til de kraftige hofter. Det kunne klare det. Flere gange var der optræk til et mægtigt klammeri. Slagringē, skruenøgler og lommeknive kom frem, ikke netop fordi de ville stikke løs på hinanden, men sådan genstand i den knyttede næve, bare den stak en lille smule frem, var et djævelsk værktøj til at gøre ondt værre. Det var i det hele taget en mærkelig aften. Månen stod lavt over engen og legede skjul bag tunge skyer. Pludselig trak et af de fra sommeren overgemte tordennejr op. Lynet oplyste gårdspladsen, så jeg fra bryggerset kunne se alt, også hvordan et pludseligt stormkast væltede piletræet ved laden. Da skraldet kom, kunne svin og køer, og navnlig hønsene ikke længere holde deres pust tilbage. De hvinede og brølede og kaglede, så det var en gru.

Men det varede slet ikke længe, inden de alle faldt til ro igen, også de syngende og dansende på loen. Jeg kunne nu ikke længere holde på mig selv. Jeg måtte se. Jo, de var der alle. Jeg skyndte mig tilbage for ikke at volde mor fortræd. Allevegne tog jeg en hånd med i arbejdet. — Far og mor var godt tilpas. Døren til stuen stod på klem. Der sad de. Mon de ikke også havde fået en lille en? De smilte til hinanden, måske var det den gode handel og de blanke dalere, de tænkte på. Men jeg tror, de var i tankerne langt borte, både i fortid og fremtid. — Også i skænkestuen var de få gæster tilpas optaget. I den lille runde regerede Johann Rys, en hjemløs fyr, som alle holdt af. Jeg hørte hans kendte mundheld: »Pas å, vælt it æ glas, vælt it æ skænk.« Så vidste jeg, glassene var tomme. I en fart

bragte jeg ny forsyning. — Nu var det på tide, nu skulle det være. Jeg smed i en fart opvaskeforklædet og listede mig hen til lotrappen. Der stod jeg i døren og holdt øje med lystigheden — og med far og mor. Jeg fangede et blik fra Freddos øjne, men gjorde som ingenting. Så så jeg mit snit til at smutte derned. Det gik så let på de fine sko. I næste sekund stod både den rare Jens og Freddo foran mig. Begge rakte de højre hånd og arm imod mig. Hvad nu? Det kunne jo ikke blive dans til dem begge. Jeg følte gløden i mine kinder, og hjertet bankede. Bagefter har jeg ofte tænkt på fars skælmeri: »Mands list — behænde, kvindens — — uden ende.« — Så faldt klokken i slag: Du kunne dog »mæle« dem tilrette, så ingen blev fornærmet. Og jeg vidste godt, hvor og hvordan jeg skulle begynde: »Elleri, selleri ribbede ra, ribbede rabbede knold!« Jeg begyndte hos Jens og fortsatte hos Freddo. Alle kunster gælder. Det blev Freddo. — Hvor var han stolt og statelig den aften. I hurtig vals fejede vi hen over gulvet. Jeg blev næsten svimmel, men mere end nogensinde stolede jeg på Freddos stærke arm. Vi valsede og drejede rundt og rundt. Pludselig begyndte lampen deroppe at flagre og blafre. Hvad var dog det? Så vidste jeg, — jeg havde glemt? Jo, jeg så derop. I samme øjeblik følte jeg Freddos mund på mine læber. Hvor var det muligt? var jeg blevet større? Eller var det de nye sko? I dem kunne jeg jo danse på tæerne. For sidst, det skete med Freddo, nåede han jo kun til panden. —

Mette-Lene smilte og trak vejret dybt. —

»Men det værste kommer endnu. I samme øjeblik stod mor oppe i døren, højre næve på hoften. Hendes venstre pegefinger havde jeg altid haft vældig respekt for. Den var altid på pletten og skulle nok vise og befale, hvad der skulle ske. Nu strakte hun den mod mig og bøjede den ind mod hagen, mange gange i træk, ikke netop i takt med musikken, men som en fiskekrog, der ville have bid. Og den fik bid, og jeg var fisken. Uden at få tid til noget som helst, måtte jeg følge den usynlige snor. Mor var smuk, når hun smilte eller sang for os. Men nu var hun den rene grovbidder, som hun stod der med den letkrummede næse, med nedadvigende mundviger, den bøjede ryg, højre arm fast i siden, og albuen frem.

Jeg så endnu engang i Freddos øjne, og så afsted. Lyset var slukt. Det spæde skær fra fars lanterne viste vej. —

»Hvad var det nu? Jeg skal lære dig, at glemme olien på

lampen.« Mærkeligt, sådan noget havde jeg før hørt om, at det var uheldigt for jomfruer uden olie til at holde lyset i live. — Den krumme finger gled nu ned bag kjolen oppe ved halsen, — og så fik hun endelig luft: »Op på dit kammer, du pakker dit tøj, i morgen tidlig slår bondens tromme, afsted til moster Jensine.« Den dag blev det til gråd både morgen og aften. Natten vil jeg slet ikke tale om.

Næste morgen, da alle folk var gået til arbejde, stod vor »Faiton« foran døren, Lise med de lange ben spændt for. Ikke noget med at tage fjedervognen, ikke noget med skab og kommode. Ikke vække opsyn, bare væk. Lise slog med hoved og hove. Gnisterne fløj os om ørene. — Far og mor havde fundet deres ligevægt igen. Men afsted gik det mod vest, mod vest, ad sandede og hullede veje, mellem stendiger uden læ og liv og lyst —. En ensom stakkel holdt rast på en sten. — Kun en ræv kom slæbende med sit bytte. I vognens rumlen og støden 'gentog jeg ustandselt den gamle remse: Hyllerup og Hauerup og vi'e væk er Vanderup, og æ dævl han bor i Barderup. — Trav, trav gennem heden, vester- vesterpå. — Men hvem var djævelen? Far og mor mente det kun godt. Heller ikke Freddo, men en djævel var med i spillet. Var det den fremmedes — i mors øjne ganske utilbørlige — længsel efter hygge, efter ro og fred, et holdepunkt i den omtumlede tilværelse? Var det de forspildte muligheder, den håbløse kærlighed, den pågående, flinke sydlandske art? — Se, så vanskeligt er det, når syd og nord, når øst og vest skal mødes. Havde vi dog haft ens sprog!

Freddo så jeg aldrig mere. — Sladderfolk sagde, at hun søgte trøst hos de smukke moseprinsesser derude, hvor der jo også som overalt var skidtfolk. Ikke et ord. Ikke et ord tror jeg om det. — Da jeg kom hjem igen, måtte jeg dog høre Katrines mening, hun var synsk. På hjemvejen fra kirken slog jeg fra kirkestien genvej ud til Ølmark bag Hellel. — Mor måtte ikke mærke noget. Døren til hendes boel stod på klem, den kunne ikke lukkes. — Jeg bankede på, så kom Næse-Katrin med den store, stadig dryppende næse. Hun var netop ved at bage pandekager. Et spor af dejgen gik fra fadet på bordet over bordkanten hen ad jordgulvet over til panden på den åbne ild. Inde bag et forhæng så jeg bag alkoven manden, den gamle Per. Gennem et hul i væggen kunne man kigge ud til hønsene. På væggen så man endnu spor af Katrins sidste forsøg på at kærne smør.

»Nå,« hvæsedede hun efter mig, »jeg ved godt, hvad du vil, fine

frøken, hæ? den dag, det skete med din Freddo, mærkede jeg det godt. Jeg mente først det gjaldt ham derinde, den gamle. Det rumsterede overalt, under taget, i skorstenen og inde hos Per. Ilden slukkedes, det blev så mørkt, og muldvarpen gav sig til at skyde derhenne i hjørnet. Jeg fik frisk halm ind i alkoven, det er ellers så grimt, når præsten skal komme.« Uden at dreje rundt gav hun døren ind til Per et spark, så den næsten røg ud den anden vej. Katrin kom nærmere. Nu så jeg i halvmørket først rigtigt de stikkende øjne.

»Jo, vi var parat til alt, jeg har jo kisten til Per stående oppe under halmtaget. Men det var ikke ham det gjaldt, ikke ham uglerne kaldte på, det har været Freddo, jo, din Freddo. Han er død.«

Jeg tror hun nød det, da jeg blev mat og sank om på en bænk. — Men unge mennesker overvinder alt, næsten alt da. Jeg skyndte mig hjem. — De mørke, trange og snørklede stier derude mellem sump og mosehuller blev hans skæbne. Han førte hverken olie eller lampe med sig. Men for mig lyser han endnu både derhjemme og derude i mosen.«

Skolelæreren fik nu lov til at gå. Han trykkede hendes hånd. I døren nåede hun lige at hviske ham i øret: »Se, skolelærer, når du vil holde ud her og lære børnene noget, så vær glad og fornøjet med børnene og de unge, men lyt også til de gamle folk, til fordums tale og skjulte stemmer.«

Sønnen og natten er mørkets hvile i lysets arme. Døden er sjælens hvile i livets.

Troels Lund.

Det som engang kommer i Ulvs Mund, er ikke godt at faae ud igjen.

Peder Syv.

(skl)

Ingen dag i morgen —

Af N. Petersen-Høkkelbjerg.

Hun var kommet til at ryste sådan, da lægen havde sagt, hvad hun fejlede. Lægen havde først søgt at slå det hen, men da hun havde holdt på, at hun *ville* vide sandheden, havde han indrømmet, at det var, hvad hun havde frygtet. Lysene strålede fra butikkerne, da hun gik ned til rutebilen, men hun så alt, som i en tåge.

Hun kendte ingen af de andre passagerer i rutebilen, og derfor kunne hun uforstyrret sysle med sine egne tanker.

Hun så sig selv som lille pige, når hun sprang afsted over marken eller legede med hundehvalpen derhjemme på forældrenes gård. Hvor var det længe siden!

Fra sin skoletid havde hun ikke ret mange lyse minder, ikke fra skolen i hvert fald. Bedst huskede hun næsten fra de år skumringstimerne, når hendes far løftede hende op på sit knæ og fortalte om Uffe hin Spage, om Thyre Danebod, om kampene i 1848 og 64, om Isted og Dybbøl og om Paragraf 5. Det var også i de skumringstimer, hendes mor havde lært hende alle de danske sange, som de sang i hjemmet, når naboerne om aftenen kom på besøg. Hvor havde hun ofte senere i livet øst nyt livsmod og nyt håb af sangskatten i Den blaa Sangbog.

Højskoleopholdet i det gamle land stod i særlig glans for hendes tanke, og hvor havde det været en fest at være med til gymnastik og til møder i forsamlingshuset, da hun var kommet hjem fra højskolen.

Det var i de år, hun havde lært Jørgen at kende, men der

var gået adskillige år, før de var blevet mand og hustru. Jørgen var blevet taget til soldat og havde måttet aftjene sin værnepligt i en garnison i Østprøjsen. Et par år efter at han var vendt hjem, havde de købt den lille landejendom, hvor de i sommeren 1914 var flyttet ind som mand og hustru.

En måned efter brød krigen ud, og Jørgen måtte afsted til fronten. Hun og en ganske ung tjenestedreng havde en overgang ene måttet klare arbejdet på ejendommen. En lykke havde det været, at hendes gamle, ugifte onkel var flyttet ud til hende for at hjælpe hende med driften.

I foråret 1915 var deres ældste dreng blevet født; de havde haft barnedåb, da Jørgen nogle måneder senere var kommet hjem på orlov. Nu var Hans 18 år gammel. — 18 år. Alt det var så længe siden. — Når hun sådan tænkte tilbage, var det næsten, som om alle disse år havde været en eneste lang række kampe. Men det var jo alligevel ikke tilfældet, langtfra; der havde også været gode år med lyse minder.

Krigsårene stod som et mørkt minde for hendes tanke. Det var ikke sliddet i stald og på mark, der havde været det værste, men uvisheden, angsten for ægtefællen derude i skyttegravene. Lille Hans havde været solen i hendes tilværelse, især efterhånden som hun genkendte faderens træk i det lille ansigt.

Men også de fire krigsår fik ende, og Jørgen vendte hjem. Hun havde næsten ikke kunnet fatte den lykke, det var. Nu skulle livet først til at begynde for dem.

Og sikke festdage, der fulgte. Der var først afstenningsdagen. Aldrig glemte hun det øjeblik, da de for første gang hejste Dannebrog ved deres hjem. Og den dag, da kongen red over grænsen.

Men det havde ikke været lutter fest; der havde været nok at tage fat på hjemme på gården. Der havde været

meget at bøde på efter fire krigsårs vanrøgt; markerne skulle drænes, besætningen skulle forøges og gårdens drift lægges om efter dansk mønster. Udgifterne var store, og der måtte optages lån. Alt gik dog godt de første år; det var en fornøjelse at kunne arbejde på deres egen jord nu, de kunne hjælpes ad. — I disse første lyse år efter genforeningen var Holger og Karen blevet født. Nu var Holger 11 år og Karen 9.

Så var kronestigningen kommet, og gælden var begyndt at volde alvorlige vanskeligheder. Og nu, under den lange, frygtelige krise, var det blevet helt umuligt at forrente gælden. De havde nu i årevis slidt fra morgen til aften for at kunne svare enhver sit. Hans var jo voksen nu og tog sit tag med. De undte sig ikke selv noget i retning af hvile eller fornøjelser, hun og Jørgen. Men hvad gjorde det, bare de havde kunnet få råd til at glæde børnene en gang imellem med et eller andet.

Bilen standsede. Nu, var de allerede ved kroen, fem minutters kørsel til, så skulle hun ud.

Hun havde været så fordybet i sine egne tanker, at hun ikke havde skænket sine medpassagerer nogen som helst opmærksomhed. De fleste var allerede steget ud, der sad kun to herrer lige foran hende. Det var nok et par handelsrejsende, så det ud til. De talte om krisen og om alle de skatter, de skulle svare.

— Bønderne forstår det, sagde den ene, en svær herre i en elegant, lys vinteroverfrakke, i de gode år levede de flot og købte pelsværk og biler, og i dag må vi andre betale kriseskatter, for at bønderne kan blive ved deres gårde.

Det gav et sæt i hende ved disse ord. Hun så ned på sin slidte kåbe. Hun kunne have fortalt de herrer handelsrejsende fra det gamle land, fra København, eller hvor de nu var fra, hvordan hun og hendes mand havde slidt og slæbt i alle disse år og aldrig undt sig luksus af nogen grad. Men

hvad nyttede det at prøve på at forklare dem det; de forstod det vel sagtens ikke alligevel. Og desuden: nu var hun snart hjemme.

Bare Jørgen nu var der for at tage imod hende. Ikke fordi der var så langt hjem fra det sted, hvor rutebilen holdt, men vejen førte over en mose, og der var så øde, og i de mørke aftener havde hun aldrig været glad for at gå det stykke vej alene.

Nu holdt bilen. Jo, Jørgen stod derude på landevejen, hun så hans ansigt i skæret fra lysene i bilen. Hans ansigtsudtryk var så bekymret, forekom det hende. Han så trætt ud; det var, som om den før så ranke og kraftige skikkelse tyngedes af en usynlig byrde.

Nu stod hun foran ham på landevejen. Bilen kørte videre. Endnu engang så hun i skæret fra bilens lys sin mands angstfuldt spørgende ansigt, og hun hørte ham med tillvunget ro spørge:

— Nå, hvordan gik det?

— Jo, tak.

Hun havde svært ved at få ordene frem.

— Hvad sagde lægen?

— Det var, som jeg frygtede; jeg har ikke lang tid at leve sammen med jer i, Jørgen, et års tid eller to er vel det højeste.

Hun havde listet sin hånd ind i hans. Han trykkede den varsomt, men det varede længe, før han kunne sige noget. Der var så stille omkring dem; de hørte kun lyden af deres egne skridt. En fugl fløj opskræmt ud fra en busk.

— Du har slidt sådan i alle de år, vi har været gift, sagde han stille og trykkede hendes arbejdshårde hånd, nu håbede jeg, at det snart ville lysne lidt, så vi kunne få lidt bedre hjælp til arbejdet, og vi kunne glæde os med hinanden over vort hjem og vore børn.

De var nu nået ind over mosen. Der stod den gamle

Hvem skulle så bede aftenbøn — ?

hvidtjørn, hvis krone hvert eneste forår lyste skinnende hvid i solen. Hun kom til at tænke på, at en dag — måske ikke om ret længe — ville hendes kiste blive båret ud af hjemmet derhøje og sat op på arbejdsfjedervognen. Og de to brune ville lægge sig i selen. Ganske langsomt ville vognen sætte sig i bevægelse ad den smalle vej, hen forbi den

gamle tjørn og ud over mosen. Mon hvidtjørnen den dag ville strø blomster på vejen?

Hans var ude i stalden, da de kom hjem; de hørte ham synge derude:

*Vældige riger
rives om jorden . . .*

Holger og Karen legede i stuen. Lidt efter kom Hans ind.

— God aften, mor, hvad sagde lægen?

— Det bliver nok snart bedre, skal du se.

Hun undgik at svare på sin store drengs spørgsmål, og med ungdommens sorgløshed lod han sig nøje med hendes undvigende svar.

Der blev ikke talt meget ved aftensmaden. Da de havde rejst sig fra bordet, sagde Hans:

— Jeg skulle jo til gymnastik i aften, må jeg nok tage afsted?

Hun så over på sin mand.

— Det må du vel nok, sagde hun, men kør forsigtig, Hans, hører du. Og tag dig i agt for de mange biler på landevejen.

— Det skal jeg nok, mor, svarede Hans muntert og greb cykellygten: Godnat, mor og far!

— *Godnat, min dreng.*

Da Hans var gået, tog hun Holger og Karen med ind i soveværelset, hjalp dem af tøjet og puttede dem i seng. Som hun plejede, satte hun sig på sengekanten og bad aftenbøn med dem. Så pakkede hun dynen godt om dem og kyssede dem godnat.

Hvem skulle bede aftenbøn med hendes to små, når hun var borte, pakke dynen om dem og give dem godnatkys? — Og hvem skulle værne om hendes store drengs færd? — Og Jørgen, hvordan skulle han klare det alt sammen?

Da hun kom ind i dagligstuen igen, sad Jørgen på sin vante plads i det ene hjørne af den gamle sofa.

— Skal du ikke have piben tændt, spurgte hun. Hun anstrengte sig for at tale i en munter tone.

— Nej, Marie, den smager ikke i aften.

Hun satte sig hen ved siden af ham og prøvede på at få ham til at fortælle om dagens arbejde i stald og på mark. Men det faldt ham svært; livets alvorligste spørgsmål var pludseligt rykket så nær ind på livet af dem begge to, at de næsten ikke kunne tænke på andet.

— Skal vi gå tidligt til ro i aften, spurgte hun.

— Ja, lad os det.

Hun stod og iagttog ham, da han trak det gamle bornholmerur op. Det ur havde hun arvet efter sine forældre, da de for en halv snes år siden døde med få måneders mellemrum. Hvor huskede hun, da hun som barn om aftenen lå i sin seng og lyttede til det gamle urs monotone tik-tak, tik-tak. Indtil søvnen førte hende ind i drømmenes verden.

De fulgtes ad ind i soveværelset. Holger og Karen sov trygt. De vekslede ikke ret mange ord, mens de klædte sig af; hver for sig var de optaget af tunge tanker. Da de var kommet i seng og havde slukket lyset, prøvede de at snakke lidt sammen. Men det gik ikke.

— Skal vi se om vi kan sove, Marie?

— Ja, lad os hellere det; i morgen er der igen en dag.

Hun følte noget vådt på sin mands ansigt, da hun strøg ham over kinden.

I morgen er der igen en dag; de ord blev ved at arbejde i hendes tanker. Men der ville komme en aften, måske snart, hvor der ingen dag ville være i morgen. Ikke for hende. Nok for de andre. Men en dag uden hende.

Og hun lå og tænkte på, hvordan disse dage uden hende ville forme sig for dem, hun holdt af, for hendes mand, for Hans, for Holger og for Karen.

Hvor var det svært at skulle forlade dem netop nu, hvor tiderne var så vanskelige. Ville Jørgen kunne blive ved går-

den, når han skulle have en fremmed til at styre sit hus? Og hvordan ville hun — den fremmede, som hun ikke kendte — være mod Holger og lille Karen. — De var jo så små endnu og trængte begge til en mor og til en mors kærlighed og omsorg. — Og Hans. Livet var jo så svært for de unge i dag. Hendes hjerte snørede sig sammen ved tanken om, at hun ikke skulle kunne følge sin store dreng på vejen frem gennem livet, ikke kunne hjælpe ham med en mors råd og vejledning.

Hun hørte Hans komme fra gymnastik og gå ind på sit værelse. — Jørgen vendte sig i sengen; han sov heller ikke. Hun lod, som om hun sov. Endelig forkyndte hendes mands dybe, regelmæssige åndedræt, at trætheden havde fået bugt med hans triste tanker. Henne fra børnenes senge lød sunde, regelmæssige åndedræt.

Hun lå endnu længe vågen og lyttede til det gamle bornholmerurs monotone tik-tak, tik-tak.

*Da verden blev mig gram,
da lærte jeg at kende
for alvor først min Gud,
mig selv, min ven, min fjende.
Min fjende var mig gram,
min ven var svigefuld,
jeg selv var skrøbelig,
Gud var alene huld.*

Griffenfeld.

MINDEORD

Ambtslæge

Thomsen

H. Lausten-Thomsen, Aabenraa

Den 27. oktober 1958 døde forhenværende amtsslæge, dr. med. H. Lausten-Thomsen efter nogen tids sygdom i sit hjem i Aabenraa. Dermed afsluttedes et langt livs virke i den danske sags tjeneste, og Sønderjylland mistede en af sine gode sønner.

Hans særprægede personlighed, hans gode hjertelag og varme interesse for udbredelsen af dansk sprog og kultur vil længe blive mindet. Hans Lausten-Thomsen blev født i Roost den 6. juni 1878 som søn af den kendte gård-ejer, skoleforeningens mangeårige sekretær Hinrich Thomsen. Han kom til verden samme år § 5 blev slettet, og da han var 10 år gammel, jog et preussisk sprog-reskript det danske modersmål ud af de nordslesvigske skoler. Disse to hovedbegivenheder var med til at præge ham. Han var noget af en protestmand, men også moders-

målets varme elsker og talsmand. Derfor var det vel nok, han først tog studentereksamen fra Kolding højere Almenskole, for derpå at erhverve tysk abitur i Ratzeburg, hvilket var nødvendigt for ham, hvis han ville have sit virke i hjemstavnen. Efter studier i Strasbourg og Freiburg erhvervede han doktorgraden ved sidstnævnte bys universitet.

1906 nedsatte han sig som praktiserende læge i Skærbæk og tog fra første færd del i det nationale arbejde. Ved den første verdenskrigs udbrud blev han straks indkaldt til militærtjeneste og undgik derved at blive arresteret sammen med andre fremtrædende mænd fra vesteregnet. Der blev udsendt stikbrev efter ham, men et par betjente, der havde fulgt ham, måtte nøjes med

at se ham forsvinde bag kaserneporten i Flensborg. Under hele krigen gjorde han tjeneste som militærlæge, og der gik ry af hans fremtrædende mod, når det gjaldt om at komme sårede soldater til hjælp i forreste linje. Men han nærede både had og afsky for krigen.

Efter genforeningen udnævntes han til amtslæge i Tønder, vikarierede ved lejlighed også i Haderslev, og overtog 1943 amtslægeembedet i Aabenraa efter ungdomsvennen dr. M. Michelsen. Fem år senere faldt han efter et langt og dygtigt virke for aldersgrænsen. Gennem årene indlagde han sig stor fortjeneste i arbejdet for tuberkulosens bekæmpelse, og i Aabenraa gav den anden verdenskrig med de mange kontrolundersøgelser den pligtopfyldende embedsmand meget at bestille.

En anden side af hans virksomhed var et utrætteligt arbejde i den folkelige oplysnings tjeneste. Bibliotekssagen havde ganske naturligt hans store interesse, og gennem en længere årrække var han formand for biblioteket i Tønder. Han har holdt et utal af foredrag ud over landsdelen og i det øvrige land, og han fik endog tid til at sysselsætte sig med litterære og historiske arbejder. Fra hans hånd foreligger en lang række skrifter, afhandlinger og artikler, præget af hans store kærlighed til det danske sprog og af genforeningens lykke. Endelig har han været en flittig boganmelder ved Flensborg Avis.

Det blev mere på kulturfronten end i det politiske arbejde, han kom til at yde en stor indsats. Af de mange tillidshverv, hans sproglige og historiske interesse førte ham ind i, kan nævnes formandsskabet for Historisk samfund for Sønderjylland fra 1936—56. Ved hans afgang blev han udnævnt til æresmedlem af styrelsen. Som et naturligt udtryk for hans store sproglige interesse var han medlem af Dansk forening til nordisk Sprogrøgt. Fra sine studier i Strasbourg nærede han stor kærlighed til fransk sprog og fransk væsen. Frankrig var det land, han på sine mange rejser tiest gæstede, en interesse, for hvilken han blev hædret med æreslegionens kors.

Han kunne i det ydre godt virke brøsig og afvisende, men der bankede et varmt og menneskekærligt hjerte i hans bryst, hvilket ikke mindst gav sig tilkende overfor børn. I selskab med dem blev hans øjne milde. Mon han ikke har kendt den faustiske fornemmelse at have to sjæle i sit bryst, »én til den, én til den anden side.« Han var både romantiker og realist, og i national henseende var han som den æstetiker, han var, sikkert enig med

Georg Brandes, der betragtede den romanske kultur som en nødvendig modvægt mod tyskheden. Han var på en måde på linje med realismen, men når han talte eller skrev, hørtes klange fra guldalderdigtningen.

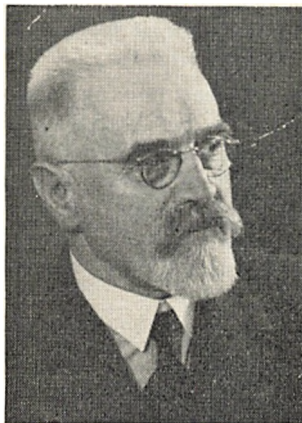
Lausten-Thomsens sidste år blev tyngt af sorg. Det ramte ham hårdt, da hans første hustru kom alvorligt til skade ved en bilulykke. Måneder igennem sad han ved hendes håbløse sygeleje, og efter hendes død var det som om han en tid følte sig meget ensom. Et nyt ægteskab lod til at hjælpe ham over ensomheden, men kort tid efter det var indgået, afsluttedes hans liv og en gerning, som har efterladt sig tydelige spor.

Morten Kamphøener.

Personer fra (og i) Aabenraa

Holger Fink, Aabenraa

Med Holger Fink er en fremragende repræsentant for det slægtled, der med genforeningen i 1920 fik til opgave at hellige sig selve genforeningsarbejdet, gået bort. Han afgik ved døden den 21. august 1959, en månedslid efter sin 80 års fødselsdag.

Ved genforeningen stod Holger Fink i sin manddoms fulde kraft. Opvokset i et nationalt folkeligt og kristeligt hjem, i Stubbom, hvor han fødtes den 16. juli 1879, med vidt forgrenede slægtsforbindelser og født på et tidspunkt, da strømmen vendte, så parolen nu lød, at de unge skulle blive i landet, hørte Holger Fink til den kreds af unge bondesønner, der ganske vist opgav det fædrene hverv, bondens gerning, men til gengæld drog til vore købstæder, hvor deres virke kom til at betyde så uhyre meget for danskhedens sag.

Efter en alsidig handelsuddannelse i hjemstavnen og det gamle land, oprettede Holger Fink sammen med sin bror, arkitekt Jep Fink, en byggematerialeforretning i den gamle købmandsgaard på Klinkbjerg i Aabenraa. Han var købmand af den gamle skole. På en måde forsigtig i

sine dispositioner, med begge ben fast på jorden og med sund økonomisk dømmekraft, egenskaber, der kom ham og hans virksomheder til gode, da kronekrisen i 1926 stillede ham som så mange andre over for store vanskeligheder. Men Holger Fink var da allerede forlængst inde i det meget krævende arbejde indenfor handelens organisationer, såvel i sin by som videre ud over landet. Og dette arbejde førte ham så atter ind på en række tillidshverv på vigtige økonomiske områder, bl. a. i Nationalbankens og Sønderjyllands Kreditforenings bestyrelser.

Men Holger Finks manddomsgerning blev dog øvet som borgmester i Aabenraa fra genforeningen til 1946. Hans økonomiske indsigt, hans virkelig store forhandlingsevne, hans forståelse af det muliges kunst, hans evne til at lytte, åbnede ham næsten altid vejen til et positivt resultat.

Det var også disse hans evner, som førte ham ind i det politiske arbejde. Der kan næppe herske tvivl om, at der med hans valg til landstinget åbnede sig en rigsdagspolitisk fremtid for ham. Men han forstod, at han måtte vælge mellem det kommunalpolitiske og det rigsdagspolitiske arbejde. Begge dele kunne han ved siden af sine store og omfattende forretningsvirksomheder og det meget krævende organisationsarbejde ikke bestride på tilfredsstillende måde. Holger Fink valgte derfor at blive på det kommunalpolitiske plan. Og det kom hans by tilgode.

Holger Fink glemte aldrig, hvad han i sin barndom og ungdom havde lært og forstået. Det nationale og kirkelige livssyn var for ham rettesnoren. Han ofrede megen tid og et stort arbejde som formand for Folkehjem, han var den drivende kraft bag frimenigheden omkring Skt. Jørgens kirken i Aabenraa. Han havde også megen social forståelse, og øvede på sine poster i Lånekassen og andre institutioner en stor indsats for at bøde på den nød, kriseårene medførte i by og på land.

Bjørn Hanssen.

L. Chr. Bahnsen, Haderslev

Den 12. august i år afgang en af Haderslev bys ældste borgere, urmager L. Chr. Bahnsen, ved døden, over 90 år gammel.

Haderslev var hans hjemby. Her var han født den 27. november 1868, her stiftede han hjem, og her havde han gennem en

lang årrække i ejendommen Nørre-gade 10, lige over for Domkirken, sin forretning, indtil han 80 år gammel afstod den til en yngre. Efter den tid kunne man lige til det sidste se Bahnsen med små trippende skridt foretage sine daglige spadsereture i byens gader.

Såvel Bahnsen som hustruen var udgået fra nationalt bevidste danske hjem, og Bahnsen deltog i den tyske tid virksomt i det danske foreningsarbejde. Han var således som bestyrelsesmedlem af den daværende Kommunalforening med til at holde sammen på byens danske, både på valgdagen og ind

imellem valgene, og da overpræsidenten for provinsen Slesvig-Holsten, den berygtede v. Köller, omkring århundredskiftet søgte at knække den sønderjydske danskhed, var Bahnsen en af dem, der stod fast og ikke lod sig rokke. I januar 1899 aflagde overpræsidenten besøg i Haderslev by og amt for at erfare, hvorledes de iværksatte tvangsforholdsregler havde virket. Det var ved den lejlighed, v. Köller i voldsomme ord drog til felts imod den dansk-slesvigske presse, og det var på et dansk møde i Tyrstrup kort tid efter, at Bahnsen djærvt tog til orde for at slutte op om pressen og foreslog et tillidsvotum til den, hvilket forsamlingen gennem en resolution omgående gav udtryk for. Det blev begyndelsen til, at den danske befolkning trods tvang og trusler sluttede endnu mere op om sin egen presse end hidtil.

Efter genforeningen var Bahnsen i flere perioder medlem af byens skolekommission og derigennem med til at tilrettelægge indførelsen af det danske skolevæsen. Endvidere var han medstifter af og formand for 15. Juni-Foreningen, der arrangerede de smukke børneflagtog på Valdemarsdagen, en skik, der havde Haderslev-borgernes hjerte, men som efterhånden mødte modstand hos anderledes indstillede og sluttelig ikke kunne fortættes.

Bahnsen mistede sin hustru allerede i 1943 og blev siden trofast plejet af sin ugifte datter, der var blandt Dam-katastrofens ofre den 8. juli. En søn faldt under den 1. verdenskrig, og en

anden søn er bosat i Korsør. Med Bahnsens bortgang er et af de gode danske hjem fra fremmedherredømmets dage opløst. For sin troskab mod den danske sag og sin uforfærdede holdning i stormfulde tider modtog den afdøde for en del år siden dannebrogs mændenes hæderstegn.

A. Svensson.

Erik B. Trans, Ørsted

Den 11. april 1959 døde gårdejer Erik B. Trans i Ørsted, Oksenvad sogn, næppe 81 år gammel. Han blev født i Haderslev og nedstammede fra en kendt slægt i Gl. Haderslev, faderen var veteran fra 1864, og han voksede op i et kærnedansk hjem, hvilket alle dage prægede ham i sind og væsen. Fra 1896-97 besøgte han Tune landbrugsskole, og i årene 1915 og 1916 deltog han i krigen på østfronten og måtte i den tid være borte fra hjemmet. Han havde 1904 købt en lille ejendom i Ørsted, men overtog 1911 den 40 ha store gård Kragelund, som han senere drev med stor dygtighed.

Købet af denne gård, der da ejedes af en tysksindet enke, foregik under en vis spænding. Det var i jordkampens dage, hvor det gjaldt om ikke blot at bevare dansk ejendom på danske hænder, men også om, når det var muligt, at gøre erobring hos tyskerne. Nordslesvigsk Kreditforening havde fået nys om, at Kragelund var til salg og havde udset sig den unge, dygtige Trans som velegnet til at overtage den.

Handelen foregik med J. H. Schmidt som mellemmand og fik næsten et dramatisk forløb, idet det gjaldt om, så snart den efter mange vanskeligheder var afsluttet, om straks at få handelen notarielt bekræftet. Det lykkedes også, men da man kørte mod Haderslev, med sælgersken sikkert placeret mellem køberne, havde de tysksindede bønder anet uråd og red fra gård til gård for at mobilisere kræfter, der kunne få salget forhindret.

Begivenheden er i novellistisk form skildret i »Sprogforeningens Almanak« for 1938 i fortællingen »Urgermanerne i Abildtorp«.

Erik Trans var kendt for sit gode humør, som også kom ham til nytte i den nævnte gårdhandel og senere også under de forhold, han fik med at gøre efter genforeningen, og som han med iver tog fat på for at få løst. Fra 1920 til 1932 var han medlem af sognerådet, i tre perioder var han medlem af den stedlige skolekommission, de to sidste som formand. Endvidere var han vurderingsmand og forligsmand, og også her kom hans smittende humør og smidige forhandlingsevne ham tilgode.

Erik Trans vil blive mindet som den gode danske mand, han var, og for hans stoute danske holdning.

M. K.

landmand

Hans Clausen, Havnbjerg

Kommer man ad landevejen fra Nordborg og passerer Fægteborg, møder der én på venstre hånd en helt ny by, der kendetegner nutidens hurtige udvikling. Længere fremme, hvor den gamle Havnbjerg by begynder, står der en stor gammel hængepil, spejlende sin smukke krone i dammen og bevarende noget af idyllen fra gamle dage. Gården bagved og ud til alfar vej er den clausenske gård i Havnbjerg.

Her fødtes den 3. september 1862 Hans Clausen, og som den ældste af søskendeflokken overtog han sødegården efter sine forældre. Her udfoldede han et rigt virke og smukt hjemliv, her afgik han ved døden den 29. november 1957, kort efter sin 95 års fødselsdag.

Hans Clausen gik som barn i kommuneskolen og var et kvikt hoved. Det var efter konfirmationen en selvfølge, at han gik landbrugets vej. Fra hjemmet modtog han gode impulser både kulturelt og nationalt, og ved siden af sin praktiske uddannelse fik Hans Clausen lejlighed til at komme på Ryslinge højskole og Tune landbrugsskole. Selv har han ved mange lejligheder på-

peget, hvilken stor betydning disse ophold på danske ungdomsskoler havde, specielt under datidens forhold, til styrkelse af danskheden i landsdelen.

28 år gammel satte han foden under eget bord, idet han sammen med sin hustru Anne Kjestine drev en gård i Varnæs. Det var dog kun midlertidigt. 1896 gik hans forældre på aftægt, og Hans Clausen overtog styret af fødegården i Havnbjerg. En god uddannelse og praktiske erfaringer gav hurtige resultater. Han blev kendt som en dygtig, fremskridtsvenlig kvægavler og jordbruger og kom derved til at præge landbrugets udvikling på egnen. Mange unge har i plads hos ham haft et godt lærested.

Hans Clausen oplevede Køllertidens forsøg på at skade og genere danskheden. Som god ven af H. P. Hanssen, og sammen med mange andre gode mænd ud over landsdelen, f. eks. Nis Nissen og Peter Grau, var han med i nationalitetskampens rækker. Han var med i spidsen ved opførelsen af Nørherredhus, der gav trivsel for dansk åndsliv og væremåde og var gennem sit personlige eksempel og de talrige gange han tog ordet ved forsamlinger en af danskhedens mest trofaste støtter i fremmedherredømmets tid.

Det var bittert for Hans Clausen og hans hustru at miste sønnen Peter i den første verdenskrig, og dog overskyggede glæden ved genforeningen alt, også hvad modgang der iøvrigt havde været. Genforeningen var lønnen for trofast dansk arbejde.

Med Hans Clausens gode egenskaber fulgte selvsagt mange tilidshverv. Han var bl. a. i landboforeningens bestyrelse, formand for kvægavlforeningen, i tilsynsrådet for Nordborg Sparerkasse, kirkeældste i menighedsrådet, i Skoleforeningens tilsynsråd, i bestyrelsen for Nordborg Slots Efterskole, og som tidligere nævnt lå skolesagen ham stærkt på sinde.

Først i tyverne overdrog han gården til den ældste søn Claus, medens den anden søn Hans fik gården, der var erhvervet af morbroderen i Elsmark. Fra aftægten fulgte han gårdens videre drift, men de var i gode hænder. Med sit friske sind var han interessant at tale med, helt op i sin høje alder. Han var usædvanlig fortrolig med sin hjemstavns historie og har både som forsker og viderebringer på dette område sat sine spor. Vel savnede han sin hustru, der døde først i trediveerne, men ved læsning og samtaler, samt puslen i have holdt han sig frisk. Hans stovte skikkelse og fribårne væsen vil huskes længe i sognet og videre ud.

Ved jordefærden og sammenkomsten bagefter blev der sagt tak af sønnerne, og mange havde ordet for at give udtryk for en sidste tak for trofast virke.

Hans Clausen var dekoreret med ridderkorset.

C. Petersen.

Landmand

Peter Andersen Warming, Døstrup

Den 2. september 1959 døde Peter Andersen Warming på »De gamles hjem« i Tønder. Han var født i Gaardkrog, Skærbæk sogn. Efter at være uddannet ved landbruget og havde aftjent sin værnepligt i Flensborg blev han bestyrer på Vinumgaard. I 1913 giftede han sig med enken efter Jørgen A. Hansen, der ejede gården, og overtog derved Vinumgaard, som senere er solgt til sted sønnen, Jens Chr. Hansen.

Peter Warming var en mand med mange interesser, og når der betroedes ham tillidshverv, varetog han disse med en enestående pligtfølelse.

Han var tillidsmand for Sprogforeningen i ca. 30 år, formand for Døstrup forsamlingshus i 18 år, sad i repræsentantskabet for Skærbæk slagteri i en lang årrække, var formand for Sundheds- og forligskommissionen i sognet gennem mange år. Men hans hjertebarn var dog Sydslesvig og sydslesvigernes skæbne, han var utrættelig, når det gjaldt denne sag.

Peter Warming var en tro grænsebo.

C. S.

Landmand

Sigfred Hansen, Randerup

Sigfred Hansen var alle dage knyttet til Randerup, hvor han var født 18. april 1881, og hvor han døde 21. september 1958. Udgået af gamle og gode slægter i egnen, var han selv en rod-

fæstet vesterbo. Hans far var den betydelige foregangsmand, Andreas Thyssen Hansen, i flere år formand for Skoleforeningen, og hans farfar Niels Andersen Hansen, Forballum, senere Randerup. N. A. H. havde sammen med naboen, Knud Knudsen, Forballum, senere Trøjborg, Chr. Kold til huslærer for børnene. Og han var i nogle år folketingsmand for enklaverne før 1864. På Niels A. Hansens gravsten på Randerup kirkegård står den smukke og karakteristiske indskrift, typisk som udtryk for det grundtvigske livsyn:

*Hans øje var lyst,
hans hjerte var blødt,
han var folkets og frihedens ven.
Gudsordet på fædrenes sprog var ham sødt,
i tro på det sov han hen.*

Det samme kunne siges om Sigfred Hansen. Han bevarede sit lyse syn, sit letbevægelige sind og førte på sin egen stillfærdige og trofaste måde slægtens arv videre. Stille, bramfri og sagtmodig var hans væsen, en fredens mand, der blev højt agtet og afholdt i sogn og egn, men han vidste nok, hvad han ville. Usvigelig i sin troskab mod det danske præg og mod kirken hørte han som sine forældre til den lille frimenighedssal i Forballum. Men da der efter genforeningen kom en dansk præst til Mjolden og Randerup, sluttede han og hans kone sig til den gamle sognekirke, hvor de blev trofaste støtter og kirkegængere.

S. H. fik mange tillidshverv, var i nogle år sognerådsformand og i mange år kirkeværge og formand for Randerup menighedsråd, en god og forstående mand at arbejde sammen med. — En svær tid blev de tunge krigsår, da han måtte med, noget der var hans danske væsen så fremmed. To gange blev han forunderlig reddet. En stor glæde oplevede han, da han kom hjem til sin kone og sine 3 børn, og senere tog del i genforeningens lykkelige tid. Han overtog igen sin fædrene gård og drev den med flid og dygtighed, til han overgav den til sin søn. Det var altid et godt

og gæstfrit hjem hos ham og hans dygtige og varmhjertede kone, Krestine — både på gården og senere i deres hyggelige hus med den pyntelige have og de mange blomster i vinduerne.

De to ægtefæller oplevede efter et lykkeligt ægteskab at fejre guldbryllup, en sjælden smuk og harmonisk fest, begyndende i Randerup kirke.

Tunge sorger var de heller ikke blevet sparet for. Men i de næste måneder efter guldbrylluppet svandt S. H.s livskraft, og en søndag morgen, nogle timer før kirkeklokkerne ringede til høstgudstjeneste, sov han stille hen med en »tak for alt« som de sidste ord.

H. J. Helms.

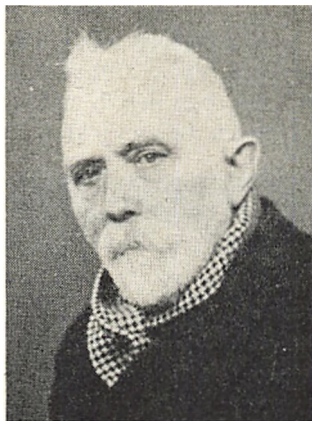
Helms

Reinhold Hansen, Broager

Da »Flensborg Avis« den 1. oktober havde samlet alle sine medarbejdere, fra de ledende til rengøringskonerne, for en stund at standse ved det danske grænselandsblads 90-års fødselsdag, mindedes der om en mand, der i en lang årrække havde øvet en trofast gerning som medlem af bladets tilsynsråd, men for et halvt år siden (3. april) var afgået ved døden. Det var tidligere lærer Reinhold Hansen i Broager.

Reinhold Hansen, der var sydslesviger, men fandt sin livsgerning i det genforenede Nordslesvig, blev 83 år gammel. Han var født i Vester Ørsted, ikke langt fra Husum. Som ganske ung søgte han seminariet i Tønder, hvor han kom ind under en ren tysk uddannelse. Han blev lærer i Iller på Broagerland og oplevede her, hvorledes der blev gjort vold og øvet uret imod dansk sprog og sind. Hans klare erkendelse heraf behagede ikke de tyske skolemyndigheder, hvorfor der snart fulgte en tvangsforflytning til en skole i Holsten.

Efter Nordslesvigs genforening søgte Reinhold Hansen tilbage til Broagerland, hvor han også havde hentet sin hustru. Men den frodige og alsidigt interesserede mands gerning spændte langt

længere ud. Det folkelige og nationale stod hans hjerte nær. Han virkede som en nidkær tillidsmand i Grænseforeningen og Sprogforeningen, var gennem 25 år formand for Broager bibliotek, sad i 20 år i Foreningen »Norden«s bestyrelse for Sønderborg amt og blev indvalgt i tilsynsrådet for »Flensborg Avis«, hvor han var en ihærdig deltager helt ind til sin død.

Sydslesvig lå Reinhold Hansen inderligt på sinde. Han var blandt meget andet en sikker og yderst optaget gæst ved de danske årsmøder, men alt, hvad der angik danskheden i hans snævre hjemstavn, var for ham vigtige led i hjertesagen. Reinhold Hansen lagde hånd til det fælles danske virke indtil det sidste. Hans karakteristiske ansigt vil blive savnet ved mange lejligheder.

Den 7. april stedtes Reinhold Hansen til hvile på Broager kirkegård. Et stort følge, der stod i Danebrogs tegn, ledsagede den hedengangne brave sydslesviger til hans sidste hvilested.

L. P. Chr.

Kresten Lønborg, Visby

Den 8. marts 1958 døde rentier, forhenv. gårdejer, Kresten Lønborg, Visby, tidligere Gærup. Han var født i Østerby i Daler-Østerby sogn den 7. maj 1878, og blev således 80 år.

Kresten Lønborg blev landmand, og i 1901 overtog han sammen med sin hustru, Christine Lønborg, født Wang, en gård i Gærup. Landbruget havde Kresten Lønborgs store interesse, og med flid og dygtighed drev han gården sammen med hustruen i snart 40 år, indtil han kort før den sidste verdenskrig overdrog gården til en søn.

Men trods optagethed med gårdens drift fik Kresten Lønborg dog tid til at deltage i det folkelige og nationale liv. Han var således tillidsmand for Sprogforeningen i snart 40 år, og da der oprettedes en afdeling af D.S.K. i Visby, blev han dens første formand. Livlig og

interesseret fulgte han med i tidens rørelser og tog ofte ordet i forsamlinger og ved møder for at sige sin mening om tingene.

Kresten Lønborg måtte med i den første verdenskrig, men kom uskadt hjem, og som den gode danske mand, han var, glædede han sig over Sønderjyllands genforening med det gamle land.

I ægteskabet er der syv børn, 4 døtre og 3 sønner, hvoraf de fem er gift og bosat i Jylland, Fyn og Sønderjylland. Den ældste datter er enke, og har i nogle år boet sammen med forældrene i Visby, og har været med at pleje sin far de sidste år, hvor han blev svagelig. Den ældste søn er politimester i Sæby, en er præst på Fyn og den yngste søn driver gården derhjemme.

A. C.

Anton Madsen, Løgumkloster

Anton Madsen blev født den 26. april 1881 i Løgumkloster som søn af den kendte, vestslesvigske vognbygger Chr. Madsen, der drev vognbyggeri med luksusvogne som specialitet. Denne forretning, som han overtog efter faderen i 1913, gik på grund af den fremadskridende mekanisering i de senere år tilbage, et tidens tegn, han ingen bebrejdede.

Efter sin hjemkomst fra den første verdenskrig, som han gjorde med i 4 år, indvalgte han i 1920 i håndværkerlaugets bestyrelse, og han blev dets formand (oldermand) i 1925, og denne post beklædte han i 25 år.

I en skrivelse, dateret 14. januar 1940 og underskrevet af samtlige medlemmer, dansksindede som tysksindede, anmodede man ham — der havde tænkt at ville trække sig tilbage — om indtrængende at fortsætte på formandsposten, idet — som de skrev —: vi lever i en for håndværket særdeles vanskelig tid, hvor vi har brug for en dygtig og erfaren formand. — Han indvilgede heri og fortsatte udover krigens afslutning endnu i 5 år. — Det var på hans initiativ, at håndværkerlauget i Løgumkloster fik sin første fane.

I en periode ved genforeningen var han medlem af Løgumkloster byråd, og i 18 år sad han i ligningskommissionen som sine standsfællers repræsentant. I en lang årrække var han vurderingsmand til ejendomsskyld, et hverv, der havde hans særlige interesse, og som han bestred til 1956.

Han var iøvrigt medstifter af Foreningen for dansksindede, sønderjydske Krigsdeltagere 1914—18, og var dens formand gennem de første år, ligesom han en tid var formand for den stedlige konservative vælgerforening. — Anton Madsen døde den 1. august 1958 efter længere tids sygdom, og med ham mistede Løgumkloster by een af sine gode, danske mænd.

P. P. Thomsen.

Jens Kolmos, Sønderborg

Pedel Jens Kolmos hører til de skikkelser, man vil huske fra de første år efter genforeningen, hvor han var meget fremtrædende i det danske foreningsliv. Hans danskhed havde også før den tid gjort sig stærkt gældende, men genforeningen skabte hos ham som hos mange andre en glæde, der rent umiddelbart måtte finde udtryk ved mangfoldige lejligheder, som f. eks. når man samledes til festligt lag i Borgerforeningen. Her var han et trofast medlem, man kunne sige et overmåde aktivt medlem, thi sammen med en kreds af jævnaldrende var han gennem disse år med til at give sammenkomsterne i Borgerforeningen en særlig kolorit af national begejstring og lun humor. Kolmos var oplagt til en harmløs spøg, der var af en egen virkning, fordi den realiseredes med naturlig ligefremhed.

Det er ikke for meget sagt, at Jens Kolmos var en populær mand i Sønderborg, men især var han populær på Sønderborg statsskole, hvor han virkede som pedel fra 1920 til 1951, da han trak sig tilbage på grund af svageligt helbred. Eleverne i skolen flokkedes om ham, og havde de forladt skolen, bevarede

de fleste af dem forbindelsen med den gamle pedel, hvis »personalkendskab« efterhånden blev næsten legendarisk. Selv efter at han havde mistet det meste af synet kunne Kolmos genkende den enkelte elev, blot han havde talt et øjeblik med vedkommende. og det var en stor glæde for ham, at de gamle elever stadig opsøgte ham, for at genopfriske minder fra skoletiden, ligesom det var en festdag for ham, når han kunne få lejlighed til at samles med dem ved elevforeningens møder og sammenkomster. Kolmos omfattede i ordets bogstavelige betydning hver enkelt med stor hengivenhed, og når han fortalte træk fra 1920 fik han alle til at lytte.

I den sidste tid gik det stærkt ned ad bakke med helbredet, især var det galt med øjnene. Han måtte således lade sig underkaste et par operationer, men genvandt kun momentant synet. Turene fra hjemmet ud i byen blev derfor stedse afkortet. Til sidst var han glad blot han formåede at aflægge et besøg ved sønnens benzintank i Alsgade, hvor han puslede lidt med blomsterbedene og havde en fornemmelse af, at han dog alligevel gjorde nogen nytte. Det svigtende helbred betød dog ikke, at Kolmos' humør blev undergravet. Han levede med i alt, hvad der foregik omkring ham lige til det sidste. Den 9. september blev han pludselig dårlig og måtte indlægges på Statshospitalet, hvor han samme dag afgik ved døden i en alder af 72 år.

Jens Kolmos var født den 18. marts i Pøl, og kom allerede som ungt menneske til Sønderborg, hvor han gennem en lang årrække var beskæftiget på Margarinefabrikken og senere arbejdede på Kulhandel A/S, hvorfra han søgte stillingen som pedel på Sønderborg statsskole. Han overleves af hustruen, der er 73 år, samt tre børn, to sønner og en datter.

Kolmos efterlader et savn, ikke blot i hjemmet, men langt ud i det danske borgerskab, hvor mindet om den djærve danske mand, børnenes ven og gode kammerat, vil leve i mange år med tak for et varmt og et trofast hjertelag.

K. L.

Jacob Kjems, Løgumkloster

Jacob Kjems, den gamle apoteker i Løgumkloster, der var født i Haderslev den 13. 2. 1878, sov stille hen i sit hjem i Løgumkloster den 14. december 1958. I 1902 kom den unge farmaceut til Løgumkloster og påbegyndte her sin store, omfattende

og vidtstrakte virksomhed til gavn for by, egn, ja store dele af Sønderjylland.

Kjems ønskede ikke udadtil at være den fremtrædende initiativtager, men han var med i så uendelig meget og i særdeleshed når det kunne gavne danskheden, Sønderjylland og Danmark.

Han sad i byrådet i Løgumkloster fra 1922 til 1950, de sidste 13 år som borgmester. Han var i bankrådet for Løgumkloster bank fra 1920 til 1956, og i årene fra 1943 til 1956 formand for dette. Han var formand for børnehaven, De danske Forsvarsbrødre og m. a. For

dette sit omfattende virke havde han fået tildelt ridderkorset.

Men her skal ikke, og kan ikke nævnes alt det han var med i, kun at han fra 1919, ved stiftelsen af A/S Plantningsselskabet Sønderjylland sikkert var den mand, der tegnede de fleste aktionærer til selskabet, der også har hædret ham ved at give en af selskabets plantager hans navn. Fra stiftelsen i 1920 til 1956 var han formand for Tønder m. fl. amters Plantningsforening — i mange år Danmarks største — og fra 1941 til 1957 repræsentant for Det danske Hedeselskab.

Men selv om han inderst inde følte sig stærkt knyttet til landbruget, idet han opdyrkede, kultiverede og omplantede store arealer i egnen omkring Løgumkloster og gennem mange år græssede hundreder af kreaturer i marsken — lærte man ham dog bedst at kende i det gæstfrie hjem i Løgumkloster. Her var hans daglige virke bag skranken i det store apotek med det lille ekspeditionslokale. Her fulgte hans vågne øje alt og alle, der passerede, og her fik høj og lav, rig og fattig, den samme modtagelse og gode råd med på vejen, ofte med vid og bid, men aldrig med nogen ond brod.

De utalte tusinder, der er kommet til ham med deres sorger og bekymringer og gennem årene har hentet råd, vejledning og økonomisk hjælp hos ham, vil, så længe de lever, i taknemmelig erindring bevare mindet om grænselandets store, gode søn.

Kr. Fromsejer.

MS

Jakob S. Schmidt, Rødding

Mandag den 10. august 1959 døde en kendt sønderjydske skolemand, pens. førstelærer Jakob Sørensen Schmidt, Rødding, på Gram sygehus i en alder af 75 år. Hans navn har i særlig grad været knyttet til Øster Lindet, hvor han gennem 30 år har øvet en tro-

fast lærergerning. J. S. Schmidt var født i Nyby, Læborg sogn, den 3. januar 1884; han dimitteredes i 1910 fra Skårup seminarium og virkede derefter som ung lærer i et årsvikariat i Astrup ved Aarhus, som enclærer i Søby, Kobberup sogn, i Ørum ved Daugård og som førstelærer i Sdr. Ring, hvorfra han i 1920 brød op, for straks ved genforeningen at overtage en lærergerning i Sønderjylland. Han kom til Øster Lindet skole og virkede her i førstelærerembedet, indtil han i 1950 blev pensioneret og derefter bosatte sig på Frøsvej i Rødding. Dermed var det dog

ikke forbi med hans virksomhed i den sønderjydske skole, han fortsatte med flid som vikar ved en række af omegnens skoler, især dog i Gånsager og Brørup og tillige en overgang ved danske skoler i Sydslesvig, bl. a. længere tid i Hattsted på den slesvigske vestkyst.

Sammen med sin hustru, fru Gyda Schmidt, skabte førstelærer Schmidt et hjem, der levede stærkt med i grænselandets danske opgaver, og med den flid og energi, der var et karaktertræk hos ham, fik han stunder til en indsats for forskelligt andet, der havde hans interesse. Han var stedlig tillidsmand for Grænseforeningen for Haderslev Vesteramt fra dens oprettelse i 1925 og indtil han i 1950 forlod Ø. Lindet. I en længere årrække var han formand for Rødding-Gram lærerkreds. Han har været leder af lærerkredsens vikarbureau, degn, kirkesanger, bibliotekar, sekretær i det sønderjydske lærerudvalg for Kronprinsesse Ingrid's feriehjem; i hele sin tid i Øster Lindet fra 1920 til 1950 var han formand for Øster Lindet sogns sygekasse og en overgang formand for Selskabelig forening i Øster Lindet, m. fl. tillidshverv.

Den hygge og gæstfrihed, der havde præget hjemmet i Øster Lindet, fulgte med, da J. S. Schmidt og hustru flyttede ind i deres villa i Rødning, hvor de hurtigt faldt godt til blandt nye venner. Efter J. S. Schmidts 75 års fødselsdag i nytåret 1959, som han kunne fejre endnu i sin fulde kraft, blev han angrebet af den sygdom, der tilsidst førte til en hurtig død. Sin interesse for skolearbejdet og sin optagethed af det danske arbejde i Syd-slesvig bevarede han usvækket til det sidste.

H. M.

Jørgen Sørensen, Fredensvang

Fredag den 14. august 1959 døde gårdejer Jørgen Jensen Sørensen, Fredensvang i Tyrstrup, 76 år gammel.

Jørgen Sørensen var født den 23. januar 1883 på gården Fredensvang, som han efter endt uddannelse ved landbruget overtog efter sin far, Thomas Sørensen. Opvokset i et nationalt bevidst hjem kom Jørgen Sørensen allerede i de unge år aktivt med i det nationale arbejde på egnen. Han var med i forarbejderne til rejsning af forsamlingshuset »Frej«, et af de første danske forsamlingshuse, der byggedes i Køllertiden. Selskabet »Frem«, hvis næstformand han var, indtil han afløste gårdejer Chr. Finnemann, Taarning, som formand, erhvervede den store grund, som forsamlingshuset »Frej« blev opført på, og det var ikke så lidt af en sejr, at grunden købtes af den tysksindede læge Jacobsen. Også forsamlingshuset »Frej« var Jørgen Sørensen i mange år formand for, indtil forsamlingshuset blev solgt til den nuværende vært, restauratør Riewe.

Med den smukke stemme, Jørgen Sørensen rådede over, blev han en virksom støtte for mandskoret i Tyrstrup, som han var aktivt medlem af fra starten i 1904 til 1933, da mandskoret afløstes af et blandet kor, hvor Jørgen Sørensen ligeledes lod sin stemme høre. Både i fremmedherredømmets tid og under krigen,

hvor korets danske sange vækkede håbet og styrkede troen ved møder og fester, var korets virke af uvurderlig betydning.

Fra 1921 til 1949 var Jørgen Sørensen formand for det store Tyrstrup Sogns Andelsmejeri. I mange år var han revisor og senere næstformand i Sønderjydsk Mejeriforening. Han var — ligeledes i en lang årrække — medlem af skolekommissionen og formand for skolenævnet. I 1935 blev han medlem af bestyrelsen for Den gensidige Brandforsikring for rørlige Ejendele fornemlig i Haderslev Østeramt, og fra 1942 til sin død var han formand for den ærværdige, i 1855 stiftede brandforsikring. Myndig og med lune ledede han forsikringens generalforsamlinger, og endnu i fjor stod han rank og ungdommelig for styret, ledende forhandlingerne med en friskhed og hukommelse, mange unge havde grund til at misunde ham. Ingen anede, at det var sidste gang han ledede generalforsamlingen. En måned før generalforsamlingen i år døde Jørgen Sørensen pludselig og uden forudgående sygdom.

Hans minde vil blive bevaret i ærbødighed.

N. P.-H.

T. Q. Jacobsen, Tønder

Amtsvandinspektør, civilingeniør Thomas Querling Jacobsen blev født den 18. marts 1889 som søn af møllecejer Lydik Jacobsen, Hellevad, og hustru Anna Christina, f. Jensen. Han afgang ved døden den 26. marts i år, få dage efter at være fyldt 70 år.

T. Q. Jacobsen blev student fra Ribe Katedralskole 1909 og begyndte derefter det polytekniske studium i København, men blev afbrudt heri af verdenskrigens udbrud i 1914, da han blev indkaldt til tysk krigstjeneste og måtte gøre hele krigen med, hvorunder han kom både til østfronten og vestfronten. Ved krigens slutning genoptog han sit studium og blev i 1921 bygningsingeniør. Straks efter blev han ansat ved det nyoprettede distriktskontor, som Hedeselskabet havde lagt til Tønder. Fra 1931 til 1954, da han på grund svagelighed trak sig tilbage, stod

han som leder af den kulturtekniske afdeling. Embedet som amtsvandinspektør under Tønder amt beklædte T. Q. Jacobsen til sin død. Disse ydre data danner rammen om et rigt virke, der især er kommet hele Vestslesvig til gode.

T. Q. Jacobsen har herigennem ydet en indsats i det praktiske genforeningsarbejde, der måtte følge efter 1920, et arbejde af stor betydning for de mange. Store arealer, der ved genforeningen var ubrugelige som landbrugsjord, har han i Hedeselskabets tjeneste fået afvandet og gjort produktive. Man kan her nævne, at T. Q. Jacobsen har arbejdet med Bredeådalens afvanding, med regulering af Brøns å fra Brøns mølle til havet og med de store områder omkring Arnå, Immervad å, Røddå og Gejlå.

En særlig indsats øvede T. Q. Jacobsen i forbindelse med planlægningen og bygningen af Røhmøddæmningen. Under de indledende drøftelser lavede han det skitseprojekt, der dannede grundlaget for nedsættelsen af Vadehavsudvalget af 7. maj 1936. T. Q. Jacobsen blev medlem af udvalget og udarbejdede sammen med distriktsingeniør Buhl og civilingeniør Ulrik Pedersen de endelige planer. Han havde ved siden af sit praktiske arbejde store historiske interesser; med glæde fortalte han den, der kom til ham for at få oplysninger, om arbejdet med digebygning og landvinding gennem tiderne. Men hans interesser gik langt videre til landsdelens historie i sin helhed, ligesom han var en mand med stærke kulturelle, nationale og politiske interesser. Stejl kunne T. Q. Jacobsen være, når han stødte på modstand i løsningen af en opgave, men han mødte sine medmennesker med en levende munterhed og venlighed — også i de senere år, hvor sorg og egen svaghed ramte ham. I 1956 mistede han sin hustru Emilie Jacobsen, der ved sin dygtighed og gennem flittigt arbejde satte præg på musiklivet i Tønder. I 1957 indgik han ægteskab med fru Eva Nygård. Der var mange her, der havde undt T. Q., som han ofte kaldtes, gode år i virke og hjem. Mindet om en god medborger vil leve hos dem, der kendte ham.

Knud Fanø.

Regering og folketing

Ministeriet: 9 socialdemokrater, 4 Radik. Venstre, 3 Retsforb.
(Folketingsvalget 14. maj 1957)

Statsminister: *H. C. Hansen*

Udenrigsminister: *Jens Otto Krag*

Finansminister: *Viggo Kampmann*

Forsvarsminister: *Poul Hansen*

Justitsminister: *Hans Hækkerup*

Arbejds- og boligminister: *Kaj Bundvad*

Trafikminister og minister for Grønland: *Kai Lindberg*

Socialminister: *Julius Bomholt*

Kirkeminister: *Bodil Koch*

Undervisningsminister: *Jørgen Jørgensen*

Økonomiminister og min. for nordiske anl.: *Bertel Dahlgaard*

Handelsminister: *Kjeld Philip*

Landbrugsminister: *Karl Skytte*

Indenrigsminister: *Søren Olesen*

Fiskeriminister: *Oluf Pedersen*

Minister u. p.: *Viggo Starcke*

Folketinget

(Folketingsvalget 14. maj 1957)

Socialdemokratiet	910.170 st.	70 medl.
Venstre	578.932 »	46 »
Konservative	383.843 »	30 »
Radikale Venstre	179.822 »	14 »
Retsforbundet	122.759 »	9 »
Kommunister	72.315 »	6 »
Uafhængige	53.061 »	0 »
Slesvigsk parti	9.202 »	1 »
Udenfor part. (Grønland 2, 1 færøing)	— »	3 »
	2.310.104 st.	179 medl.

Stemmetal i Sønderjylland

Socialdemokratiet	35.436 st.	3 medl.
Venstre	27.289 »	2 »
Konservative	16.436 »	1 »
Slesvigsk parti	9.202 »	1 »
Retsforbundet	6.453 »	1 »
Radikale Venstre	6.077 »	1 »
Uafhængige	2.321 »	0 »
Kommunister	1.153 »	0 »
	104.367 st.	9 medl.

Valgt i Sønderjylland

Socialdemokrater: *Andr. Hansen, P. Gorrsen, Jens D. Bladt.*

Venstre: *J. L. Mosbech, Ejnar Hansen.*

Konservative: *Lars Clausen.*

Slesvigsk parti: *Hans Schmidt.*

Retsforbundet: *Kr. Kristensen, St. Nustrup.*

Radikale Venstre: *Fr. Slipsager.*

Nationale foreninger og institutioner

SPROGFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.

Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skau, Nygård, Ø. Lindet, redaktør Morten Kamphövener, Aabenraa, rektor A. Fellberg Jørgensen, Tønder.

Årsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEEGNENS ARBEJDSUDVALG

Formand: Redaktør Morten Kamphövener, Snareved 7, Aabenraa, telf. 2 28 40.

Sekretær: Fru Marguerite Hahnemann, Storegade 5, telf. 2 12 36, efter kl. 16 telf. 2 21 49.

SKOLEFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander Hans Lund Tanderupgård pr. Ribe.

Næstformand: Gårdejer Svend Christensen, Burkal

Sekretær: N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Årsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEFORENINGEN

Kontor: Peder Skramsgade 5, I, København K.

Formand: fhv. præsident Holger Andersen.

Næstformand: Dommer F. Juhl, direktør V. Fischer, direktør K. Skat-Rørdam.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

DEN NORDSLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.

Næstformand: Fru Marie Thorup, Ø. Lindet.

Kasserer: Fru Karen Fink, Klindbjerg 1, Aabenraa.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN (D. N. U.)

Kontor: Kastanleallé 24 A, Sønderborg.

Formand: Kontorchef Sv. A. Hellesen, Sønderborg, telf. 2 30 41.

Næstformand: Assistent, frk. Astrid Due, Finsensvej 8 G., København F., telf. GO 89 38 y.

DANSK AMATØR TEATER SAMVIRKE

Formand: Forstander E. Hagelsø, ungdomsskolen, Vojens.

Sekretær: Overlærer Arne Aabenhus, Solbakken 10, Graasten.

Kasserer: Ingeniør J. Agerskov, Birkealle 12, Kolding.

Landssekretariat: Box 5, Graasten, telf. 5 11 03.

UNGDOMSFORENINGERNE

Aabenraa amts hovedkreds:

Formand: Kontrolassistent Peter K. Thomsen, Lillehave, Aabenraa.

Kasserer: Købmand Sv. Jacobsen, Frøpslev pr. Padborg.

(17 foreninger — 1.900 medlemmer).

Haderslev østeramts hovedkreds:

Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev.

Kasserer: Gårdejer Aksel Tang, Hytkjærgård pr. Marstrup.
(21 foreninger — 2.714 medlemmer).

Røddingegnens hovedkreds:

Formand: Gårdejer Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding.

Kasserer: Gårdejer Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram.
(13 foreninger — 2.216 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds:

Formand: Gårdejer Kristian Sibbesen, Gammelgab Mark pr. Broager.

Kasserer: Gårdejer Ph. E. Sibbesen, Gammelgab pr. Broager.
(17 foreninger — 3.727 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds:

Formand: Mejeribestyrer Carl Adolf Jessen, Øster Højst.

Kasserer: Lærerinde, fru Else Jensen, Ellehus skole, Jejsing.
(13 foreninger — 811 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del):

Formand: Lærer H. E. Andreasen, Vodder pr. Frifelt.

Kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk.
(8 foreninger — 920 medlemmer).

K. F. U. M. OG K. I SØNDERJYLLAND

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Lærer Lassen, Hoptrup Højskole.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Pastor Chr. Jessen, Agerskov.

Aabenraa-Tønder-kredsen:

Kredsformand: Kordegn Andersen, Aabenraa.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Forstander S. Peters-Lehm, Rinkenæs Ungdomsskole.

SØNDERJYDSK IDRÆTSFORENING

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa.

Sekretær og forretningsfører: Overassistent Gerh. Schmøkel, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gårdejer Claus Christensen, Lavensby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overassistent Gerh. Schmøkel, Haderslev.

Formand for skydeudvalget: Kaptajnpløjntant T. J. Sundvang, du Platzgade 1, Sønderborg.

Repræsentant for kvindegymnastik: Lærerinde, frk. Agnete Nielsen, Højer.

Repræsentant for folkedans: Førstelærer H. Flint, Daler.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.

Haderslev østeramt: Seminarlærer Marlus Riis, Haderslev.

Aabenraa amt: Lærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Sognepræst Erik Birklér, Nybøl.

Tønder amt: Lærer Knud Nielsen, Bredebro.

HADERSLEV VESTERAMT'S GYMNASIKFORENING

Formand: Højskolelærer Anders Sørensen, Rødding.

Kasserer: Frk. Johanne Poulsen, Rødding.

Formand for håndboldudvalget: Gårdejer Kristian Salling, Kastbjerg, Lintrup.

Formand for idrætsudvalget: Peter Petersen, St. Klovtoft, Jels.

Formand for dommerklubben: Valdemar Jacobsen, Skodborg J.

HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

Forretningsudvalg: Arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, formand, fuldmægtig Olav Christensen, Haderslev, kasserer, lærer Chr. Stenz, Aabenraa, sekretær.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske årbøger: Adjunkt Knud Fanø, Tønder, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Redaktionsudvalg for skriftrækken: Generalkonsul, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgård.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk månedsskrift: Viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder, lærer Chr. Stenz, Aabenraa, museumsinspektør H. Neumann, Haderslev.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens.

Sønderborg amt: Gårdejer Ernst Christensen, Asserballe.

Tønder amt: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup.

Aabenraa amt: Overassistent Holger Jacobsen, Aabenraa.

Sydslesvig: Pastor H. F. Petersen, Satrup, Angel.

DE SØNDERJYDSKE DANSKE SAMFUND

Formand: Amtskontorchef J. P. Caspersen, Aabenraa.

Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Rådhusstorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Adsbøl, Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og åbnings-tider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Rådhusgangen, telf. 2 25 66. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10—20, lørdag dog 10—19. Om sommeren 10—19, lørdag dog 10—16.

Rugkøbel bibliotek, telf. 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 15—20, tirsdag, torsdag og lørdag 15—17.

Børnebiblioteket, skolen bag rådhuset, telf. 2 25 66. Mandag og onsdag 13—19, tirsdag, torsdag og fredag 13—17, lørdag 13—15.

Augustenborg. Telf. 81. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.

Bov sogns bibliotek, Padborg, telf. 7 34 54. Udlån og læsesal: mandag og torsdag 13,30—17, tirsdag og fredag 13,30—20, onsdag 19—20, lørdag 10—13.

Broager. Mandag, onsdag og fredag 14—10 og 19—20.

Christiansfeld. Telf. 6 14 46. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.

Gram. Telf. 2 12 54. Tirsdag 19—21, fredag 16—18.

Graasten. Telf. 5 13 75. Sommer 1. 4.—30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20. Vinter 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18,30—20,30, samt onsdag eftermiddag 15—17.

Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 2 26 56. Udlån vinter: 10—19. Udlån sommer: 10—19, lørdag 10—14 (1. 5.—30. 9.). Læsesal vinter: 10—21. Læsesal sommer: 10—19, lørdag 10—14.

Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19. Lukket i juli.

Hoptrup. Telf. 7 53 11. Mandag 19—21.

Højer, kommuneskolen. Mandag 15—16, tirsdag 19,30—20,30, fredag 19—21.

Løgumkloster. Udlån vinter: Mandag og torsdag 19—21, torsdag 15—17. Udlån sommer 1. 4.—30. 9.: Mandag 19—21, torsdag 15—16. Læsesal vinter: 19—21, undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlånet.

Nordborg. Telf. 5 16 70. Tirsdag, onsdag og fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.

Røde kro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.

Rødding. Telf. 4 11 08. Mandag og onsdag 19,30—21,30, fredag 15,30—18.

Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 19—21.

Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2 26 31. Udlån 10—19, lørdag dog 10—14. Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—14. Sommer 1. 5.—31. 8.: 10—19, lørdag 10—14.

Børnebiblioteket: 14—18, undtagen lørdag.

Tinglev. Vinter 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 19—21, tirsdag og fredag desuden 16—18. Sommer 1. 4.—30. 9.: Samme dage 19—20, tirsdag og fredag desuden 16—17. Juli lukket.

Toflund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.

Tønder, Richtsensgade 10, telf. 2 12 06. Udlån og læsesal vinter: 10—20, lørdag dog 10—16. Sommer 1. 5.—30. 9.: 10—19, lørdag dog 10—18.

Børnebiblioteket: 14—17, lørdag dog 14—16.

Vojens. Mandag, tirsdag, onsdag, fredag 19—21.

SØNDERJYDSK LANDSARKIV, AABENRAA

Landsarkivar Frode Gribsvad. Arkivar P. Kr. Iversen.

Åben 9—12 og 13—16. Telf. 2 27 04.

Organisationer i Sydslesvig

SYDSLESVIGSK FORENING

Formand: Rektor Hermann Tyehsen, Flensborg-Mørvig, telf. Flensborg 5171.
Generalsekretær: Hans Ronald Jørgensen, Nørregade 76, Flensborg, telf. Flensborg 7821 og 7822.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING

Formand: Bibliotekar Fr. Mommsen, Flensborg, Lindeallé 1, telf. over rådhuset (8011).

Sekretær: Herm. Bornholdt, Flensborg, Nørregade 76, telf. 3153.

DANSK SKOLEFORENING, FLENSBORG

Formand: Redaktør L. P. Christensen, Flensborg, telf. 7855 og 5856.
Skoledirektør: Bernhard Hansen, Flensborg, Duborg-skolen, telf. 7455 og 2498.

DEN DANSKE KIRKE I SYDSLESVIG

Førstepræst: Provst A. Westergaard-Jacobsen, Flensborg, Wrangelgade 14,
telf 2925.

Sekretær: Erik Mathiesen. Kontor Wrangelgade 14, telf. 2925.

SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFORENINGER

Formand: Skoleleder Gerhard Wehlitz, Kappel, telf. 889.

Sekretær: Franz Wingender, Flensborg, Marlegade 20, telf. 5156.

FORNING FOR NATIONALE FRASHE

Formand: Fhv. landråd Johannes Oldsen, Lindholm, telf. Nibøl 325.

Sekretær: Christian Jensen, Villa Sønnichsen, Lindholm, telf. Nibøl 435.

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR SYDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, Flensborg Land.

Sekretær: Aage Sørensen, Storegade 2, Flensborg.

LANDBOFORENINGEN FOR FLENSBORG OG OMEGN

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, Flensborg Land.

Konsulent: Aage Sørensen, Jaruplund.

LANDBOFORENINGEN FOR SYDANGEL

Formand: Gårdejer Christen Hansen, Mølmark pr. Sørup.

Konsulent: Christen Møller, Sdr. Brarup.

LANDBOFORENINGEN FOR HUSUM OG OMEGN

Formand: Gårdejer Hermann Lorenzen, Kollundmark pr. Haselund.

Konsulent: Bahne Koch, Husum, Adolf Menge Str. 3.

LANDBOFORENINGEN FOR EIDERSTED

Formand: Gdr. Otto Andresen, Volleswiek pr. Garding.

Konsulent: Bahne Koch, Husum, Adolf Menge Str. 3.

SYDTØNDER AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Hans Thaysen, Fresenhagen pr. Læk.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen, Nibøl, Hauptstr. 2.

DEN NORDFRISISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum pr. Lindholm.

Konsulent: dr. agro. Mathias Schmidt-Tychsen, Bahrenhof pr. Nibøl.

LANDBOFORENINGEN FOR GOTTORP AMT

Formand: Gårdejer Claus Buck, Christiansholm, Rendsborg.

Konsulent: Henning Jensen, Schleistr. 40, Slesvig.

HANDVÆRKET'S FÆLLESREPRÆSENTATION I SYDSLESVIG

Formand: Malermester Alfred Albertsen, Flensborg, Lyksborggade 120,
telf. 4742.

Sekretær: Hellmut Tiedemann, Flensborg, Bismarcksgade 40.

DEN SLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Margrethe Lorenzen, Valsbøl, telf. Skovlund 461.

Konsulent: Frk. Myrup Andersen, Harreslevmark, telf. Flensborg 3395.

DE SYDSLESVIGSKE HUSMODERFØRENINGER

Formand: Fru Ellen Jensen, Flensborg, Frederiksdal 40, telf. 2759.

Konsulent: Frk. Helga Koldborg, Bismarcksgade 44, Flensborg.

DET SYDSLESVIGSKE SUNDHEDSRÅD:

Formand: Rådmand S. Münchow, Flensborg, Rude 34, telf. 4890.

Sekretær: Keuchel, Skovgade 41, telf. Flensborg 3118.

DANSK LÆRERFØRENING, SYDSLESVIG

Formand: Vakant.

Næstformand: Adjunkt P. Thorup Nielsen, Flensborg, Nørreallé 1.

SYDSLESVIGSKE FOLKEKOR

Formand: Skoleleder Aage Primdal, Kollund.

SYDSLESVIGSK STUDIE- OG HJÆLPEFOND

(»Arveprins Knuds Kollegium«), Jacobys Allé 13, København V., telf. Eva 3347.

Formand: Afdelingschef William S. Rasmussen.

Undervisning

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

Danebod Højskole, Fynshav, Als. Forstander Gunner Rasmussen.

Graasten Landbrugsskole. Forstander Karlskov Jensen og L. Lauridsen.

Hoptrup Højskole, Hoptrup. Forstander P. H. Lauritsen.

Rødning Højskole, Rødning. Forstander Fog Pedersen.

Rønshoved Højskole, Rinkenæs. Forstander Hans Haarder.

Telf. Hokkerup 5 87 30.

Idrætshøjskolen i Sønderborg. Forstander A. Søgaard Jørgensen.

Telf. Sønderborg 2 18 48.

EFTERSKOLER

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander Agnete Tang.

Hoptrup Efterskole, Hoptrup. Forstander P. H. Lauritsen.

Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.

Sundeved Ungdomsskole. Forstander Aage Rasmussen.

Rens Efterskole, St. Jydeved. Forstander Arne Eg Larsen.

Rinkenæs Ungdomsskole. Forstander G. Peters-Lehm.

Sommersted Ungdomsskole. Forstander M. Linderoth.

Højer Ungdomsskole. Skolen for unge piger, vinter og sommer.

Forstander Carla Schibler.

Vojens Ungdomsskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.

HUSHOLDNINGSSKOLER

Als Husholdningsskole, Vollerup. Forstander Johanne Hansen.

Graasten Husholdningsskole, Graasten. Forstander Olga Reppel og

Ebba Drewes.

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer)

I. Statsinstitutioner

STATENS JORDLOVSUDVALG

Kontor: Sct. Annæ Plads 19, København K.

Formand: Gårdejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershåb, Brovst.

Administrationschef: T. H. Knare.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Gårdejer Einar Simonsen, Flotvigård pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsråds kredse:

Folketingsmand Fr. W. Telchert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Konsulent: Civillingeniør Th. Claudt Westh, Tønder.

JORDFORDELINGSKOMMISSIONERNE

Jordfordelingskommissionen for 9. område, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Formand: Gårdejer E. Simonsen, Flotvigård pr. Øsby.

Medlemmer: Gårdejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup, og husmand Johs. Petersen, Halk.

Dommer: Sigud Andresen, Haderslev.

Jordfordelingskommissionen for 10. område, omfattende Tønder og Aabenraa amtsråds kredse:

Formand: Fhv. folketingsmand Fr. W. Telchert, Søgaard pr. Kliplev.

Medlemmer: Gårdejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg pr. Tørsbøl, og amtsrådsmedlem Lauritz Lindrum, Hjemsted pr. Skærbæk.

Dommer: H. Fogb, Tønder.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

KOMMISSIONER ANG. OPRETTELSE AF HUSMANDSBRUG, ARBEJDERBOLIGER m. m.

Formænd: Haderslev amt: Gårdejer Viggo Larsen, Skodborg.

Aabenraa amt: Gårdejer Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Sønderborg amt: Husm. Jørgen Clausen, Himmarnk, Svenstrup, Als.

Tønder amt: Gårdejer Axel Lund, Sdr. Sejerslev pr. Højer.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSELSKAB Rollighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Forstander Johs Ridder, (R), Det landøkonomiske Driftsbureau, Gl. Kongevej 127, København V.

Kontorchef: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet: Forstander Fr. Helck, St. Jyndeved, og forstander L. Lauridsen, Graasten.

DET DANSKE HEDESELSKAB

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, Tjele pr. Ørum
(Sønderlyng)

Direktør: Fr. Helck, Viborg.

Mose- og engafdeling: Afdellingsleder C. V. Schledermand Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Bestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i Tønder: Bestyrer J. P. Knudsen.

Distriktskontor i Aabenraa: Bestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling: Afdellingsleder F. Ebert, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsingenlør A. Fredborg.

Fillalkontor i Tønder: Afdellingsingenlør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdellingsleder B. Stenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider Kr. Fromsejer, Skærbæk.

LANDBRUGSRADET

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Gårdejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.

Direktør: N. Kjærgaard.

LANDBOFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Axelborg, København V.

I formandsskabet: Gårdejer Hans Pinstrup og forstander Johs. Larsen.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk,
Aabenraa, gårdejer Aksel Petersen, Rørkær pr. Jejsing, og gårdejer Chr.
Speggers, Mjang.

FORENINGEN AF JYDSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Gårdejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.

I bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, og
Axel Petersen, Rørkær, Tønder. Sekretær J. K. Haugaard.

FELLESLANDBOFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, Vester Soltrup.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte
fællesledelsers formænd.

Husdyrbrugskonsulenter: Jørgen Frank, Lysmose, Nordborg, Kr. Dahlgaard
Jensen, Vester Soltrup, og B. Vinge Madsen, Vojens.

1. DEN NORDSLESVIGSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Ejnar Hansen, Hjerling pr. Rødding.

Sekretær: Gårdejer Knud Knudsen, Jels.

Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten, Niels Lassen; i samarbejde med
egnens husmandsforening havebrugskonsulent Arne Knudsen og husdyr-
brugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding og Omegns
og Kolding Herreds Landboforening maskinkonsulent Henry Ubbesen,
bygningkonsulent Aage Beldringe, Kolding.

2. HADERSLEV AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Sekretær: Gårdejer E. Boesen, Stubbom, Fjelstrup.

Konsulenter: Fr. P. Nielsen, Ladegård pr. Haderslev, og P. R. Madsen, Haderslev, Andreas Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug), C. Hansen, Haderslev (regnskab), husholdning: frk. Ingrid Petersen,*) Virkelyst 1, Haderslev, telf. 2 15 69. (2135 medlemmer).

3. NR. RANGSTRUP HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Sekretær: J. Have, Toftlund.

Konsulenter: Th. Petersen (husdyrbrug), K. Harms (regnskab), J. Have (planteavl).

4. AABENRAA AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær: Carl Poulsen, Rødekro.

Konsulenter: C. Poulsen, Rødekro, (planteavl), E. Larsen, Rødekro, (fodring), P. Mølgaard, Aabenraa, (regnskab). (900 medlemmer).

5. VIS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup pr. Tørsbøl.

Konsulenter: N. A. Drewsen, Hokkerup (planteavl og ungdomsarb.), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. (400 medlemmer).

6. DEN SUNDEVEDSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Sekretær: Gårdejer Viggo Alexandersen, Vanggård, V. Soltrup.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Soltrup (planteavl), Hans Bruun, Østerbakke 14, Broager (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (425 medlemmer).

7. ALS NØRHERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Jacob Jørgensen, Brandsbøl.

Sekretær: Gårdejer Frederik Jacobsen, Nørrelykke, Nordborg.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Soltrup (planteavl), Hans Bruun, Østerbakke 14, Broager (husdyrbrug), H. Frederiksen, Nordborg (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (230 medlemmer).

8. DEN ALSISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.

Sekretær: Gårdejer Jørgen Vehl, Tandsveel, Over Tandslet.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Soltrup (planteavl), Hans Bruun, Østerbakke 14, Broager (husdyrbrug), P. J. Hansen, Hørup (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Else Hansen, Rødekro (husholdning). (440 medlemmer).

9. DET BLANDEDE DISTRIKTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels N. Lund, Vester Gammelby pr. Højer.

Sekretær: Claus Clausen, Svenstrup, Bredebro.

Konsulenter: L. Nørgaard, Bredebro (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), K. P. Kristensen, Tønder (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), frk. Aase Gudiksen, Tønder (husholdning).
(700 medlemmer).

10. SLOGS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Sekretær: Gårdejer Hans Schuck, Ravsted.

Konsulenter: Laust Aalling, Bylderup Bov (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug).
(400 medlemmer).

11. LANDBOFORENINGEN FOR LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Gårdejer Nis Evardsen, Løgumkloster.

Sekretær og kasserer: Gårdejer Hans Nissen, Nørre Løgum pr. Løgumkloster.

Konsulenter: Hans Jepsen, Løgumkloster (planteavl), Alfred Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug).
(320 medlemmer).

12. LANDBOFORENINGEN FOR SKÆRBÆK OG OMEGN

Formand: Gårdejer P. Thyssen, Aved pr. Frifelt.

Sekretær: Gårdejer Johs. Hamann, Haved, Rejsby.

Konsulenter: P. V. Johnsen, Skærbæk (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug).
(419 medlemmer).

LANDWIRTSCHAFTLICHER HAUPTVEREIN F. NORDSCHLESWIG

Formand: Gårdejer Chr. Diederichsen, Haderslev.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, Aabenraa.

Konsulent: M. N. Bruhn, Aabenraa (planteavl). (1480 medl. i 8 foreninger).

HUSHOLDNINGSFORENINGER

DET SØNDERJYDSKE HUSHOLDNINGSSUDVALG

Formand: Fru Kirstine Hinrichsen, Trøjborg pr. Visby.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

HADERSLEV AMTS LANDBOHUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Marie Kortbeck, Auslet pr. Fjelstrup.

Konsulent: Ingrid Petersen, Haderslev.

NR. RANGSTRUP HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Henny Birk, Vestergård, Arrild.

Konsulent: Jørgine Frank-Jensen, Aabenraa.

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorteres under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

LØGUMKLOSTER OG OMEGNS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Asta Fredsted, Landeby pr. Løgumkloster. (220 medlemmer).

DET BLANDEDE DISTRIKTS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Anna Jensen, Daler.

Konsulent: Frk. Gudiksen, Tønder. (854 medlemmer).

DE SAMMENSLUTTEDE HUSHOLDNINGSFORENINGER I AABENRAA OG SØNDERBORG AMTER

Formand: Fru Ruth Nissen, Skelbækgård.

Konsulent: Jørgine Frank-Jensen, Aabenraa, Flensborgvej, telf. 2 13 41.

SLOGS HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Anna Rud Bentholt, »Grønvang« pr. Jejsing.

Konsulent: Frk. Aase Gudiksen, Leosallè 42, Tønder, telf. Tønder 2 25 77.
(550 medlemmer).

HUSMANDSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Axeltorv 1, København V.

Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej, Slagelse.

I bestyrelsen bl. a.: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov.

Anders Schmidt afløstes 1. 4. 1958 af husmand Johs. Pedersen, Røglind, No.
Sekretariatets chef: Kaare Milthers, København.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Johs. Bjergsgade 5, Aarhus, telf. 2 34 99.

Formand: E. Vestbo, Brosbøl pr. Tarm.

I bestyrelsen: Husmand Broder Brodersen, Rufas, Avnbøl.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

DE SAMV. SØNDERJYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand J. T. Jensen, Agerskov.

Sekretær, kasserer og konsulent i planteavl: A. Laisen, Bjerningrød pr.
Haderslev.

Konsulenter: (Se enkeltforeningerne).

AABENRAA AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Konsulenter: O. A. Mortensen, Gram (husdyrbrug), Erik Christensen, Løgum-
kloster (ungdomsarbejde), fru M. Dahl Nielsen, Simmerstedvej 117,
Haderslev (husholdning). (70 medlemmer).

TØNDER AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jakob Thomsen, Nolde, Bylderup Bov.

Sekretær: Martin Christensen, Overby Vestermark, Døstrup.

Konsulenter: Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), Alfred Pedersen, Hjord-
kær (fjerkræ), Erik Christensen, Løgumkloster (ungdomsarb. og plante-
avl), fru Mary Dahl Nielsen, Haderslev (husholdning).
(1245 medlemmer).

HADERSLEV VESTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Sekretær: Husdyrbrugskonsulent A. Mortensen, Gram.

Konsulenter: H. P. Foglmann, Rødding, og Th. Pedersen, Toflund (husdyrbrug), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (1200 medlemmer).

HADERSLEV ØSTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Johs. Petersen, Halk, Hejsager.

Sekretær: Theodor Larsen, Høkkelbjerg, Christiansfeld.

Konsulent: Andr. Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug). (1277 medlemmer i 18 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Broder Brodersen, Rufus, Avnbøl.

Konsulenter: Erik Knudsen, Broger (planteavl), Hans Bruun, Østerbakke 14, Broger, og Peter Nielsen, Kirke Hørup (husdyrbrug), frk. D. Danielsen, Over Tandslet (husholdning). (1672 medlemmer i 24 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENING og KREDSFORENINGEN SØNDERJYDEN

Formand: Husmand, sognerådsformand Broder Brodersen, Rufus, Avnbøl. Telf. 109.

Konsulenter: Peter Nielsen, Kirkehørup, telf. 74, (husdyrbrug). Erik Knudsen, Broger, telf. 258, (planteavl). Dilde Danielsen, Tandslet, telf. 4 77 10, (husholdning). (24 foreninger. 1700 medlemmer).

KVÆGAVLSFORENINGER

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE AF KVÆGAVL

Formand: Gårdejer Jakob Ravn, Olufsmilde, Slimmersted.

Konsulenter: Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens.

11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstlig sædooverføring = 45.000 køer. 95 kontrolforeninger, omfattende 3.800 besætninger med ialt 42.000 køer.

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE FOR AVLEN AF RØDT DANSK MALKEKVÆG

Sønderborg-kredsen

Formand: Gårdejer Jakob Møller, Vester Sottrup.

Konsulent: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup.

Fællesledelsen omfatter 24.000 køer. Sønderborg Kvægavlsforening har ca. 3.000 medlemmer og godt 33.000 behandlede køer samt 47 kontrolforeninger med godt 21.000 køer.

SØNDERJYDSK AVLSFORENING FOR SORTBROGET DANSK MALKEKVÆG

Formand: Gårdejer Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.

183 medlemmer. 3.500 køer.

HESTEAVLSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HESTEAVLSFORENINGER

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Røddrup pr. Randers.

Næstformand: Gårdejer Mads Thuesen, Anset pr. Fjelstrup.

FJERKRÆAVL

FÆLLESUDVALGET FOR FJERKRÆAVLEN I SØNDERJYLLAND

Arbejdsområde i samtlige sønderjydske landbo-, husmands- og fjerkræ-avlerforeninger.

Formand: P. J. Buchard, Klipleve.

Konsulent: Alfred Pedersen, Nybøl pr. Hjordkær.

SLAGTERIER

DE SAMVIRKENDE DANSKE ANDELS-SVINESLAGTERIER

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier og 20 hl-virksomheder).

Formand: Forstander Johs. Dons Christensen, Ladelund pr. Brørup.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

SLAGTERIER I NORDSLESVIG

ANDELSLAGTERIER

Anbenraa:

Formand: Gårdejer J. P. Møller, Søstgård pr. Rødekro.

Direktør: Fr. Johansen.

A/S Bylderup Bov og Omegns Eksportslagteri.

Direktør: Enderlein.

Graasten:

Formand: Joh. Phillipsen, Lundtoftbjerg.

Direktør: H. Thede Bossen.

Rødding:

Formand: Gårdejer R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødding.

Direktør: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.

A/S Skærbæk og Omegns Eksportslagteri, Skærbæk.

Direktør: Scherrebæk.

Sønderborg:

Formand: Forpagter Chr. Nissen, Vester Soltrup.

Direktør: O. F. Bagge.

Tønder Andelsslagteri.

Formand: Gårdejer Knud Madsen Knag, Østerende pr. Ballum.

Direktør: Holger Andresen.

Vojens:

Formand: Gårdejer Jørgen Fallesen, Tørning pr. Hammelev.

Direktør: Th. Mossing Jensen.

A/S J. D. Koopmanns Svineslagteri, Haderslev.

Direktør: A. Blum Hansen.

D. L. K.

Aabenraa afdeling:

Formand: Gårdejer H. Steffensen, Smedager.
Salgsleder: Gårdejer V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjordkær.
Bogholderi: Aabenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gårdejer Jakob Fromm, Grarupgård pr. Haderslev.
Salgsleder: Gårdejer Chr. Enemark, Ryesmøllevej 10, Haderslev.
Bogholderi: Andelsbanken.

Tønder afdeling:

Formand: Gårdejer Johs. Petersen, Vestermark, Abild.
Salgsledere: Jørgen Petersen, Døstrup, Nikolai Detlefsen, Højer,
Lorenz Johansen, Bredevad.
Bogholderi: V. Christlansen, Strucksallé, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Gårdejer Chr. Nissen, Vester Soltrup.
Salgsleder: Direktør O. Bagge, andelsslakteriet.
Bogholderi: Sønderborg Andelsslakteri.

MEJERIFORENINGER

DE DANSKE MEJERIFORENINGERS FÆLLESORGANISATION

Kontor: Rådhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Direktører: T. Mathiassen og P. Koek Henriksen.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE MEJERIFORENINGER

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
SØNDERJYDSK MEJERIFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Sekretær og kasserer: Statskonsulent Johs. Jensen, Aabenraa.
(102 mejerier).

SØNDERJYDSK SMØREKSPORTFORENING, VOJENS

Formand: Gårdejer Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg.
Direktør: Sophus Thomsen, Haderslev.
(42 mejerier).

SØNDERJYDSKE LANDMÆNDS ANDELS SMØREKSPORTFORENING, SØNDERBORG

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Direktør: S. Høygård Petersen, Sønderborg.
(43 mejerier).

DANSK MEJERISTFORENING

Kontor: Vindegade 74, Odense.

Formand: Mejeribestyrer L. Laursen, Moselund pr. Randers.
Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskreds: Formand: Mejeribestyrer K. Frosch, Røde kro.

Haderslev amtskreds: Formand: Mejeribestyrer O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskreds: Formand: Mejeribestyrer Korsholm Petersen, Ketting.

Tønder amtskreds: Formand: Mejeribestyrer P. Petersen, Løgumgård,
Løgumkloster.

III. Handelsorganisationerne GROSSERER-SOCIETETETS KOMITE, BØRSEN

Formand: Direktør, cand. polit. C. V. Jernert, København.

PROVINSHANDELSKAMMERET

Formand: Konsul Hans Muus, Odense.

Kammermedlem: Købmand Alfred Johansen, Graasten.

Sekretariat: Ved Stranden 2, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårdsgade 45, Aarhus.

HANDELSFORENINGERNE I SØNDERJYLLAND

Handelstandsforeningerne i

Haderslev: Formand: Fabrikant M. Schaumann.

Aabenraa: Formand: Direktør M. Mortensen.

Graasten: Formand: Købmand Alfred Johansen.

Sønderborg: Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder: Formand: Boghandler J. N. Jepsen.

Toflund: Formand: P. A. Lautrup.

DE SAMVIRKENDE KØBMANDSFORENINGER I DANMARK

Formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorganisationen for Jylland, formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder De samvirkende sønderjydske Købmandsforeninger, formand:

Købmand Chr. Degn, Sønderborg.

Haderslev og omegn:

Formand: Henrik Sørensen, Haderslev.

Midtsønderjyllands Købmandsforening:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toflund.

Aabenraa og omegn:

Formand: Købmand Poul Thomsen, Krusaa.

Graasten og omegn:

Formand: Købmand Georg J. Jessen, Trappen, Graasten.

Tønder Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening:

Formand: Købmand Werner Petersen, Vestergade 24, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening:

Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand H. Slevtzen, Ketting.

BRUGSFORENINGERNE

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Professor, dr. oec. P. Nyboe Andersen, København.

Førstedirektør: cand- polit Ebbe Groes, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laur. Nielsen, Buskmose, Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: E. Skovmand, Sønderborg.

Ialt 1909 brugsforeninger. Heraf i Sønderjylland 70 foreninger.

IV. Håndværk og industri

HÅNDVÆRKSRÅDET

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Oldermænd, skråddermester Poul Persson, R., DM. p.p., København.

I bestyrelsen: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa, tømrermester Chr. Jensen, Bolderslev.

HÅNDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENINGER I SØNDERJYLLAND

Aabenraa Haandværker- og Industriforening:

Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og Omegns Haandværkerforening:

Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening:

Formand: Glarmester Alnor.

Haderslev Haandværkerforening:

Formand: Murermester Johs. Hansen. Telf. 2 23 68.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening:

Formand: Bygmester Peter Villadsen.

Tønder Haandværkerforening:

Formand: Vulkanisørimester Rasmussen, Tønder. Telf. 2 14 53.

Håndværkerskolen, Sønderborg. Forstander: Folmer Stevns.

Telf. 0 44—2 32 44.

V. Kreditinstitutioner

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

Kontor: Austrupvej, Haderslev.

Direktion: P. A. Callø, M. Thuesen, H. Bayer.

Repræsentantskabet: Formand: gårdejer J. Ravn, Simmersted, næstformand: murermester Johs. Hansen, Haderslev, gårdejer M. Refslund Poulsen, Bovlund, gårdejer H. M. Boesen, Søndernæs, gårdejer Hans Lyek, Varnæs, fhv. landdagsmand Nils Nissen, Aabenraa, gårdejer Claus Clausen, Havnbjerg, gårdejer I. H. Østergaard sen., Gabøl, gårdejer Asmus A. Lyek, Vlbøge, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, gårdejer N. Petersen, Rørkær, husmand Hans Carl Petersen, Halk, gårdejer Laue Frederiksen, Sillerupgård, købmand A. Hundevadt, Haderslev, gårdejer Haakon Fink, Brændstrup, gårdejer P. Heisel, Kassøgård, købmand Chr. Muusmann, Bylderup, borgmester Erik Jessen, Aabenraa.

VEST- OG SØNDERJYDSK KREDITFORENING

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundesen.

Formand for repræsentantskabet: Gårdejer E. Puggaard, Puggård pr. Gjording.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Gårdejer Fedder Mathiesen, Randerup, gårdejer Poul Outzen, Ellum, og gårdejer Peter Nielsen Petersen, Oxlundgård, Harreby pr. Fole.

JYDSK GRUNDEJER KREDITFORENING, HERNING

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, O. Nielsen.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Blehl, Gransten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Timmermann, Gram, for Haderslev amt.

NY JYDSKE KJØBSTAD-CREDITFORENING, AARHUS

Direktion: Landsretssagfører Otto Larsen, adm. direktør, arkitekt, m.a.a.
Ejnar Poulsen og exam. jur. J. Juul-Nielsen.

Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.
Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, direktør
J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør
H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

JYDSK HYPOTEKFORENING

Kontor: Aarhus

Direktion: Direktør, landsretssagfører Smedegaard-Andersen, Herning, arkitekt Jep Fink, Aabenraa, landsretssagfører Holg. Nielsen, Marlagar.

KREDITFORENINGEN AF EJERE AF

MINDRE EJENDOMME PAA LANDET I JYLLAND

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør.

Medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær
pr. Varnæs, Evald Lorenzen, Skærbæk.

HYPOTEKLAANEFONDEN

Kontor: Ribelandevej 6, Tønder.

Direktør: P. Hinrichsen.

Bestyrelse: Dommer H. H. Stegmann, formand, og forpagter H. Linnet,
Møgeltønder.

LAANEKASSEN FOR SØNDERJYLLAND

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: Adm. direktør Olrik Jensen, overretssagfører Axel Hulegaard.

Bestyrelsen: Generaldirektør K. Korst, formand, kammerherre, dr. A. V. Karberg, og fra Haderslev østeramt: Kreditforeningsdirektør Callø, formand, medlem af Iigningsrådet Andreas Frils, Vonsbæk, og folketingsmand Simon From, Bygvraa. Fra Haderslev vesteramt: Gårdejer Refslund Poulsen, formand, gårdejer Aage Schmidt, Faarkrog, sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding. Fra Aabenraa amt: Gårdejer Chr. Christensen, Rødebro, gårdejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg. Fra Sønderborg amt: Amtsrådsmedlem Anders Schmidt, Faverholm, formand, gårdejer Chr. Schmidt, Dybbølsten, sparekassedirektør P. Blomgren, Nordborg, og amtsrådsmedlem F. Johansen, Basaa. Fra Tønder amt: Sparekassedirektør V. Beyer, Tinglev, fhv. folketingsmand Alfred Kristensen, Bylderup Bov, skyldrådsformand Chr. Hansen, Visby.

LANDEVÆRNET

Kontor: Tinglev.

Formand: Gårdejer Hans Andersen, Kongsbjerg.

Næstformand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

Sekretær: Gårdejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg.

Forretningsfører: Sparekassedirektør V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Må jages hele året:

Egern, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (på øerne dog fredet fra 1. marts til 31. juli), ræv, sæler og væseler.

Må jages til følgende tider:

Råbuk og sikahjort	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Dåhjort og kronhjort	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Rå og sikahind	1. okt.—31. dec.
Dåhind, kronhind og disses kalve ..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmår og flagermus.

FUGLE

Må jages hele året:

Gråspurv, husskade, krage, råge og alle vildgæs (undtagen bramgås og kanadisk gås, der er totalfredet, samt grågås, der kun må jages fra 1. august—31. december).

Må jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmåger og skarver	1. aug.—30. april
Blisgås	1. aug.—31. dec.
Regnsponer	1. aug.—31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), grågås, huldue, ringdue, skovskade, vade-fugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Måger (undtagen havmåger) og tafeland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, spurvehøg og musvåge (alle andre rovfugle er totalfredet)	1. nov.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.
Fasanhaner	1. okt.—31. dec.
Fasanhøner	21. okt.—31. nov.

Dykænder (undtagen ederfugl, der kun må jages fra 1. sept. til 31. jan., rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun må jages fra 18. sept. til 31. jan. og taffeland, der kun må jages fra 1. august til 31. jan.)	1. sept.—28. febr
Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevåge, kjover, lappedykkere, lommer, alm. musvåge, skalleslugere, stormfugle, sjagger, solsort og andre drosler	18. sept.—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april

Totalfredet: Bramgås, gravand, gøg, kanadisk gås, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altså alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvåge og ørne; dernæst rødhoved and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppelhøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vendehals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) må fra motorbåd ikke jages fra 31. maj—1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele året.

Iøvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

UNDTAGELSER

Øen Als:

Fasanhøner totalfredet.

Ribe amt:

Fasanhøner fredes i årene 1959 og 1960.

Ringkøbing amt:

Fasanhøner fredes i året 1959.

Fasanhaner fredes fra 1/10 til og med 14/10 i året 1959.

Rømø:

Råvildt fredes i året 1959.

Vejle amt:

Fasanhøner fredes i året 1959.

De sønderjydske landsdele:

Harer må først skydes fra 15. okt. til 18. dec.

På Als dog først fra 1. dec.

FREDNINGSTIDER FOR FERSKVANDSFISK

Gedde	40	cm	ingen
Laks	40	cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40	cm	1. okt.—31. marts
Søørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25	cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40	cm	1. maj—31. maj
Ål	34,5	cm	ingen
Helt og Snæbel	35	cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9	cm	1. okt.—31. juli
— han	9	cm	1. okt.—31. marts

For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemål, regnet fra snudespids til halefinsens spids (totallængde).

Ål	345	mm
Laks	400	mm
Havørred	400	mm
Helt	350	mm
Snæbel	350	mm
Gedde	400	mm
Bækørred	250	mm

I MERE END 50 ÅR

Specialfabrik for
køleanlæg og iskremmaskiner

BRØDRENE
GRAM A/S
VOJENS

**DEN NORDSLESVIGSKE FOLKEBANK
GRAASTEN BANK
HADERSLEV BANK
FOLKEBANKEN FOR ALS OG SUNDEVED
TØNDER LANDMANDSBANK**

5

**naturlige sønderjyske
bankforbindelser . . .**

PORTO-TAKSTER

INDLANDET

Breve indtil 50 g	frankerede	30 øre
over 50—250 g	—	40 »
over 250—1 kg	—	80 »
Brevkort, enkelte	—	20 »
med betalt svar	—	40 »

Tryksager indtil 50 g		12 øre
over 50—250 g		20 »
over 250 g —1 kg		60 »
do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.		

Vareprøver og blandede forsendelser		
indtil 50 g	frankerede	12 øre
50—250 g	—	20 »
250—500 g	—	60 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg koster 60 øre. 45×20×10 cm
Rulleform 45×15 cm. *Må ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal påtegnes »brevpakke«.*

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 50 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden den almindelige porto erlægges 30 øre. På konvolutten skal der stå: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.
Søndagsbreve udbringes *kun i postkontorenes bydistrikter* og ved enkelte postekspeditioner.

Værdibrev, beløb indtil 1000 kr.	70 øre	
Beløb 1000—2000 »	80 »	}
Beløb 2000—3000 »	90 »	
Beløb 3000—4000 »	100 »	
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.		

Pakker. Største vægt 50 kg, største mål som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- eller stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	Fjernzone-	Nærzone
	porto	porto
indtil 1 kg	80 øre	70 øre
over 1—3 „	100 „	70 „
„ 3—5 „	120 „	90 „
„ 5—6 „	170 „	170 „
for hvert kg mere, yderligere	50 „	50 „

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. områder:

Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende øer —
— Bornholm — Fyn med omliggende øer.

Jylland er delt i 6 zoner ved linier fra øst til vest; der gælder her nærzoneporto, når afsendelsesposthus og adresseposthus enten er beliggende i samme zone eller i 2 nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende øer og de to sydligste zoner i Jylland indbyrdes nærzoneporto. Læsø har samme nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland fås ved henvendelse på posthusene.

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 70 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For *anbefaling* af pakker betales yderligere 50 øre; anbefalede pakker skal forudfrankeres.

Itpakker: Foruden den sædvanlige porto 2 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

<i>Postanvisninger.</i>	Beløb indtil 10 kr.	40 øre
	„ 10—100 „	60 „
	„ 100—300 „	70 „
	„ 300—1000 „	80 „
<i>Indbetalingskort (Giro)</i>		30 „

<i>Postoprævninger.</i>	Beløb indtil 25 kr.	90 øre
<i>og postindkasseringer.</i>	„ 25—100 „	100 „
	„ 100—300 „	110 „
	„ 300—1000 „	150 „

På *postgiroblanketter* indtil 1000 kr. samme takst som ovenfor.
Over 2000—10.000 kr. 60 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	150 øre pr. 5 kg	6 kr.*)
Andre forsendelser	100 øre	5 »

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte.

UDLANDET

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil 20 g	30 øre	60 øre	Største vægt
250 g	40 »	pr. overskydende	2 kg
500 g	80 »	20 g 35 øre	
Breve over 500 g	takseres		
som til øvrige udland	efter hele vægten.		
Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre	
m. svar	40 »	70 »	
Tryksager, indtil 50 g	12 »	pr. 50 g 12 »	
» » 250 g	20 »		3 kg
» » 1000 g	60 »		(en enkelt bog dog 5 kg)

Særlig grænseporto**) til Tyskland. Brevkort og breve indtil 20 g : 30 øre.

Udlandspakketakster: Spørg postkontoret.

Banepakker

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, når de er påklæbet banemærker, som nedenstående skema viser:

Pakker og vægt	Befordringsafstand	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg	90 øre	120 øre
over 5 kg » 10 kg	150 »	200 »
» 10 kg » 15 kg	200 »	275 »
» 15 kg » 20 kg	250 »	350 »
» 20 kg » 25 kg	300 »	425 »

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

**) Om grænseportoområdets udstrækning spørg postkontoret.

Drægtigheds - kalender

Flinder parring sted	kan fødslen ventes hos			Flinder parring sted	kan fødslen ventes hos		
	hoppe	ko	so		ko	får	so
1. 1.	2. 12.	7. 10.	23. 4.	1. 7.	7. 4.	30. 11.	23. 10.
5. 9.	6. 10.	11. 15.	27. 1. 5.	5. 9.	11. 15.	4. 12.	27. 31.
13. 17.	14. 18.	19. 23.	5. 9.	18. 17.	19. 23.	8. 16.	5. 11. 9.
21. 25.	22. 26.	27. 31.	13. 17.	21. 25.	27. 1. 5.	20. 24.	13. 17.
29. 2.	30. 3. 1.	4. 11.	21. 24.	29. 2. 8.	5. 8.	28. 1. 1.	21. 24.
6. 10.	7. 11.	12. 16.	28. 2. 6.	6. 10.	12. 16.	5. 9.	28. 2. 12.
14. 18.	15. 19.	20. 24.	6. 10.	14. 18.	20. 24.	13. 17.	6. 10.
22. 26.	23. 27.	28. 2. 12.	14. 18.	22. 26.	28. 2. 6.	21. 25.	14. 18.
30. 2. 3.	3. 2.	8. 24.	18. 24.	30. 3. 9.	6. 9.	29. 2. 2.	18. 22. 25.
6. 10.	7. 11.	12. 16.	28. 2. 7.	3. 9.	9. 13.	2. 6.	25. 29.
14. 18.	15. 19.	20. 24.	6. 10.	7. 11.	17. 21.	10. 14.	3. 7.
22. 26.	23. 27.	28. 2. 12.	14. 18.	15. 19.	21. 25.	18. 22.	11. 15.
30. 3. 4.	2. 3.	8. 22.	18. 22.	28. 27.	29. 8. 7.	20. 28.	15. 19.
7. 11.	8. 12.	9. 13.	25. 3. 9.	5. 9.	7. 11.	1. 4.	23. 27.
15. 19.	16. 20.	21. 25.	7. 11.	13. 17.	19. 23.	8. 16.	31. 5. 9.
23. 27.	24. 28.	29. 3. 2.	15. 19.	21. 25.	27. 31.	20. 24.	13. 17.
1. 5. 9.	2. 4. 6.	7. 11.	19. 23. 27.	29. 2. 11.	31. 4. 8.	24. 28. 1. 4.	17. 21. 24.
13. 17.	14. 18.	19. 23.	1. 9. 5. 9.	6. 10.	8. 12.	5. 9.	28. 3. 3.
21. 25.	22. 27.	27. 13.	9. 13.	10. 14.	16. 20.	9. 13.	3. 7.
29. 2. 6.	30. 3. 5.	6. 9.	17. 21. 24.	18. 22.	24. 28.	17. 21.	11. 15.
6. 10.	7. 11.	12. 16.	28. 2. 10.	26. 30.	2. 9. 6.	25. 29.	19. 28.
14. 18.	15. 19.	20. 24.	6. 10.	4. 12.	10. 14.	3. 7.	27. 31.
22. 26.	23. 27.	28. 2. 4.	14. 18.	12. 16.	18. 22.	11. 15.	4. 8.
30. 31.	6. 22.	22. 28.	10. 14. 18.	16. 20.	22. 26.	15. 19.	8. 12. 16.
			28. 2. 10.	24. 28.	30. 4. 10.	23. 27.	16. 18.

Beregningsskema: Hoppe 336 dage (÷ 1 måned + 1 dag)
 Ko 280 dage (÷ 3 måneder + 6 dage)
 Får 153 dage (+ 5 måneder)
 So 114 dage (+ 3 måneder, 3 uger og 1 dag)

1 måned = 30,5 dage.

HUGO MATTHIESSEN

Hærvejen

Hærvejen er den gamle tusindårige vej fra Viborg til Danevirke, også kendt som oksevejen. Forfatteren har fulgt den, som den sindigt og sejgt vinder frem gennem landskabet, snart tydelig og snart næsten udslettet. Ingen påviselig vej i Danmark er ældre end denne, der var i brug for over 1000 år siden. Den har været benyttet af hæren i krig og fred. Pilgrimme fra hele Norden har fulgt den på deres vej mod Rom og det hellige land, og i studedrifternes dage kom den til ære og glans igen.

Den nu foreliggende udgave af Hugo Matthiessens klassiske bog er den syvende. Den har 45 billeder og kort. Kr. 16,75

»Han er i besiddelse af en særlig evne til at gøre miljø og mennesker levende og virkelige . . . Som fører er han den bedste af alle«.

Poul Hansen, Berlingske Tidende

GYLDENDAL

MARKEDSFORTEGNELSE 1960

Haderslev amt

Gram, 11. maj og 19. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Haderslev, hver mandag eksportmarked med kreaturer. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer. 1. marts, 19. juli og 13. dec. heste.

Hellevad, 4. maj og 12. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og heste.

Kliplev, 7. april og 8. sept. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.

Skovby (Als), 23. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 2. maj og 5. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Løgumkloster, 22. marts, 21. juni samt 16. aug. heste.

Rømø, fåremarked, 20. august (afholdes hvert år 3. lørdag i aug.)

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og kreaturer.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.

Vejle amt

Brande, 1. marts, 5. april, 3. maj, 22. juli, 6. sept. og 11. nov. heste.

Egtved, 2. maj og 6. okt. heste.

Give, 16. febr. 15. marts, 22. april, 8. juli, 2. sept., 27. okt. og 17. nov. heste. Hver tirsdag marked med kreaturer.

Jelling, 27. sept. heste.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og kreaturer.

Vejle, hver mandag eksportmarked med kreaturer; 4. febr., 7. og 28. april og 22. sept. heste.

Ringkøbing amt

Dalager, 13. april, 25. aug. og 14. okt. heste.

Herning, 13. jan., 5. febr., 4. marts, 12. april, 3. maj, 24. juni, 16. juli, 26. aug., 7. okt., 4. nov. og 14. dec. heste. Torvedag hver

tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for kreaturer.

Holstebro, hver mandag eksportmarked for kreaturer. Hver torsdag marked for tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og grisemarked, 8. jan., 12. febr., 18. marts, 8. april, 4. maj, 9. juni, 22. juli, 8. sept., 14. okt. og 18. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Lemvig, hver torsdag marked for heste og kreaturer.

Skjern, 11. febr., 21. marts, 22. juli og 8. nov. heste. Hver onsdag marked for heste og kreaturer. Hver lørdag marked for tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Tarm, 26. april, 14. sept. og 12. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Ulfborg, 27. april, 31. aug. og 13. okt. heste og tuberkulosefrit samt kastningsfrit levekvæg.

Videbæk, 7. marts, 22. april, 22. aug. og 21. okt. heste.

Vinderup, 26. april og 5. okt. heste.

Ribe amt

Brørup, hver mandag marked for heste og kreaturer. 9. marts, 4. maj og 28. sept. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. 26. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Bække, 11. maj og 23. sept. heste.

Esbjerg, hver mandag eksportmarked med kreaturer.

Grindsted, 10. marts, 28. april, 12. maj, 29. juni, 23. juli, 1. sept., 11. okt. og 19. nov. heste. Hver mandag marked for heste og kreaturer. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Holsted, 4. jan., 7. april, 29. aug. og 9. nov. heste og kreaturer.

Ribe, 11. marts, 8. april, 6. maj, 5. aug. 9. sept., 14. og 28. okt. og 11. nov. marked med heste og tuberkulose- samt kastningsfrit levekvæg. Hver mandag marked for kreaturer.

Varde, 14. og 28. jan., 11. og 25. febr., 10. og 24. marts, 7., 13., 21. og 28. april, 5. og 19. maj, 9. juni, 14. juli, 4. og 18. aug., 1. og 15. sept., 6., 13., 20., og 27. okt., 3. og 17. nov., 1. og 15. dec. heste og tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. Torvedag hver torsdag.

Vejen, 20. april, 24. juni og 14. sept. heste.

Vorbasse, 2. april, 21. juli og 10. okt. heste.

Ølgod, hver mandag heste og kreaturer.

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

Indførelsen af den nye bogstav-betegnelse på bilernes nummerplader har gjort det vanskeligere at finde ud af, hvor bilerne hører hjemme, men også muliggjort, at det er lettere at fastslå bilernes hjemsted og politikreds. De har også til formål at rationalisere motorkontorerens arbejde. Her følger en fortegnelse:

AA	Frbrg. Birk	HH	Store Hedinge
AB	Frbrg. Birk	HM	Præstø
AH	Kbhvns. amts nordre Birk	HR	Vordingborg
AJ		HU	Stegø
AK		JA	Rønne
AR	Kbhvns. amts søndre Birk	KA,	KB, KC o.s.v.
AS			København
AT		LA	Nykøbing F.
AV	Roskilde	LE	Sakskøbing
AY	Køge	LK	Nysted
AZ	Haslev	LN	Rødby
BA	Helsingør	LR	Maribo
BB	Helsingør	LU	Nakskov
BE	Hørsholm	MA	Odense købst.
BL	Hillerød	MB	Odense købst.
BP	Helsingø	MH	Odense herred
BS	Frederikssund	MM	Kerteminde
BV	Frederiksværk	MP	Bogense
CA	Holbæk	MT	Assens
CE	Nykøbing Sj.	MX	Middelfart
CM	Kalundborg	NA	Haderslev
CR	Samsø	ND	Frøs
DA	Herning	NH	Aabenraa
DE	Holstebro	NL	Sønderborg
DL	Lemvig	NP	Lundtofte-Nybøl
DP	Ringkøbing	NT	Tønder
DS	Skjern	OA	Nyborg
EA	Slagelse	OH	Svendborg
ED	Høng	ON	Rudkøbing
EK	Skelskør	OR	Ærø
EN	Korsør	OT	Faaborg
ES	Ringsted	PA	Sæby
EX	Sorø	PD	Dronninglund
HA	Næstved	PH	Frederikshavn

PK	Skagen	VL	Randers
PN	Hjørring	VM	Randers
PS	Brønderslev	VR	Mariager
PV	Pandrup	VV	Hobro
RA	Horsens	XA	Aarhus
RB	Horsens	XB	Aarhus
RJ	Silkeborg	XH	Hasle
RR	Skanderborg	XJ	Hasle
SA	Thisted	XL	Hammel
SE	Hassing-Refs	XR	Hads-Ning
SK	Nykøbing M.	XU	Viby
TA	Skive	YA	Fredericia
TH	Viborg	YH	Kolding
TE	Viborg	YJ	Kolding
UA	Nibe	YP	Vejle
UC	Løgstør	YR	Vejle
UH	Aalborg	ZA	Varde
UJ	Aalborg	ZB	Varde
UP	Nørresundby	ZH	Esbjerg
VA	Grenaa	ZN	Ribe
VE	Æbeltoft	ZR	Holsted

Der er mange af os ...

AUTOMOBILHUSET

Telf. 23464 — 23465

AABENRAA

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

AABENRAA

Telefon 2 14 55

Rødekro, telefon 6 22 72 . Varnæs, telefon 8 03 22

HADERSLEV

Telefon 2 13 13

Jels, telefon 49 . Vamdrup, telefon 310
Vojens, telefon 4 12 56

RØDDING

Telefon 4 13 13

Askov pr. Vejen, telefon Vejen 716
Sdl. Hygum, telefon 4 51 13

*Alle bankforretninger udføres
for såvel andelshavere
som ikke-andelshavere*

INDHOLD

Novelle-konkurrencen	1
<i>Inge Margrethe</i> : To alen	2
<i>Nicolai Svendsen</i> : Af almanakkens historie	3
<i>Gudrun Gregersen</i> : Der var engang en smed —	8
<i>Martin N. Hansen</i> : National	23
<i>Holger Jacobsen</i> : Af en guldgravers dagbog	25
<i>Jens Jakob Jensen</i> : Pølsefabrikanten	36
<i>F. Matzen</i> : De gik' som de skuld' —	41
<i>Carl Roos</i> : Fruen på Grund	52
<i>Hans Schmidt</i> : Knud Skæggemand	63
<i>Elise Heitmann</i> : Aldrig mere krig.	67
<i>Inge Margrethe</i> : Vodt og tørt	73
<i>Chr. Schøning</i> : Den trange vej.	74
<i>N. Petersen-Høkkelbjerg</i> : Ingen dag i morgen —	85
M i n d e o r d:	
<i>Morten Kamphövener</i> : H. Lausten-Thomsen	93
<i>Bjørn Hansen</i> : Holger Fink, Aabenraa	95
<i>A. Svensson</i> : L. Chr. Bahnsen, Haderslev	96
<i>M. K.</i> : Erik B. Trans, Ørsted	98
<i>C. Petersen</i> : Hans Clausen, Havnbjerg	99
<i>C. S.</i> : Peter Andersen Warming, Døstrup	101
<i>H. J. Helms</i> : Sigfred Hansen, Randerup	101
<i>L. P. Chr.</i> : Reinhold Hansen, Broager	103
<i>A. C.</i> : Kresten Lønborg, Visby	104
<i>P. P. Thomsen</i> : Anton Madsen, Løgumkloster	105
<i>K. L.</i> : Jens Kolmos, Sønderborg	106
<i>Kr. Fromsejer</i> : Jacob Kjems, Løgumkloster	107
<i>H. M.</i> : Jakob S. Schmidt, Rødding	109
<i>N. P.-H.</i> : Jørgen Sørensen, Fredensvang	110
<i>Knud Fanø</i> : T. Q. Jacobsen, Tønder	111
Regering og folketing	113
Nationale foreninger og institutioner	114
Biblioteker	116
Organisationer i Sydslesvig.	117
Undervisning	119
Erhvervs-institutioner og organisationer.	120
Jagttabel	131
Portotakster	135
Drægtigheds-kalender	138
Markedsfortegnelse	139
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	141

Marten Refslund Poulsen:

Erindringer I

387 sider kr. 12,75

Erindringer II

336 sider kr. 15,75

Minder

292 sider kr. 7,75

Helge Noe-Nygaard:

Sydsvigske sagn

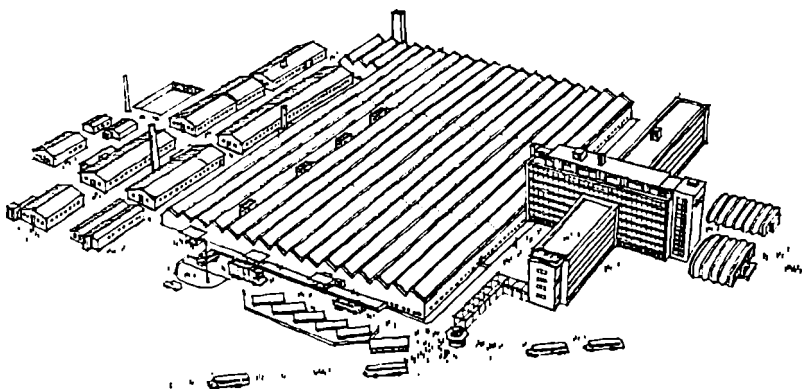
228 sider kr. 9,75

Johs. Hoffmeyer & Bent A. Koch:

Sydsvig i tekst og tal

103 sider ill. kr. 6,75

Det Danske Forlag . Njalsgade 15 . København S.

AUTOMATIK FOR køleanlæg
varmeanlæg
vandforsynings- og
trykluftsanlæg

startrelæer
hånd- og
magnetbetjente
motorskabe

Danfoss

**FABRIK FOR
AUTOMATISKE
KONTROLAPPARATER
NORDBORG**

Aabenraa

**LANDBRUGSMASKINER
og REDSKABER**

til heste og traktor leveres altid bedst og billigst fra

Dansk Maskinoplæg A/S

Jørgen M. Hansen

Aabenraa . Telefon 2 20 44 . Nørreport 3

GENNEM 50 ÅR MASKINER TIL LANDBRUGET

C. BORREGAARD NIELSEN

Haderslevvej 8 . Aabenraa . Telefon 2 29 50 - 2 28 15
(over for Folkkehjem)

MEJERIARTIKLER . TEKN. FORRETNING

Landbrugsbøger . Regnskabsbøger . Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

AABENRAA

Telefon 2 20 69

„Palo“ PLANTEMARGARINE

Forlang den hos
Deres købmand...

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon 2 24 69

Cimbria

TØMMERHANDEL - AKTIESELSKAB

Telefon 2 20 00*

Aabenraa

Herre- og drengetøj...

HUSK! at alt i herrekonfektion, arbejdstøj,
skotøj og gummistøvler til damer og herrer
køber De BEDST og BILLIGST hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Sko

Søndertorv . Telf. 2 23 56 . Aabenraa

Chr. Nissen
U. I. - OPTIK
REPARATION

Vestergade 29 . Telefon 2 35 20 . Aabenraa

Det store udvalg
til de små priser

ANTON NIELSEN
Udstyrsforretning
Søndergade 7 AABENRAA Telef. 22327

Eneste special-hvide-
vare og udstyrsforret-
ning på pladsen

A. Weibeck

AABENRAA

Telf. 2 34 80

Specialforretning i
TOBAKSVARER
og SPIRITUOSER
STORT UDVALG I PIBER

LANDBRUGSMASKINER

KØB DERES MASKINER, HVOR DE
KAN FA DERES RESERVEDELE —

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

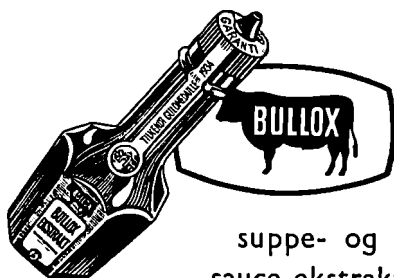
Ramsherred 1

AABENRAA

Telf. 2 30 73

*. . . prøv den nye, fiksede
husholdningsflaske med*

BULLOX

suppe- og
sauce-ekstrakt

*- flere og flere bruger **BULLOX***

Aabenraa

Andels-Svineslagteri

Telefon 2 39 23

SVEND THORSEN's bog

LUNETS SØNNER

(Kanonér Filskovs Oplevelser)

foreligger nu i ny udgave.

Pris: kr. 9,75

Vi sender den overalt.

HARALD BO BOJESSENS BOGHANDEL
AABENRAA

J. Thorsmark

Indeh. BRDR. THORSMARK

Aabenraa

Telefon 22623

GULD- og SØLVVARER

URE og OPTIK

BRILLER leveres

efter lægerecept

Jasmunds

Kiosker og Papirhandel

Telefoner 22812 - 22244 - 22888 - 22809

AABENRAA

A/S Sønderjydske Frøforsyning

Frøavl og frøhandel

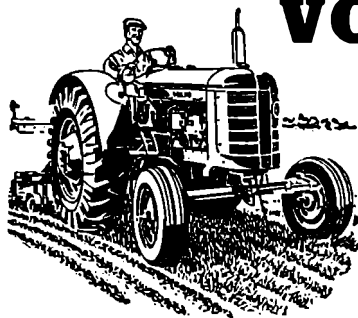
Klinkbjerg 1

Aabenraa

Telf. 2 30 47

KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager avlere af kløver-, græs- og roerfrø. Fordelagtige vilkår. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslåede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes Statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

VOLVO T 24/25 B

har 2,2 l motor - vægt 1550 kg
— her er den rigtige vægtfordeling i forhold til motor-kræfterne.

Derfor: Står den fast - Ingen hjulslip - Lavt benzinformbrug.

- * Landbruget vigtigste faktor
- * afgjort en VOLVO traktor!

Eneforhandler for Sønderjylland:

Udenfor kontortid telefon 2 13 37

Har De en HYGGE-
KROG, hvor De rigtig
kan slappe af efter
dagens arbejde?
Hviler De ordentlig i
Deres senge, og giver
Deres øvrige møbler
Deres sind ro og hvile?
Det er meget vigtigt i
vor forjagede tid at
have et harmonisk sted
at trække sig tilbage til.

Lad

J. Skov's Møbler - v/ Th. Iversen . Aabenraa

hjælpe Dem med at montere Deres hjem med
MØBLER, DE KAN LI'
FRA NYBRO NR. 10

Mangler De KONTORARTIKLER og KONTORMASKINER?

Asmus Schultz

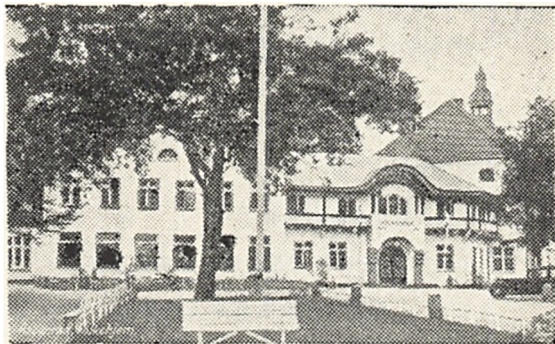
William Boje's Eftf.

Grundlagt 1905

Aabenraa . Telefon 2 35 26

HAR DET HELE!

HOTEL OG RESTAURANT *Folkehjem*

J. HINRICHTSEN . AABENRAA . TELEFON 2 28 48

„CERES”

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING . AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon 2 13 21*

J. P. Top's Eftf. A/S

A a b e n r a a

Telefon 2 13 63 . Grundlagt 1897

JERN OG STÅL

SMEDEARTIKLER

LANDBRUGSREDSKABER

CENTRALVARME- OG

SANITETS - ARTIKLER

MODERNE BRILLER leveres efter lægerecept
Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

URMAGER og GULDSMED

Nørreport 20 . A a b e n r a a . Telf. 2 30 58

Moderne møbler

så gå til—

JENSEN & LARSEN

INDEHAVER N. HØYBERG-LARSEN

STOREGADE 5, AABENRAA

Tapet og farve

køber man hos . . .

Niels A. Nielsen & Søn

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon 2 31 28

FJERNSYN

RADIOAPPARATER

LYSEKRONER og

ELEKTRISKE ARTIKLER

Lorenz Hansen jr.

AABENRAA

TELEFON 2 21 38

Det NYE fra...

Hoffgaard
AABENRAA

Gælder det TRICOTAGE — så

Sønnichsens Varehus

Storegade 13 . Aabenraa . Telefon 2 27 09

Rosenvold
SØNDERGADE 6 TLF 1046) 22116
AABENRAA

SADELMAGER

Søndergade 6 . Aabenraa . Telefon 2 21 16

LÆDERVARER GENNEM 120 ÅR

Magasin
Brødt. Andersen
AABENRAA

C. C. Rode JUVELERER og GULDSMED
Grundlagt 1855 . Indehaver Chr. Rode

Storegade 28 . Aabenraa . Telefon 2 22 60

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Alt i ISENKRAM og SPORT

Andr. Petersen

Aabenraa . Telf. 2 32 21

Central-Mejeriet Aabenraa

anbefaler sine 1. kl.s produkter

Graasten

Carl C. Biehl

Graasten . Telefon 5 10 16 - 5 10 17

PAPIR EN GROS . BOGTRYKKERI

BØGER - PAPIR - FYLDEPENNE

N. C. BOCKS **B** **BOGHANDEL**
yens ældste Telefon 5 12 34

Folmer Berentzen Graasten
FOTO - KONTORARTIKLER - LYS

Uldall-Jessen

GRAASTEN . TELEFON 5 10 56

ALT I MANUFAKTUR

J. LAUSTEN

Isenkram . Glas . Porcelæn . Dukkevogne . Legetøj

Telefon 5 10 44 . Graasten

Graasten Bog- og Papirhandel

v/ Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1

Graasten

det er dog stadig
den bedste!

Andreas M. C. Holst's
Efterflg., Graasten

Helmer & Jørgensen

Sønderborg . Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drengebeklædning

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg

Telefon 22141 (fl. linier)

*DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDESEL*

Brødrene Eegholm

Sønderborg . Telefon 21212

ELEKTRISKE ARTIKLER EN GROS

Rustfri stålarbejder efter specielle opgaver

Quitza

Sønderborg . Telefon 21925

**Alsisk
Frøavl A/S
Sønderborg**

KONTOR - LAGER - RENSERI og TØRRERI
Frøsalg af de bedste stammer under Statsfrøkontrollens
selvvrirkende kontrol. — Pålidelige avlere antages af
mark- og roefrø. — Endvidere tegnes avl af rapsfrø m. m.

Henvendelse til kontoret, telefon 2 36 18,
eller til konsulent Fr. Slipsager, telefon Sønderborg 2 41 66.

Kjolesalonen „Jossi“

Sønderborg . Perlegade 12 . Telefon 2 20 11

SALONEN PÅ STRØGET, HVOR DAMERNE MØDES

J.H.KOCK A/S
Sønderborg

Grundlagt 1897 . Telefon 2 30 31 (fl. linier)

MANUFAKTUR

UDSTYR

TRIKOTAGE

KØB GODT . KØB BILLIG . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/S
Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

Tøj til hele familien

*M*AGASIN
JØRGEN ANDERSEN A/S

.. det betaler sig

Telefon 2 19 45 . Sønderborg

Axel Helmer

Kongelig hofleverandør

Telefon * 2 37 77

Isenkram . Glas . Porcelæn

HANS KNUDSEN
JERN- & STÅLFORRETNING A/S
Sønderborg

Telefon (0 44) 2 30 41 (10 linjer)

ANDREAS CLAUSEN

Bog- og kunsthandel . Sønderborg . Telefon 2 38 00
Bøger i stuen . Kunst på 1. sal

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab
Sønderborg afdeling

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

$\frac{1}{8}$ BROK & CO.

SØNDERBORG . TELEFON * 2 31 76

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

Lorenz Andersen

ET STORMAGASIN I ISENKRAM

SØNDERBORG . NORDBORG

Spare- og Laanekassen for Ulkebøl Sogn

Sønderborg . Jernbanegade 25 . Telf. (0 44) 2 26 44

Haderslev Kul- & Koks-Kompagni A/S

**Kulimport
Shell brændselolie og petroleum**

Telefon 2 20 12 (3 linier)

Kontor: Nørregade 27

SPAREKASSEN

FOR HADERSLEV BYES OMEGN

**HJØRNET
GRAVENE—NØRREGADE
HADERSLEV**

Hotel Norden

Store og små selskabslokaler

**NYD MADEN I SMUKKE OMGIVELSER
MODERNE VÆRELSER**

Telefon • 2 40 30

SPEDITION KLOSTER

Haderslev

Haderslev Amts Sparekasse

Gravene 7 . Telefon 2 25 44

Indlån :

modtages til bedst mulig forrentning

Udlån :

hypoteker, håndpant, kaution, kassekreditter

Aktieselskabet »HANSBORG«

Haderslev

TRÆLAST

Carl Nielsen's Boghandel

Grundlagt 1765

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 2 23 71

Møbler
Tæpper
Gardiner og
Sengeudstyr

A. C. Kiedel

Slotsgade . Haderslev

A/S Nicolai Outzen

Haderslev . Telefon 2 30 20

Gå strøgtur hos

A/S M. C. Brinckens & Søn

DEN GAMLE FORRETNING
MED DE NYE VARER —

Haderslev . Telefon * 2 1 0 1 4

V. Fahrendorff & Søn

GULD . SØLV . URE . OPTIK

Nørregade 20 . Haderslev . Telefon 2 26 44

RESERVERET

SSV

J. B. Jørgensen

Gravene 5 . Haderslev . Telefon 2 27 29

GARN og TRIKOTAGE

DENHAM TWEED

fra

M. Schaumann's

Klædefabrik

v/M. & K. SCHAUMANN

Haderslev

ALPINA

PETER HENNINGSEN

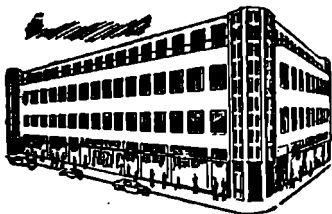
Haderslev - Telefon 2 21 69

URE, GULD- og SØLVVARER

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev

Når De vil
spare penge

bør De købe Deres MANUFAKTURVARER
TRIKOTAGE . KONFEKTION hos

A. Hundevadt - Haderslev

LANDSDELENS STORMAGASIN

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32 . Telefon 2 11 22

UDFØRER ALLE SLAGS SPAREKASSEFORRETNINGER

Paul Christiansen & Søn $\frac{1}{2}$
Bygningsartikler . Betonvarefabrik

Haderslev . Telefon 2 35 70

H. O. Knudsen

1. klasses skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2

Haderslev

Aut. værksted for ortopædisk fodtøj

Julius Nielsen - Vojens

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning . Trælasthan del

Telefon 4 13 15

Toftlund - Branderup - Agerskov

Eva Margarine

A. BERG . TOFTLUND . TELEFON 3 15 45

TUBORG - DEPOT

A. H. Ullerup & Søn — TOFTLUND

Kolonialafdelingen: telefon 3 12 33 . Postgiro 42923

I senkramafdelingen: telefon 3 12 34 . Postgiro 8699

Chr. Tandrup Urmager- og guldsmedeforretning
Toftlund . Telefon 3 13 42

VELKLÆDT — så

Otto Frej

Skræddermester . Herreekvipering
Toftlund . Telefon 3 12 38

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 3 13 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild.

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig) reservekapital ca. 250.000

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund . Telefon 3 13 43 (bedst mellem 9—12)

(Efter kl. 17 ved telefon 3 13 19)

Toftlund Trælasthandel

LASSEN SCHMIDT

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Toftlund . Telefon 3 14 12

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSEL

Toftlund . Telefon 3 10 36 (fl. linjer)

M. Skov

FJERNSYN og RADIO

Tlf. Toftlund 3 11 45

H. WOBESER

BLIKKENSLAGER- og INSTALLATIONSFORRETNING

Toftlund . Telefon 3 11 26

Peter Henriksen

Aut. forhandler

Toftlund . Telefon 3 11 22 (fl. linier)

DUCOLAKERERI

* BEDRE KAFFE NÆPPE
END DEN FRA

JEPPE

Telefon Toftlund 3 13 53

Mathias P. Høeg

Toftlund

Telefon 3 11 11 . 3 11 12

BUTIKSMONTERING FOR KOLONIAL
OG MANUFAKTUR m. m.
BUTIKSINVENTAR

Godsk Hansen & Søn

Møbelforretning

Toftlund . Telefon 3 10 33

CHR. JENSEN

v / SØREN JENSEN

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR . KONFEKTION

Toftlund . Telefon 3 13 37

P. OLESEN

Telefon 3 10 35 . Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

*Byens og oplandets største
specialforretning i
KJOLER og KONFEKTION*

N. A. Laurrup
DAMERNES MAGASIN
Toftlund . Telf. 3 11 16

Toftlund Korn- og Foderstofforretning $\frac{A}{S}$
Telefon 3 15 46

Thomas Bojsen, »Frem«

Branderup . Telefon 3 52 31

KOLONIAL
KORN- og
FODERSTOFFORRETNING

Tirslund Brugsforening

Telefon Bøvtoft 4 42 30

Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse

Telefon Agerskov 3 31 13

Carl Truelsen

v / Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 3 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

Agerskov og Omegns Brugsforening

v / V. Madsen — bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: TELEFON 33115

Rødning Tømmerhandel

C.H.R. J. RAVN

Telefon (0 48) 4 11 49

Telefon (0 48) 4 12 09

-maskiner . FARMALL traktorer

P. Lindberg

MASKINFORRETNING

Rødning . Telefon (0 48) 4 12 34

Rødning Andels-Slagteris udsalg

RØDDING : Telefon (0 48) 4 11 24

GRAM : Telefon (0 48) 2 13 25

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (0 48) 4 13 36

Rødning og Omegns Brugsforening

Rødning . Telefon (0 48) 4 13 10

*** STEDET, HVOR MANDFOLK HANDLER**

Colfach

Rødning . Telefon (0 48) 4 12 16

Knud Jespersen

BRILLER . URE . SØLV . GULD

Rødning . Telefon (0 48) 4 13 43

M. HANSEN'S

MANUFAKTUR- OG KONFEKTIONSFORRETNING

Rødning . Telefon (0 48) 4 11 55

Rødning Korn- og Foderstofforretning $\frac{A}{S}$

Telefon 4 14 25 og 4 14 26

KORN . FODERSTOFFER . GØDNING . MARKFRØ . BRÆNDEL

Renseri for såsæd . Afsvampningsanlæg . Høns- og svinefoder

MØLLERI

Colfach's Broderi- og Kunstafdeling

v / Signa Christensen

Rødning . Telefon (0 48) 4 11 27

LANDSDELENS STØRSTE SPECIALFORRETNING

Holst's Boghandel

Rødning . Telefon (0 48) 4 11 33

KUNST . PAPIR . FYLDEPENNE . KONTORARTIKLER

MØBELHUSET

» VESTA «
RØDDING

v / V. Andersson

Rødning . Telefon (0 48) 4 14 42

Det moderne bolighus —

Stort udvalg i

MØBLER . TÆPPER . SENGETØJ m. m.

Skodborg

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1884

Skodborg . Telefon (048) 48108

Garantikapital og reserver ca. 455.000 kr.

SKODBORG KORN- OG FODERSTOFFORRETNING A/S

Telefon (048) 48104

KORN . FODERSTOFFER . KUNSTGØDNING

Gram

Gram Tæppefabrik A/S

Gram . Telefon (048) 21428

Olaf Aastrup's Efterflg.

Julius Hansen

Gram . Telefon (048) 21443

MODE
MANUFAKTUR
KONFEKTION
ALT I PRIMA
SENGETØJ

A/S **GRAM BANK**

N. TIMMERMANN

Gram Savværk

Kontor: Telefon Gram * (0 48) 2 13 26

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . SAVVÆRKSEFFEKTER

KUL . KOKS . OLIE

Er De ikke medlem af

Sprogforeningen

— så indmeld Dem!

Dette sker ved et postkort,
der er adresseret til

SPROGFORENINGEN

Aabenraa

Medlemsbidraget er 2 kr årligt

Tønder

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Telefon 2 21 22

ENHVER ART AF BANKFORRETNINGER UDFØRES

AKSEL MICHELSEN

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Telefon Tønder 2 11 11*

Formbrændselsfabrik . O R A brændselsoller . Cementvarefabrik

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

BOGTRYKKERI . BOGBIND

Tønder Mejeri

v/ Chr. Petersen

ANBEFALER 1. KLASSES PRODUKTER

Johs. Paulsen Schmidt

Østergade 2 . Tønder . Telefon 2 13 49

*Papirvarer . kontorartikler . fotoartikler . regne- og
skrivemaskiner . duplikeringsantalt*

Vor Bager

KONDITORI . CAFE . KONFEKTURE

Tønder - v/Chr. Buch

Tønder Andelsslagteri

Tønder . Telefon 2 23 56 . 2 23 57

Johs. Thomsen's Eff.

Indeh. *Peter Christensen*

Telefon privat 2 14 51

Tønder

Telefon 2 14 50

Træløst . Bygningsartikler

Støbegods

Kul . Brændselsoiler

Altid gode, rene oller fra
eget elektrisk tankanlæg

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

BØGER . PAPIR . KUNST

anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

Tønder Kafferisteri A/S

Telefon 2 23 17 . T Ø N D E R . Telefon 2 23 18

Højer

Højer Tæppefabrik

A . R . K J Æ R B Y A / S

Højer

Leverer kun gennem forhandlere

Rømpø

ALFRED SCHMIDT

Kongsmark . Telefon Rømpø 5 52 10

KOLONIAL . ISENKRAM . TEKSTILVARER

Kaffe i bedste kvalitet . Fineste vine

TURISTVARER

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

Løgumkloster

HOLM HANSEN's

Boghandel

Løgumkloster . Telefon 4 35 57

Allt i skøn- og faglitteratur

Billeder . Keramik

Fotoartikler

RUDOLF PRASSE - Skrædderforretning

Vindmøllegade . Telefon 4 36 56 . Løgumkloster

Løgumkloster Bank

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

Telefon 4 35 18 •

Agentur i Bedsted Lø

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

ENHVER HUSMODERS ØNSKE er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET . Løgumkloster

Telefon 4 36 47

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen — den kommer overalt!

MANUFAKTUR . SENGEUDSTYR . TRIKOTAGE
DAME- og HERRERKONFEKTION

Conrad Langwadt

Løgumkloster . Telefon 4 33 32

HUSK : Julehefter . Lommebøger . Almanakker . Største udvalg
i nye bøger . Kontorartikler og Mont Blanc penne.

LØGUMKLOSTER BOGHANDEL

v / Gunder Nissen . Telefon 4 33 38

Lager og værksted for: Cykler . Symaskiner . Barnevogne . Knallerter
Batterier til høreapparater —

KNUD LARSEN Løgumkloster . Telefon 4 35 21

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

NOTATER:

Tryksager

til ethvert formål

Hejmdal's

BOGTRYKKERI

AABENRAA TLF. (046) 2 31 32

NOTATER:

GRAASTEN ANDELS- SLAGTERI

TELEFON * 5 12 11

UDSALG i

GRAASTEN

Telefon 5 16 55

TINGLEV

Telefon 4 40 07

PADBORG

Telefon 7 33 03

